

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomiky a managementu

DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

AUTOR PRÁCE: Bc. Marcela Rybyšarová

VEDOUCÍ PRÁCE: Doc. Ing. Radim Roudný, CSc.

2006

UNIVERSITY OF PARDUBICE

Faculty of Economics and Administration

Institute of Economy and Management

ALLOWANCES OF STATE SOCIAL SUPPORT

THESIS

AUTHOR: Bc. Marcela Rybyšarová

SUPERVISOR: Doc. Ing. Radim Roudný, CSc.

2006

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména skutečnosti, že univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

Pardubice 10. 4. 2006

Poděkování:

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce, panu Doc. Ing. Radimu Roudnému CSc., za odbornou pomoc a trpělivé vedení při zpracování mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat paní Mgr. Evě Holubové, vedoucí oddělení dávek státní sociální podpory v Pardubicích, za její praktické rady a pomoc při získávání podkladů o systému státní sociální podpory v Pardubicích.

Abstrakt

Diplomová práce „Dávky státní sociální podpory“ řeší problematiku poskytování a přiznávání nároků na dávky státní sociální podpory v České republice na příkladu Pardubického kraje, který byl vybrán jako vhodný statistický vzorek.

Práce poukazuje nejen na současné problémy v přiznávání a poskytování dávek státní sociální podpory v České republice, ale také na problémy navrhovaných změn systému. V průběhu práce jsou uvedeny doporučení, která by vedla k zefektivnění systému státní sociální podpory v České republice. Druhá část je zaměřena na zkoumání analýz závislostí vybraných makroekonomických ukazatelů a počtu vyplácených dávek v jednotlivých krajích republiky.

Abstract

The diploma work "Allowances of state social support" deals with problems of administration and giving people the right to benefits of state social support in the Czech republic for instance of Pardubice region, which was chosen as a suitable statistical sample.

The work points not only to the current problems of state social support allowances in the Czech republic but also points to some problems of the suggested changes in the system. My recommendations leading to transparency and higher effectiveness of the state social support system in the Czech Republic are throughout of the course of the text. The second part is rated on the research of the analyses of the dependence of the choice macroeconomics indicators and of the number of salaried allowances in the particular regions of the Czech republic.

Seznam použitých zkratk:

EU

Evropská unie

ČR	Česká republika
ESF	Evropský sociální fond
SSP	státní sociální podpora
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
FO	fyzické osoby
PO	právnícké osoby
ŽM	životní minimum
ŽMR	životní minimum rodiny
ŽMD	částka životního minima určená na osobní potřeby dítěte
SP	sociální příplatek
P	příjem rodiny
PB	příspěvek na bydlení
ŽMB	životní min. potřebné k zajištění nezbytných nákladů na domácnost
ČSU	Český statistický úřad
Kč	Česká koruna
HDP	hrubý domácí produkt

Seznam tabulek:

TABULKA 1: HRANICE ČISTÉHO PŘÍJMU V KČ MĚSÍČNĚ PRO NÁROK NA PŘÍDAVEK NA DÍTĚ.....	44
TABULKA 2: PŘEHLED PŘÍDAVKŮ NA DÍTĚ PODLE VÝMĚRY DÁVKY A VĚKU DÍTĚTE	44
TABULKA 3: VÝŠE PŘÍSPĚVKU NA BYDLENÍ PODLE PŘÍJMU RODINY V NÁSOBCÍCH ŽIVOTNÍHO MINIMA A POČTU SPOLEČNĚ POSUZOVANÝCH OSOB OD 1.1.2006 MĚSÍČNĚ V KČ....	48
TABULKA 4: VÝŠE PŘÍSPĚVKU NA ÚHRADU POTŘEB DÍTĚTE OD 1. 1. 2006	53
TABULKA 5: VÝŠE ODMĚNY PĚSTOUNA VE ZVLÁŠTNÍCH PŘÍPÁDECH OD 1.1.2006 V KČ MĚSÍČNĚ ..	54
TABULKA 6: VÝŠE PŘÍSPĚVKU PŘI PŘEVZETÍ DÍTĚTE OD 1. 1. 2006	55
TABULKA 7: VÝŠE PORODNÉHO V ZÁVISLOSTI NA POČTU NAROZENÝCH DĚTÍ.....	57
TABULKA 8: VYPLACENÉ DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 1995 - 2003	59
TABULKA 9: DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V ROCE 2004.....	60
TABULKA 10: DÁVKY PŘIZNANÉ A VYPLÁCENÉ V PRVNÍ POLOVINĚ ROKU 2005.....	61
TABULKA 11: HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT PODLE KRAJŮ V ROCE 2004.....	67
TABULKA 12: POČET OBYVATEL V JEDNOTLIVÝCH KRAJÍCH ČR.....	67
TABULKA 13: MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI PODLE KRAJŮ K 31.12.2004.....	68
TABULKA 14: PRŮMĚRNÉ HRUBÉ MZDY PODLE KRAJŮ V ROCE 2004.....	71
TABULKA 15: PRŮMĚRNÉ HRUBÉ MĚSÍČNÍ MZDY V JEDNOTLIVÝCH OKRESECH PARDUBICKÉHO KRAJE K 31.12.2004	92

Seznam obrázků:

OBRÁZEK 1: ROZHODOVÁNÍ O FORMĚ FINANCOVÁNÍ VEŘEJNÝCH STATKŮ.....	15
OBRÁZEK 2: MOŽNÉ DŮSLEDKY KOLEKTIVNÍ AKCE	16
OBRÁZEK 3: NÁSTROJE PRO ÚČELY PROVÁDĚNÍ SOCIÁLNÍ AGENDY EU	24
OBRÁZEK 4: HIERARCHICKÉ USPOŘÁDÁNÍ ÚŘADŮ STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY	33
OBRÁZEK 5: VÝŠE PRŮMĚRNÉ HRUBÉ MZDY V JEDNOTLIVÝCH KRAJÍCH ČESKÉ REPUBLIKY K 31.12.2004	69
OBRÁZEK 6: PRŮMĚRNÁ HRUBÁ MZDA V JEDNOTLIVÝCH MÍSTECH PARDUBICKÉHO KRAJE K 31.12.2004	93
OBRÁZEK 7: MÍRA REGISTROVANÉ NEZAMĚSTNANOSTI K 31.12.2004 PODLE JEDNOTLIVÝCH OBCÍ PARDUBICKÉHO KRAJE	95

Seznam grafů:

GRAF 1: VÝVOJ VÝŠE ČÁSTKY K ZAJIŠTĚNÍ VÝŽIVY A OSTATNÍCH ZÁKLADNÍCH OSOBNÍCH POTŘEB OD ROKU 1991	38
GRAF 2: VÝVOJ ČÁSTKY K ZAJIŠTĚNÍ NEZBYTÝCH NÁKLADŮ NA DOMÁCNOST OD ROKU 1991	38
GRAF 3: VYPLÁCENÉ DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V ČESKÉ REPUBLICE V ROCE 2004	74
GRAF 4: DENDROGRAM SHLUKOVÉ ANALÝZY	78
GRAF 5: ZÁVISLOST POČTU NEZAMĚSTNANÝCH OSOB V KRAJI A POČTU VYPLACENÝCH DÁVEK SSP	82
GRAF 6: ZÁVISLOST POČTU VYPLACENÝCH DÁVEK SSP A NEZAMĚSTNANÝCH OSOB VZTAŽENÝCH NA JEDNOHO OBYVATELE	84
GRAF 7: ZÁVISLOST VYTVOŘENÉHO HDP V KRAJI A POČTU ZDE VYPLACENÝCH DÁVEK SSP	86
GRAF 8: ZÁVISLOST HDP A POČTU DÁVEK SSP V KRAJI (BEZ HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE)	87
GRAF 9: ZÁVISLOST HDP A POČTU VYPLACENÝCH DÁVEK SSP NA 1 OBYVATELE	88
GRAF 10: PROCENTNÍ PODÍLY VYPLACENÝCH DÁVEK V PARDUBICKÉM KRAJI V ROCE 2004	91
GRAF 11: MÍRA REGISTROVANÉ NEZAMĚSTNANOSTI V KRAJI V PRŮBĚHU ROKU 2004	94
GRAF 12: VZTAH NEZAMĚSTNANÝCH A POČTU VYPLACENÝCH DÁVEK V PŘEPOČTU NA 1 OBYVATELE "OKRESU"	96
GRAF 13: POČTY ŘÁDNÝCH VYPLACENÝCH DÁVEK SSP PODLE JEDNOTLIVÝCH MĚSÍCŮ V ROCE 2004	98
GRAF 14: VÝVOJ POČTU DÁVEK SSP V PARDUBICÍCH V LETECH 2004 A 2005 (1. ČÁST)	102
GRAF 15: VÝVOJ POČTU DÁVEK SSP V PARDUBICÍCH V LETECH 2004 A 2005 (2. ČÁST)	102
GRAF 16: VÝVOJ POČTU VYPLACENÝCH PŘÍDAVKŮ NA DÍTĚ V LETECH 2004 A 2005	103

Obsah:

0 ÚVOD	13
1 SOCIÁLNÍ POLITIKA VEŘEJNÉHO SEKTORU	14
1.1 VEŘEJNÝ SEKTOR	14
1.1.1 Význam veřejného sektoru	15
1.1.2 Efektivnost veřejného sektoru	16
1.1.3 Rozhodování ve veřejném sektoru.....	18
1.2 SOCIÁLNÍ POLITIKA.....	19
1.2.1 Sociální politika Evropské unie.....	19
1.2.2 Sociální politika vybraných evropských států.....	24
1.2.3 Sociální politika v České republice	27
1.3 ZHODNOCENÍ SYSTÉMŮ STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY U VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍ	29
2 DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V ČESKÉ REPUBLICĚ	31
2.1 CHARAKTERISTIKA SYSTÉMU STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY	31
2.1.1 Vymezení pojmu státní sociální podpora	31
2.1.2 Význam dávek státní sociální podpory.....	31
2.1.3 Konstrukce dávek.....	32
2.1.4 Subjekty, jejich práva a povinnosti	33
2.1.5 Rozhodný příjem	35
2.1.6 Stanovení částek rozhodných pro nárok na dávky a jejich výši.....	36
2.1.7 Nárok na dávku a její výplatu	39
2.1.8 Orgány státní sociální podpory	41
2.1.9 Řízení o dávkách státní sociální podpory	41
2.2 PŘEHLED DÁVEK STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V ČR.....	42
2.2.1 Přídavek na dítě	42
2.2.2 Sociální příspěvek	45
2.2.3 Příspěvek na bydlení	47
2.2.4 Rodičovský příspěvek.....	49
2.2.5. Zaopatřovací příspěvek.....	51
2.2.6 Dávky péčounské péče	51
2.2.7 Porodné.....	55
2.2.8 Pohřebné.....	57
2.2.9 Chybná dávka, tzv. „pastelkovná“	58
2.3 DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY PŘIZNANÉ A VYPLÁCENÉ V ČR	58
2.4 DÍLČÍ ZÁVĚRY K DRUHÉ KAPITOLE.....	61
3 DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V PARDUBICKÉM KRAJI	65
3.1 ZÁKLADNÍ UKAZATELE CHARAKTERIZUJÍCÍ KRAJ	66

3.1.1 Hrubý domácí produkt	66
3.1.2 Počet obyvatel.....	67
3.1.3 Míra nezaměstnanosti	68
3.1.4 Průměrná hrubá mzda	69
3.2 ORGANIZACE DÁVEK STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY	71
3.2.1 Úřad práce Pardubice	72
3.2.2 Porovnání vyplácených dávek v jednotlivých krajích České republiky	74
3.3 SHLUKOVÁ ANALÝZA KRAJŮ ČESKÉ REPUBLIKY	75
3.4 ANALÝZA VÝVOJE POČTU DÁVEK STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V RÁMCI JEDNOTLIVÝCH KRAJŮ.....	79
3.4.1 Test o rozdělení pravděpodobnosti	79
3.4.2 Test rovnosti středních hodnot.....	80
3.5 ANALÝZA ZÁVISLOSTÍ	81
3.5.1 Závislost nezaměstnanosti a počtu vyplácených dávek státní sociální podpory	81
3.5.2 Závislost výše hrubého domácího produktu a počtu vyplácených dávek.....	85
3.6 DÍLČÍ ZÁVĚRY	89
4 ANALÝZA DÁVEK V RÁMCI „OKRESŮ“ PARDUBICKÉHO KRAJE	91
4.1 ROZDĚLENÍ VYPLÁCENÝCH DÁVEK STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V ROCE 2004	91
4.2 POROVNÁNÍ „OKRESŮ“ V RÁMCI PARDUBICKÉHO KRAJE.....	92
4.2.1 Hrubé měsíční mzdy.....	92
4.2.2 Nezaměstnanost.....	93
4.3 ANALÝZY ZÁVISLOSTI V „OKRESECH“ PARDUBICKÉHO KRAJE	95
4.3.1 Závislost nezaměstnanosti a počtu vyplácených dávek.....	95
4.3.2 Závislost průměrné hrubé mzdy a počtu vyplácených dávek	97
4.4 ANALÝZA DÁVEK V PARDUBICÍCH.....	98
4.4.1 Analýza vývoje počtu vyplácených dávek v Pardubicích	99
4.5 DÍLČÍ ZÁVĚRY	104
ZÁVĚR.....	106
POUŽITÁ LITERATURA	108
PŘÍLOHY	110

0 Úvod

Realita vyspělých zemí i naše praxe dokazují, že sám proces výroby a rozvoj společnosti je stále větší měrou závislý na rozvoji, kultivaci a aktivizaci lidského činitele, proto má v soudobém vyspělém světě člověk prostě prioritu. U členských zemí EU čelí systémy sociálního zabezpečení řadě závažných společných problémů, například nutnosti přizpůsobit se měnícímu světu práce, novým strukturám rodiny a dramatickým demografickým změnám v následujících desetiletích.

Proto vznikl program prohlubování spolupráce založený na čtyřech klíčových cílech celého problému modernizace, tj.:

1. zajistit, aby se vyplácelo pracovat a zaručit jistý příjem;
2. zajistit, aby důchody byly spolehlivé a důchodové systémy udržitelné;
3. podporovat sociální integraci;
4. zabezpečit vysoce kvalitní a udržitelnou zdravotní péči.

Česká republika, jako členská země EU, musí přejímat celý rozsah těchto závazků, tj. zajistit plnění všech čtyřech klíčových cílů své sociální politiky.

Ve své diplomové práci se tedy zaměřím na systém dávek státní sociální podpory v České republice, který tvoří jednu ze tří oblastí sociální politiky naší země. Jedná se o dávky, které se prolínají celým našim životem, od porodního, přes přídavky na dítě, příspěvky na bydlení, až po pohřebné. Proto si myslím, že je dobré tyto dávky zanalyzovat, zjistit jaké další makroekonomické veličiny je ovlivňují a jaký je jejich vývoj.

Cílem mé diplomové práce je popsat systém dávek státní sociální podpory v České republice a analyzovat některé základní závislosti současného systému dávek státní sociální podpory na příkladu Pardubického kraje.

Vzhledem ke stále probíhající reformě sociální politiky v ČR, to není lehký úkol, ale je to práce zajímavá a v mnoha ohledech pro mne i poučná.

1 Sociální politika veřejného sektoru

1.1 Veřejný sektor

Sociální politika může být uskutečňována veřejným i soukromým sektorem, prostřednictvím státu, neziskových organizací, ale také prostřednictvím jednotlivých firem, které nabízejí svým zaměstnancům různé sociální výhody. Největší sociální podporu má na starosti veřejný sektor, ať již v rámci sociálního zabezpečení, důchodového systému, či jiné formy sociální podpory.

Veřejným sektorem¹ rozumíme tu oblast společenské reality, resp. podsystém jednotlivých sfér společenského života, která se nachází ve veřejném vlastnictví, v níž se z politického hlediska rozhoduje veřejnou volbou a uplatňuje se v ní veřejná kontrola, přičemž účelem fungování veřejného sektoru je naplňování veřejného zájmu a správa věcí veřejných. Veřejný sektor je produktem veřejné politiky státu.

Veřejný sektor dělíme z několika různých hledisek, např. podle potřeb, které uspokojují na výrobní a konečné potřeby, které dále lze členit na společenské a individuální. Důležitějším členěním je členění do 6 bloků a odvětví². Jedná se o bloky:

1. blok odvětví společenských potřeb (patří sem policie, justice, armáda, veřejná správa);
2. blok odvětví rozvoje člověka (obsahující školství, kulturu, tělesnou kulturu a sport, zdravotnictví, sociální služby);
3. blok odvětví poznání a informací (zahrnuje především vědu a výzkum, informační systémy, masmédiá);
4. blok odvětví technické infrastruktury (obsahuje dopravu, spoje, energetiku, vodní hospodářství);
5. blok odvětví privátních statků podporovaných z veřejných rozpočtů (zahrnuje bydlení, zemědělství, lesnictví, rybolov);
6. blok existenčních jistot (obsahuje zaměstnanost, sociální zabezpečení, životní prostředí).

¹ Ochrana F.: Veřejný sektor, Praha: Management Press, 2001.

² Tetřevová L.: Veřejná ekonomie, Pardubice: Univerzita Pardubice, 2003.

Z tohoto členění je patrné, že sociální otázka je jednou z důležitých oblastí veřejného sektoru, neboť se opakuje hned ve dvou blocích a to v bloku odvětví rozvoje člověka a poté v bloku existenčních jistot.

1.1.1 Význam veřejného sektoru

Veřejný sektor je důležitý pro uspokojování potřeb, které není schopen zajistit soukromý sektor, kvůli jejich neziskovosti. Je tedy patrné, že základní příčinou existence veřejného sektoru je jev známý jako tzv. tržní selhání. Existují ale i další příčiny determinující existenci veřejného sektoru jako je např. fenomén černého pasažera. V případě veřejných statků by totiž prodávající nebyl schopen zajistit, aby statek získali pouze ti jednotlivci, kteří za něj platí. Veřejné statky není možné financovat ani na bázi dobrovolných příspěvků, protože racionálně se chovající jedinec by očekával, že je budou financovat ti druzí. Proto je racionální, že tyto statky financuje vláda. K ilustraci problému černého pasažera lze použít myšlenku z teorie her, známou jako tzv. věžňovo dilema³.

obrázek 1: Rozhodování o formě financování veřejných statků

	Všichni zbývající jednotlivci společenství		
		<i>Přispívat</i>	<i>Nepřispívat</i>
Možnosti osoby A	<i>Přispívat</i>	40	-20
	<i>Nepřispívat</i>	60	0

Předpokládejme, že výroba daného veřejného statku stojí 20 000 peněžních jednotek a užívá jej společenství o velikosti 1000 spotřebitelů, přičemž každému spotřebiteli přináší statek užitek ve výši 60 peněžních jednotek. Každý jedinec by se tedy měl podílet na nákladech ve výši $20\,000/1000 = 20$ peněžních jednotek. Čistý užitek pro osobu A je tedy 40 peněžních jednotek. Pokud ostatní nepřispějí, statek nebude poskytován a osoba A ztratí svůj příspěvek ve výši 20 peněžních jednotek, tj. její užitek bude - 20. Jestliže ostatní přispějí a osoba A nepřispěje, získá užitek ve výši 60 peněžních jednotek. Pokud však nebude přispívat nikdo, užitek bude nulový, protože veřejný statek nebude poskytován.

³ Ochrana F.: Veřejný sektor, Praha: Management Press, 2001.

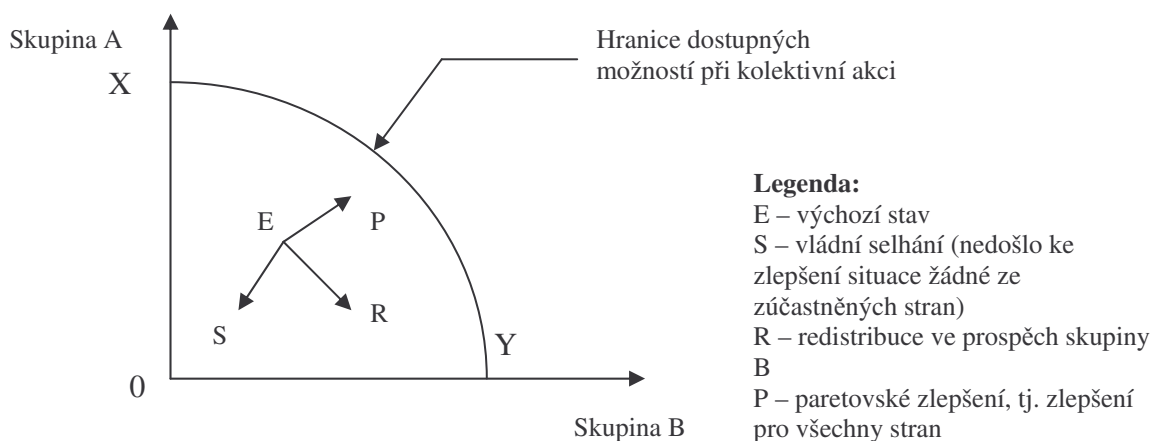
Z obrázku vyplývá, že optimální strategií daného jedince, bez ohledu na to, co bude činit zbývajících 999 příslušníků společnosti, je nepodílet se na nákladech veřejného statku.

Protože by se tímto způsobem chovali všichni jedinci, statek by nebyl poskytován. Tuto dysfunkci může odstranit právě vláda, přičemž jedinci se mohou v rámci volebního hlasování rozhodnout v jaké kvalitě a kvantitě budou veřejné statky požadovat.

1.1.2 Efektivnost veřejného sektoru

Ve veřejném sektoru objektivně působí tendence k neefektivnosti, což ještě neznamená, že veřejný sektor musí být sám o sobě neefektivní. Nejprve bychom si však měli uvést, co si pod pojmem efektivnost vlastně představujeme. Jedná se o absenci plýtvání, tj. co nejefektivnější užívání zdrojů k uspokojení potřeb a přání lidí. Užším pojetím tohoto pojmu je tzv. paretovská efektivnost⁴, která nám říká, že „alokační efektivnosti je dosaženo, jestliže žádné z možných přeskupení výroby nemůže znamenat, že na tom bude kdokoli lépe, aniž na tom bude někdo jiný hůře. V podmínkách alokační efektivnosti se tedy může zvýšit užitek jedné osoby pouze snížením užitku někoho jiného“.

Obrázek 2: Možné důsledky kolektivní akce⁵

Je důležité položit si již na začátku otázku, zda v případě dávek státní sociální podpory lze dosáhnout určité paretovské efektivnosti? **Pokud se zvýší množství peněz vydávaných na dávky státní sociální podpory, je nutné snížit jiné sociální výdaje státu. V každém případě dojde k protestům buď ze strany rodin, či např. důchodců. Není možné zvyšovat stále všechny sociální výdaje státu, protože v tomto případě se**

⁴ Nazváno podle italského ekonomu Vilfreda Pareta

⁵ Ochrana František: Veřejný sektor a efektivní rozhodování, Praha: Management press, 2001.

bude stát čím dál víc zadlužovat, nebo musí vybírat vyšší daně a to jsou znovu opatření, která se u obyvatelstva nesetkají s pochopením.

V případě privátního statku si spotřebitel přizpůsobí spotřebované množství ceně, která je určována mechanismem nabídky a poptávky. V případě veřejných statků však toto přizpůsobení není možné, protože disponibilní počet jednotek veřejného statku je přístupný všem členům společnosti. I kdyby by bylo možné poskytovat veřejný statek prostřednictvím trhu, jeho produkce by nebyla efektivní. V případě nevylučitelnosti statku je tedy zcela vyřazena alokační způsobilost trhu a alokační roli v tomto případě musí přijmout veřejný sektor, resp. vláda, která náklady kryje povinným zdaněním.

Občané by měli dostávat takové veřejné statky, které požadují, avšak za předpokladu neplýtvání veřejnými zdroji. Ke splnění kritéria efektivnosti při poskytování veřejných statků lze použít mechanismus veřejné volby v rámci politického rozhodování. Proces hlasování je považován za aproximaci efektivního řešení. **Levicově orientované strany jsou považovány za sociální, protože více podporují rodiny s dětmi a starší občany, zatímco pravicové strany jsou více přesvědčeny o pravdivosti pravidla „volné ruky trhu“, kdy trh se sám ve větší míře vypořádá se svými problémy a tudíž méně uplatňuje sociální politiku.**

Jak ale docílit efektivnosti v oblasti sociální politiky, když se má stát postarat o své občany a to ať o rodiny dětmi nebo o důchodce. **Každý by mohl podotknout, že tyto peníze by mohly být využity efektivněji pro tvorbu bohatství dané země, na druhou stranu stát svými výdaji pomáhá svým občanům, např. rodinám přidává finanční prostředky, aby byly schopny postarat se o děti v době mateřské dovolené – postarat se o budoucnost země.** Proto by se stát o sociální politiku měl zajímat a je jen otázkou do jaké míry ponechat starost na samotných občanech a do jaké míry tuto starost převést na stát. **Lidé chtějí samozřejmě zadarmo co nejvíce veřejných statků a v rámci předvolebních slibů, se politici také snaží tímto způsobem přilákat co nejvíce voličů. Je nutno si ovšem uvědomit, že sliby politiků jsou často nesplnitelné a jejich názory se ihned po volbách změni, protože oni sami jsou si této skutečnosti vědomi.**

Faktory, které napomáhají efektivnosti ve veřejném sektoru, jsou dvojího typu. Jedná se o faktory vnější a vnitřní. Mezi vnější faktory patří například politické uspořádání společnosti (v demokracii je daňový poplatník účastníkem rozhodovacího procesu

prostřednictvím veřejné volby), konkurenční prostředí mezi institucemi veřejného sektoru (např. svobodná volba lékaře či školy, která nutí instituce k vyšší produktivitě a kvalitě poskytovaných služeb) či například financování veřejného sektoru podle jeho výkonů a užitků. Do vnitřních faktorů zařazujeme především vědu a techniku, kvalifikaci pracovníků, jejich iniciativu a samozřejmě nesmíme opomenout i systém řízení, který představuje nejvýznamnější vnitřní faktor efektivity, který významně ovlivňuje intenzitu využívání všech ostatních faktorů efektivity.

1.1.3 Rozhodování ve veřejném sektoru

Ústředním teoretickým i praktickým problémem při efektivním rozhodování ve veřejném sektoru je stanovení proporce mezi centralizací a decentralizací rozhodování. Princip centralizace je takovým způsobem konstituování veřejné správy, kdy rozhodovací pravomoc je prioritně soustředěna u ústředního prvku a na nižší organizační stupně je odpovídající pravomoc delegována.

Opakem je model decentralizovaný, který je založen na decentralizaci pravomoci a decentralizaci činnosti. Při decentralizaci činnosti dochází k předání určité činnosti z vyšší organizační složky složce nižší, těžiště výkonu veřejné správy spočívá v činnosti samosprávných korporací. Nižší úroveň tak dostává i pravomoci k výkonu decentralizované činnosti, avšak rozhodovací pravomoc o předpokladech a důsledcích patří i nadále do kompetence vyšší úrovně. Z hlediska efektivity fungování je tento model výkonnější než centralistický model.

Rozhodování o dávkách státní sociální podpory je ve veřejném sektoru ovlivněno zajištěním sociální spravedlnosti. V této konkrétní situaci hovoříme o několika základních principech, a to:

- princip výkonový;
- princip souladu mezi vstupy a výstupy;
- princip rovnosti;
- princip rovných příležitostí;
- princip potřeby;
- princip sociální solidarity;
- princip subsidiarity.

Podle mého názoru, by se o dávkách státní sociální podpory mělo rozhodovat na co nejnižších úrovních veřejné správy, tj. na úrovni obcí popř. krajů, protože systém řízený shora není schopen efektivně rozhodovat o přidělování dávek a jejich vyplácení. Systémem vypláceným shora dochází ke zneužívání systému.

Rozhodování o dávkách státní sociální podpory je vlastně rozhodováním o uskutečňování sociální politiky státu, proto bych se nyní ráda krátce zmínila o této problematice všeobecně a poté o sociální politice uskutečňované v rámci Evropské unie, které je Česká republika členem a s jejíž sociální politikou tu svou koordinuje.

1.2 Sociální politika

Sociální politika je v současné době v teorii i praxi různě interpretována, protože ji lze charakterizovat z různých pohledů a úrovní. Častěji se hovoří o určitých prvcích, složkách sociální politiky, nežli o sociální politice jako takové.

Zpravidla zahrnuje činnosti a opatření, které lze shrnout pod pojem sociálního zabezpečení včetně osobních sociálních služeb, činností a opatření týkající se zdravotnictví, vzdělávacích služeb, bydlení a služeb zaměstnanosti.

Objekty sociální politiky jsou jednak všichni obyvatelé dané země, jednak určité skupiny lidí a jednotlivci, k nimž její opatření směřují.

Cílem sociální politiky je rozvoj člověka, způsob jeho života, jeho dispozic a tvůrčích sil. Tomuto cíli jsou také uzpůsobeny nástroje této politiky, mezi které v neposlední řadě patří i sociální dávky, sociální služby a další.

1.2.1 Sociální politika Evropské unie

Zásada volného pohybu osob, jedna ze čtyř základních svobod jednotného evropského trhu, vnesla do procesu evropské integrace i otázky sociální politiky. Uplatnění principu volného pohybu osob má závažné sociální a sociálně-politické důsledky, a to nejen v nutnosti zabránit diskriminaci na základě státní příslušnosti v přístupu k zaměstnání, k odměně za práci či k pracovním podmínkám v kterékoli z členských zemí Evropské unie. Přináší i potřebu vytvořit podmínky pro to, aby pracovník mohl na území jiného členského státu zůstat žít i po skončení zaměstnání, a to za rovných podmínek jako příslušník daného státu.

Sociální soudržnost má být základním prvkem globální strategie EU. Cíle boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení se začleňují do širokého okruhu politik, a to jak na úrovni členských států, tak na úrovni Společenství. V této souvislosti Unie zdůrazňuje následující základní úkoly:

- vytvoření a rozvoj tzv. začleňujícího trhu práce a podpora zaměstnanosti – pracovní místa dostupná i pro osoby s nižší pracovní kapacitou;
- garance minimálního příjmu a prostředků pro udržení kvality důstojného života;
- odstranění znevýhodnění v přístupu ke vzdělání – vzdělávací systém vyhovující i dětem z ohrožených skupin obyvatel, prevence předčasného opuštění školy a rozvoje celoživotního vzdělávání;
- zabezpečení bydlení pro všechny – přiměřené a kvalitní bydlení jako základní potřeba a právo, prevence a řešení bezdomovectví;
- záruka rovného přístupu ke službám vysoké kvality (zdravotnictví, doprava, sociální péče, kultura, rekreace a právní služby);
- lepší poskytování služeb;
- obnova znevýhodněných oblastí.

Z těchto úkolů vyplynuly čtyři hlavní společné cíle, které se členské země zavázaly plnit při snižování chudoby a prevenci sociálního vyloučení. Sociální politika Evropské unie se v návaznosti na rozvíjející se ekonomickou integraci a politický a hospodářský vývoj v Evropě posouvá od orientace na zajištění práv souvisejících se zaměstnáním v podmínkách volného pohybu osob k širší dimenzi zajištění sociální ochrany obyvatel Unie, zejména těch skupin, které jsou ohroženy chudobou a sociálním vyloučením. Zásadní otázkou se stává míra sociální nerovnosti ve vztahu k ekonomické prosperitě. Nedostatečné zvládnutí tohoto sociálně ekonomického dilematu může vyvolat sociální napětí. Přestože vlastní realizace sociální politiky zůstává v pravomoci jednotlivých členských zemí, sílí hlasy volající po vytvoření jednotné sociální politiky podpořené souborem legislativních norem na vyšší než národní úrovni.

Vývoj koncepce sociální politiky EU

V případě sociální politiky Evropská unie nemá výlučnou pravomoc – pravomoci jsou sdílené s členskými státy. V oblastech s tzv. sdílenými kompetencemi mohou členské země

vydávat vlastní legislativu jen tehdy, pokud zde již neexistuje společná evropská úprava, případně jako doplněk k ní.

Koncepce sociální politiky EU vychází z evropské filozofické a kulturní tradice pojetí lidských, respektive sociálních práv, které bylo na mezinárodní úrovni upraveno v reakci na druhou světovou válku a později na zahájení studené války, a to nejprve na půdě Rady Evropy. Jejím základním cílem byla kontrola dodržování lidských práv a jejich ochrana. Rada Evropy přijala řadu dokumentů, z nichž nejdůležitější je podle našeho názoru Evropská sociální charta z roku 1961 a Revidovaná Evropská sociální charta (1996). Tyto dokumenty mají charakter mezinárodních smluv a jsou pro členské státy závazné až po jejich ratifikaci národními parlamenty. V této souvislosti je zajímavé připomenout, že Česká republika ratifikovala Evropskou sociální chartu až v roce 1999 a v následujícím roce ji vyhlásila ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 14/2000 Sb.

Pojem hospodářské a také sociální soudržnosti se ale objevuje již dříve ve Smlouvě o založení EHS (Římské smlouvě) z roku 1957. Její preambule obsahuje závazek ke snižování rozdílů ve vývoji mezi regiony. Jako nástroj, který má napomáhat rozšiřování příležitostí k zaměstnání a zvyšování mobility pracovníků, byl v roce 1957 založen Evropský sociální fond.

Důležitým dokumentem ve vývoji sociální politiky Společenství se stala Charta základních sociálních práv zaměstnanců z roku 1989 (v české literatuře se objevují pojmy Sociální charta nebo Komunitární charta), která je součástí Amsterdamské smlouvy. Členské státy ES, s výjimkou Velké Británie, která si vyjednala opt-out, v ní poprvé společně vymezily sociální práva - především zde šlo o sociální práva bezprostředně související se zaměstnáním jako právo na práci, právo na spravedlivou odměnu, právo na sdružování a kolektivní vyjednávání, právo na zlepšování životních a pracovních podmínek, ochrana a bezpečnost zdraví při práci, rovnost mužů a žen a zvláštní ochrana dětí, mladistvých a starších osob v souvislosti se zaměstnáním.

Dalším milníkem v přístupu k sociální politice byla Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva) z roku 1992, která tuto politiku včlenila do Smlouvy o založení ES. Její článek 2 mj. deklaruje, že „cílem Evropského společenství je vysoká míra zaměstnanosti, sociální ochrany, rostoucí životní standardy a kvalita života a ekonomická a sociální soudržnost a solidarita mezi členskými státy“.

Amsterodamská smlouva, která vstoupila v platnost 1. května 1999, mohla začlenit Úmluvu o sociální politice přímo do Smlouvy o založení Evropského společenství, protože v té době i Velká Británie požádala o přistoupení k sociální politice (po vítězství labouristické strany).

Dalším konkrétním krokem k evropské sociální politice bylo vytvoření Výboru pro sociální ochranu v roce 1999. Jeho činnost se zaměřuje na problematiku chudoby a sociálního začleňování občanů do společnosti.

Summit v Nice v roce 2000 přijal Chartu základních práv EU⁶. Na půdě Evropské unie jde o ojedinělý katalog lidských, občanských, hospodářských, kulturních a sociálních práv, který se v případě úspěšné ratifikace stane součástí budoucí evropské ústavy (Smlouvy o Ústavě pro Evropu). V šesti kapitolách s názvy Důstojnost, Svobody, Rovnost, Solidarita, Práva občanů a Spravedlnost vyjmenovává a definuje uznávaná práva, svobody a zásady. Za účelem boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení uznává „právo na sociální pomoc a pomoc na bydlení s cílem zajistit slušnou existenci všem, kteří nemají dostatečné zdroje, v souladu s procedurami stanovenými právem Společenství a vnitrostátními zákony a praxí.“

Ze zprávy Výboru pro sociální ochranu z prosince 2002 vyplývá, že sociální soudržnost má být základním prvkem globální strategie EU k dosažení jejího hlavního („lisabonského“) cíle pro příští desetiletí - aspirace „stát se nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou, schopnou udržitelného ekonomického růstu s větším počtem lepších pracovních příležitostí a větší sociální soudržností“. Cíle boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení se tak začleňují do širokého okruhu politik, a to jak na úrovni členských států, tak na úrovni Společenství.

V současné době existují dvě prioritní oblasti a to:

- dosažení plné zaměstnanosti;
- nová dynamika pro pracovní vztahy.

Sociální doktrína – problém chudoby

K základním principům uplatňovaným v sociální oblasti patří kromě vyloučení diskriminace také princip jedné legislativy (na osobu zaměstnanou se vztahuje legislativa

⁶ vešla v platnost v roce 2003

státu, na jehož území je zaměstnána, i když je občanem jiného státu), princip exportovatelnosti dávek (dávky podle nároků získaných v jednotlivých zemích jsou migrujícím osobám zachovány) a princip sčítání pojistných dob.

Problém chudoby nelze chápat jen úzce jako problém bídy, ale v širším pojetí jako problém nerovnosti a nedostupnosti sociálních statků (zaměstnání, vzdělání, bydlení, zdravotní péče a vůbec zajištění možnosti podílet se na životě společnosti). Tyto základní principy se staly tématem diskuse o Sociální doktríně EU. Lze je shrnout takto:

- rovné podmínky bez jakékoli diskriminace;
- uznávání vzdělání (diplomů);
- zachování a nabývání práv v sociální zabezpečení v souvislosti s volným pohybem;
- koordinace postupů k plné a vysoké zaměstnanosti;
- koordinace podmínek práce, zejména zlepšování pracovního prostředí, rovné odměňování mužů a žen a rovnocennost placené dovolené;
- společné sociální cíle, zejména minimální požadavky a sociální jistoty.

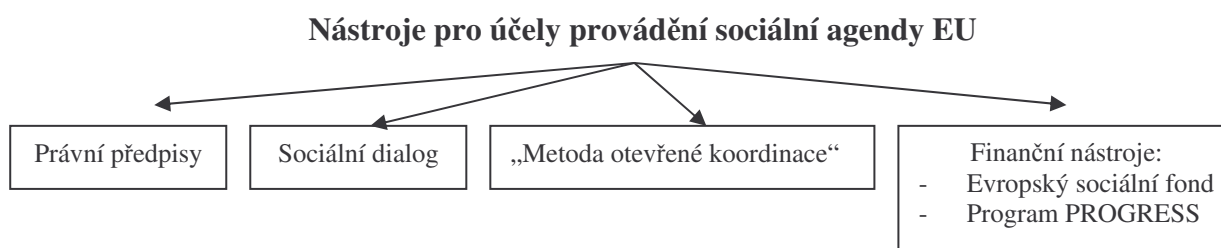
Ve vyspělých zemích se používá pojem relativní chudoba, který je obvykle určen vzdáleností od jistého, zpravidla průměrného životního standardu. Hranice ohrožení chudobou podle metodiky EU představuje 60% národního vyrovnaného mediánového příjmu. To v praxi typicky znamená, že člověk uspokojuje své základní životní potřeby, které jsou v dané společnosti běžné, ale přesto je v určitém smyslu vyloučen ze společnosti, omezen v sociálních vztazích, dostává se do sociální izolace. Zde tedy narážíme na pojem sociální vyloučení (exkluze), který s chudobou bezprostředně souvisí. Sociální vyloučení lze chápat jako nedostupnost či nerovnost v dostupnosti sociálních statků, v obecné rovině nemožnost či neschopnost podílet se na životě společnosti. Pro opatření k zamezení sociálního vyloučení se pak v literatuře používá pojem sociální začleňování (inkluzie).

EU považuje chudobu a sociální vyloučení za důsledek strukturálních změn, které provázejí sociálně-ekonomický vývoj společnosti. K těmto změnám patří zejména změny na trhu práce, technologické změny ve společnosti (znevýhodnění těch, kteří nemají přístup k informačním a komunikačním technologiím), demografické změny (rostoucí podíl lidí starších 65 let v evropské populaci), etnická různost, změny ve struktuře domácností a redefinice rolí muže a ženy (roste rozvodovost, oslabuje se instituce rodiny,

roste zaměstnanost žen, které zároveň pečují o závislé osoby v rodině, což klade nároky na sladění zaměstnání a rodinného života).

Všechny členské státy zahájily dlouhodobé reformy svých systémů sociální ochrany. Systém otevřené metody koordinace stanoví společné cíle, ale volbu způsobů a prostředků jejich dosažení ponechává na rozhodnutí jednotlivých členských států. ESF přispívá k provádění politik zabývajících se začleňováním v praxi. Tuto metodu, která byla původně používána k boji proti vyloučení a chudobě (od roku 2000) a dále v případě důchodů (od roku 2002), ve velké míře ověřili různí partneři: vlády jednotlivých členských států, sociální partneři, občanská společnost, místní a regionální účastníci. Rovněž požadovali, aby se tento proces od roku 2006 používal i v oblastech zdraví a dlouhodobé péče, které budou důležité pro strukturování reforem kolem tří společných témat, jimiž je všeobecná přístupnost, kvalita a finanční úměrnost.

Obrázek 3: Nástroje pro účely provádění sociální agendy EU

„Metoda otevřené koordinace“ podporuje snahu členských států o modernizaci systémů zaměstnanosti a sociální ochrany a zásadu rovného přístupu. ESF podpoří politiky členských států, prostřednictvím kterých se provádějí obecné zásady a doporučení přijatá v rámci evropské strategie zaměstnanosti, a cíle, které EU schválila v oblasti sociálního začlenění.

1.2.2 Sociální politika vybraných evropských států

Systémy sociálního zabezpečení v jednotlivých státech nejsou všechny založeny na témž modelu i ony odrážejí specifické tradice zemí, v nichž vznikly, jejich sociální vyspělost a kulturní dědictví.

Velké Británii

Velká Británie uplatňuje liberální model sociálního státu, což znamená, že je kladen velký důraz na záchrannou sociální síť a relativně menší důraz na státní sociální

zabezpečení, které bylo založeno na principu „flatrate“, tj. rovných dávek za rovné příspěvky.

Záchranou sociální sítí zde zastupuje důchodové pojištění složené ze základního jednotného důchodu, z doplňkového důchodu, který je poskytován v relaci ke mzdě a třetí součástí je jakási důchodová dávka, která je v relaci ke mzdě. Pokud se týče nemocenských dávek, ty jsou řízeny zákonem o sociálním pojištění a poskytují se na principu nemocenské, placené zaměstnavatelem, nebo na principu povinného sociálního pojištění pro zaměstnance.

V této diplomové práci se však nejvíce zaměříme na rodinné dávky. Tyto dávky nemají ve Velké Británii dlouhou tradici. V současné době se zaměřuje na tvorbu programů proti chudobě dětí prostřednictvím systému dávek a daní. Nejznámější rodinnou dávkou jsou univerzální přídavky na děti. Součástí nových reforem jsou ale i opatření na pomoc neúplným rodinám, pro které je typická vysoká míra nezaměstnanosti. Princip rodičovské dovolené je nejmladší dávkou ve Velké Británii. Byl zřízen na konci roku 2002 a umožnil čerpat po narození dítěte po vymezenou dobu dřívější mateřskou dovolenou i otcům.

Irsko

Systém sociální pomoci nemá fixní nebo univerzální význam. V zásadě zde existují 3 hlavní systémy, jak stát, jako subjekt, sociálně pomáhá přímo alokovat finanční zdroje nebo služby jednotlivcům či domácnostem. Jedná se o:

- univerzální dávky směřované na všechny sociální skupiny obyvatelstva bez použití jakéhokoli rozlišovacího kritéria;
- dávky, jejichž přiznání závisí na statusu zaměstnání nebo na zaplacených příspěvcích;
- dávky, jejichž přidělení spočívá v testování majetku osob.

V rámci rodinné politiky vyplácí Irská republika 11 různých dávek. Mezi základní patří, jako v ostatních zemích EU, přídavek na dítě, sociální příspěvek, příspěvek na školní oblečení a obuv, dávka při adopci, příspěvek na ochranu zdraví a bezpečnosti, podpora v mateřství, atd.

Švédsko

Švédský sociální stát patří k nejnákladnějším v Evropě, ale již od roku 1993 dochází k poklesu sociálních výdajů. V současnosti zde probíhá řada reforem především v oblasti důchodového pojištění, redukci nákladů na příspěvek na bydlení, který se stal testovanou dávkou. Přejít na systém testovaných dávek je velkou změnou v systému sociálního státu, protože do této doby byly sociální dávky prosazovány jako univerzální právo, a ne jako charita.

Švédská rodinná politika má již tradici, je založena na komplexní sociální ochraně, do které zahrnujeme přídatky na děti, veřejnou zdravotní péči, rodičovské pojištění, bezplatné školství. Systém dávek a služeb je v zásadě stále ještě vybudován na principu univerzality a snadné administrace. Nejdále je tento stát v procesu rovné péče o dítě ve vztahu k pohlaví, protože již kolem 40 % otců zažádalo o nějakou část rodičovské dovolené.

Německo

V současné době se sociální politika v Německu, zejména v oblasti sociálního zabezpečení, realizuje prostřednictvím celé řady sociálních programů. Jádrem je sociální pojištění, zahrnující zejména důchodové pojištění, nemocenské pojištění, úrazové pojištění a pojištění pro případ nezaměstnanosti. Sociální pojištění zahrnuje pouze zaměstnance. Ostatní občané jsou zajištěni na základě uplatnění zásady potřeby, doplňkovými programy sociální pomoci. Mimo celý tento systém stojí zemědělci, kteří mají svůj sociální systém.

Podobně, jako v jiných zemích, i Německo se zaměřuje na rodinnou politiku. Na rozdíl od jiných evropských států se ale Německo zaměřilo na boj se zhoršujícím se populačním vývojem. V současnosti existují rodinné přídatky, rodičovský příspěvek a rodičovská dovolená. Rodinné přídatky jsou nezdanitelné dávky poskytované od narození prvního dítěte a mají univerzální charakter. Rodičovská dovolená trvá, stejně jako v naší republice, 36 měsíců. Dávky jsou vypláceny prostřednictvím zaměstnavatele.

Francie

Francouzský systém byl po řadu let jedním z nejtypičtějšých příkladů výstavby sociální ochrany úsilím různých korporativních prvků ve společnosti, kde stát měl pouze roli společníka a koordinátora. Postupem doby však účast stoupala, právě tak jako jeho

finanční závazky. V současné době se veškeré úsilí věnuje na zajištění základních lidských potřeb, jako je zdravotní péče a ubytování.

V rámci rodinné politiky země poskytuje asi 15 různých dávek ve prospěch rodiny, z nichž nejdůležitější je rodinný příspěvek, které se platí bez ohledu na příjmy, počínaje druhým dítětem, do věku 16 let. Francouzský systém rodinných příspěvků je jedním z nejvyspělejších a tedy také nejnákladnějších na světě.

Itálie

Sociální zabezpečení v Itálii je založeno především na principu obligatorního sociálního pojištění (to tvoří důchodové pojištění, nemocenské pojištění, úrazové pojištění a pojištění pro případ nezaměstnanosti), druhým pilířem je sociální zaopatření (vzhledem k malým daňovým úlevám není toto připojištění mnoho využíváno) a posledním je sociální ochrana (tvořená dobrovolným a kolektivně organizovaným připojištěním).

Podobně jako v ostatních zemích EU je i v Itálii rodinná politika obecně zaměřená na finanční kompenzaci sociální události, spočívající v narození dítěte a péči o něj. Pro Itálii je typický konzervativní model rodiny a nižší zájem o rodinnou politiku. Je to dáno například nepříznivým demografickým ukazatelem, nižší participací žen na trhu práce, regionálními odlišnostmi, ale také silným a nezastupitelným vlivem římskokatolické církve. Na rozdíl od většiny zemí EU je v Itálii rozsah rodinných dávek i dalších forem pomoci rodině poměrně omezený. Stát poskytuje pouze rodinné příspěvky, dávky pro děti s handicapem, příspěvky v těhotenství a mateřství a to formou testovaných dávek.

1.2.3 Sociální politika v České republice

V České republice se v rámci transformace sociálního zabezpečení na systém sociální ochrany obyvatelstva vytvořily tři na sebe navazující relativně samostatné systémy, které mají za úkol zmírnit, překonat či odstranit tíživou životní situaci způsobenou zejména nemocí, úrazem, těhotenstvím, invaliditou, stářím a dalšími důvody způsobujícími tíživou situaci. Tyto samostatné systémy lze souhrnně nazvat jako systém společenské péče, který by měl fungovat na principech, které jsou schopny reagovat na oprávněné potřeby občanů, zároveň však musí motivovat občany k aktivnímu přístupu k řešení vlastní nepříznivé sociální situace. Nezbytné rovněž je, aby rozsah společenské péče nebyl výraznou

překážkou ekonomického rozvoje a aby byl zachován soulad s Listinou základních práv a svobod, která se stala součástí právního řádu České republiky.

Podle charakteru a způsobu financování konkrétních dávek a poskytovaných služeb, lze společenskou péči členit takto:

Sociální pojištění

System sociálního pojištění zahrnuje ty sociální situace, na které se občan může předem připravit (pojistit) formou odložení části své dnešní spotřeby na krytí budoucí nejisté dlouhodobé či krátkodobé sociální situace.

Jedná se o nemocenské pojištění (dávky v nemoci a mateřství), důchodové pojištění (důchody starobní, invalidní, vdovské, vdovecké, sirotčí, zvýšení důchodu pro bezmocnost), které je doplněno ještě o penzijní připojištění, pojistné na státní politiku zaměstnanosti a zdravotní pojištění.

Občan se tak ve většině případů povinně, za určitých okolností i dobrovolně pojišťuje proti případné budoucí ztrátě nebo poklesu svého příjmu. Dalším, kdo přispívá do tohoto systému, jsou zaměstnavatelé a za určitý okruh občanů hradí pojistné stát.

Státní sociální podpora

V rámci tohoto systému jsou řešeny sociální situace, kdy je účelné rodinu, především rodinu s dětmi podpořit. V roce 2005 bylo koncipováno 9 základních složek SSP, které se v některých případech člení v závislosti na konkrétních sociálních situacích.

System státní sociální podpory zahrnuje:

- dávky závislé na výši příjmu (přídavek na dítě, sociální příplatek, příspěvek na bydlení);
- dávky, u nichž výše příjmu není rozhodující (rodičovský příspěvek, zaopatřovací příspěvek, dávky pěstounské péče, porodné, pohřebné).

Sociální péče

Zákon o sociálním zabezpečení vymezuje rozsah sociální péče velice široce. V podstatě jde o pomoc státu občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny, a kteří vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nebo věku nemohou sami překonat nepříznivé životní situace. Proto je tento systém zaměřen především na péči o rodinu a děti, péči o těžce zdravotně postižené a staré občany, péči o občany, kteří potřebují zvláštní pomoc a péči o občany společensky nepřizpůsobené.

Sociální péče je poskytována v různých podobách, např. jako pomoc informační, pomoc peněžní, věcná, pomoc službou či pomoc azylová.

1.3 Zhodnocení systémů státní sociální podpory u vybraných evropských zemí

Většina zemí EU se ve své sociální politice zaměřuje na dávky poskytované rodinám, které mají pomoci vylepšit jejich sociální situaci. Většina z těchto zemí také volí pro nárok na tyto dávky tzv. testování na výši příjmů, kdy nárok na dávku má pouze rodina, která má výši příjmu pod určenou hranici.

Testované dávky jsou vhodné, zejména pro přídatky na dítě a sociální dávky. Francouzský systém podle mého názoru vynakládá neúměrné množství peněžních prostředků, poskytovat dávky plošně není dobré, protože stát vyplácí peníze i rodinám, které tyto dávky nepotřebují a nezohlední sociální situaci rodiny.

Naopak italský systém je založen výhradně na testovaných dávkách, což umožňuje vyplácet vyšší dávky pouze pro občany, kteří tyto dávky skutečně potřebují, podle jejich sociální situace. Problémem testovaných dávek je jejich zpětné vyplácení, protože rodiny příspěvky dostávají s určitým zpožděním, tj. v případě okamžité nouze nemají na dávky nárok a dávky jim jsou přiznány až po určité době.

Dobře propracovaný je Irský systém, který je komplexní, ale zároveň podporuje i vlastní zajištění občanů formou připojištění. Dávky jsou vypláceny v nižší míře a v případě připojištění se dávky zvyšují, tj. pokud je občan zaměstnán a připojistí se, tak v případě ztráty zaměstnání je mu vyplácen další příspěvek plynoucí z jeho připojištění.

Náš systém je střední cesta formou kombinace těchto dvou systémů, tj. kombinace testovaných a plošných dávek, zároveň se však již také začíná uplatňovat připojištění. Tento systém je poměrně složitý, ale pokud projdeme systémy všech zemí, zjistíme, že složitost systému je problémem všech zemí.

Vhledem k výši nákladů na sociální systémy jednotlivých zemí je nutná jejich transformace a zjednodušení systémů. Problémem však zůstává stárnutí obyvatelstva, které finančně zatěžuje všechny země, protože důchody jsou jednou ze součástí sociálního systému. Zároveň však státy musí řešit problém, jak pomoci mladým rodinám a tím obyvatelstvo omladit, k čemuž používají rodinné dávky.

Na závěr musím podotknout, že systémy jednotlivých zemí jsou velmi štědré a snižují motivaci k práci. ČR v rámci Evropy tedy není výjimkou, stejně nebo dokonce štedřejší státy jsou například Rakousko, Finsko či Švédsko.

2 Dávky státní sociální podpory v České republice

2.1 Charakteristika systému státní sociální podpory⁷

2.1.1 Vymezení pojmu státní sociální podpora

Dávky, které jsou dnes poskytovány v rámci systému státní sociální podpory, byly v uplynulém období poskytovány z různých sociálních systémů, jejichž právní úprava byla nepřehledná a v řadě případů neodpovídala potřebám současného vývoje. Státní sociální podpora tedy zahrnuje jak dávky nové, tak i dávky poskytované dříve z titulu nemocenského pojištění (např. přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, porodné, pohřebné), v rámci bývalého důchodového zabezpečení (sociální příplatek, zaopatřovací příspěvek) nebo rodinného práva (dávky pěstounské péče).

Cílem tohoto postupu bylo sjednotit dávky vyjadřující podporu státu občanům a rodinám s dětmi do jednoho komplexu, zavést nové sociální dávky reagující na dosud neřešené sociální situace (např. příspěvek na bydlení) a změnit koncepci dosavadních nejvýznamnějších peněžitých dávek rodinám a navrhnout jejich přeměnu.

2.1.2 Význam dávek státní sociální podpory

Smyslem dávek je pomoci občanovi překonat určitou tíživou sociální situaci, nikoliv nahradit mu hmotnou újmu, která v důsledku sociální události vznikla. Sociální charakter dávek je (až na výjimky) podtržen také tím, že výše dávky se odvozuje od státem stanoveného životního minima. Tato státem uznaná dolní hranice částky potřebné k zajištění základních osobních potřeb členů rodiny a částky na domácnost je používána pro stanovení hranic příjmu, do kterého bude dávka vyplácena, a k určení její výše. Také je při její realizaci uplatňován princip státem organizované solidarity od bezdětných k rodinám s dětmi a od vysoko příjmových k nízko příjmovým rodinám. Tomuto rozdělení odpovídají i dva základní druhy dávek – univerzální nárokový příjem každého dítěte a příspěvky stanovené na základě testování skutečné celkové příjmové situace rodiny.

Dávky jsou tedy většinou pro rodiče nezaopatřených dětí nebo přímo pro tyto děti. Pouze dvě dávky, příspěvek na bydlení a pohřebné, mohou být vyplaceny i jiným osobám.

⁷ Podle Zákona č. 117/1995 o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Dávky státní sociální podpory upravuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který nabyl účinnosti zčásti dnem 1. října 1995 (dávky poskytované bez pohledu na výši příjmu) a v plném rozsahu dnem 1. ledna 1996. Od této chvíle byl již více jak dvacetkrát novelizován. Poslední novela byla provedena zákonem č. 377/2005 Sb. Cílem většiny změn bylo upřesnění některých ustanovení v návaznosti na poznatky z praxe a v neposlední řadě též úpravy zaměřené na zjednodušení právní úpravy jak z hlediska osob uplatňujících nárok na některou z dávek, tak i z hlediska úřadů poskytujících dávky.

Dnes k základním principům tohoto systému patří komplexnost, jednotnost, sociální spravedlnost, skladebnost, valorizace, dostupnost, operativnost a nenáročnost.

2.1.3 Konstrukce dávek

V rámci systému státní sociální podpory existují společné charakteristiky pro všechny sociální dávky:

- dávky jsou zásadně peněžité a obligatorní, tj. splněním zákonem stanovených podmínek na ně vzniká nárok;
- nárok má pouze občan a s ním společně posuzovaní členové domácnosti s trvalým pobytem na území ČR. Právní vztah státní sociální podpory zaniká smrtí oprávněného občana nebo ukončením trvalého pobytu na území ČR. V některých případech zákon umožňuje poskytnutí dávek i osobám, které nemají trvalý nebo dlouhodobý pobyt na území České republiky, z humanitárních důvodů;
- tento systém chápe rodinu jako soužití rodičů a nezaopatřených dětí ve společné domácnosti. Za nezaopatřené dítě je považováno dítě do skončení povinné školní docházky a poté, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání nebo se pro nemoc či úraz nemůže takto připravovat, nejdéle však do 26. roku věku. Po skončení povinné školní docházky se do 18. roku věku považuje za nezaopatřené také dítě, které je vedeno v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci. Za nezaopatřené dítě se nepovažuje dítě, které je poživitelem plného invalidního důchodu z důchodového pojištění;
- základem pro stanovení výše jednotlivých dávek je životní minimum;
- rodina může pobírat i více dávek souběžně, aby se zohlednila jak příjmová, tak i sociální situace rodiny;
- nárok na výplatu opakovaných dávek zaniká uplynutím 3 měsíců ode dne, za které dávky náleží, u jednorázových dávek je tato doba stanovena na 1 rok.

2.1.4 Subjekty, jejich práva a povinnosti

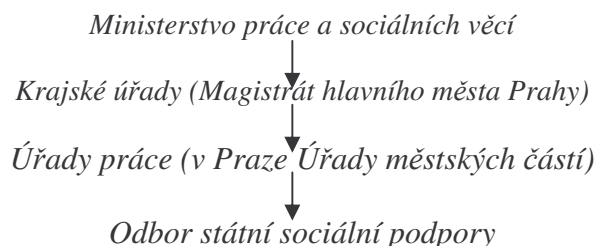
Oprávněná osoba

Oprávněnou osobou je příjemce dávky nebo jeho zákonný zástupce (pokud je příjemcem nezletilé nezaopatřené dítě). Oprávněnou osobou může být pouze fyzická osoba. Tato osoba má právo na podávání žádosti o dávku a na to, aby jí ze strany státu byla poskytnuta peněžitá dávka v zákonem předepsané výši. Oprávněné osoby mají za povinnost osvědčit ve stanovené lhůtě skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, ohlásit do 8 dnů změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu a povinnost se ve stanovené lhůtě v případě nutnosti podrobit odbornému vyšetření. V případě neprávem vyplacené dávky nebo dávky vyplacené v nesprávné výši je tato osoba povinna částky neprávem přijaté vrátit.

Podmínkou pro získání dávek státní sociální podpory je trvalý pobyt na území České republiky, v případě cizinců přihlášení k pobytu, od kterého uplynulo alespoň 365 dnů. Tato podmínka se nezkoumá u dětí cizinců hlášených k pobytu na území České republiky a narozených na území České republiky, do jednoho roku jejich věku. Podmínka se nevyžaduje u nezletilých dětí svěřených do péče nahrazující péči rodičů nebo do ústavní péče.

Orgány státní sociální podpory

Obrázek 4: Hierarchické uspořádání úřadů státní sociální podpory

Tyto orgány mají právo a zároveň povinnost přezkoumávat správnost a úplnost předložených podkladů, vydávat rozhodnutí v dávkových věcech a v případě porušení zákonem stanovených povinností ukládat pokuty u PO až do výše Kč 250 000,-- (u FO až do výše Kč 10 000,--). Při opětovném porušení povinností, za jejichž nesplnění nebo porušení již byla pokuta uložena až do částky Kč 500 000,--. Všichni jejich zaměstnanci

jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se seznámili při provádění státní sociální podpory nebo v přímé souvislosti s ním.

Ministerstvo práce a sociálních věcí zajišťuje pro provádění zákona na vlastní náklady aplikační program automatizovaného zpracování údajů, potřebné pro rozhodování o dávkách, jejich výplatu a kontrolu a poskytuje ho úřadům práce. Ty jsou povinny ho používat.

Další osoby

Mezi tyto osoby patří ostatní státní orgány, právnické osoby (zejména zaměstnavatelé, školy apod.) a fyzické osoby (zaměstnavatelé a společně posuzované osoby). Všechny tyto osoby mají povinnost sdělovat úřadu práce bezplatně údaje rozhodné pro vznik nároku na dávku nebo její výši.

Jestliže další fyzická nebo právnická osoba nepředložila na výzvu úřadu práce údaje potřebné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu nebo jestliže tyto údaje byly nesprávné, a v důsledku toho vznikl přeplatek na dávce, jsou povinny jej nahradit. Za náhradu zodpovídají společně a nerozdílně.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské úřady a úřady státní sociální podpory dále na základě §64 odst.3 zákona č.117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, jsou povinny na žádost poskytovat informace:

- orgánům sociálního zabezpečení a obecním úřadům údaje potřebné pro rozhodování o dávkách nemocenského pojištění, důchodového pojištění a o dalších sociálních dávkách a orgánům sociálního zabezpečení posuzujícím zdravotní stav podle §9 odst. 2 písm. a) a b) údaje o nezaopatřenosti dítěte, obecním úřadům a krajským úřadům a Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí údaje potřebné pro účely sociálně-právní ochrany dětí, obecním úřadům a krajským úřadům údaje potřebné pro rozhodování o dávkách sociální péče;
- správcům daně z příjmů údaje potřebné k vyměření a vymáhání daní;
- zdravotním pojišťovnám údaje potřebné pro stanovení pojistného na veřejné zdravotní pojištění;
- úřadům práce údaje potřebné pro nároky vyplývající z předpisů o zaměstnanosti;

- orgánům činným v trestním řízení údaje potřebné pro trestní řízení;
- soudům a správním orgánům údaje potřebné pro občanské soudní řízení a správní řízení;
- orgánům oprávněným podle zvláštního zákona (č.166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, v aktuálním znění) ke kontrole činností Ministerstva práce a sociálních věcí, krajských úřadů a úřadů provádějící státní sociální podporu údaje potřebné k provádění této kontroly;
- Českému statistickému úřadu údaje potřebné pro vedení statistických registrů, s výjimkou údajů týkajících se jednotlivých osob.

2.1.5 Rozhodný příjem

Příjem rozhodný pro přiznání dávky se stanoví jako měsíční průměr příjmů rodiny připadajících na rozhodné období. Měsíční průměr příjmů rodiny se stanoví jako součet jednotlivých měsíčních průměrů příjmů oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných.

Pokud jde o přídavek na dítě, sociální příplatek, patří mezi společně posuzované osoby vždy nezaopatřené dítě. Jestliže žijí v rodině děti nezaopatřené i děti, které již podmínku nezaopatřenosti nesplňují, přihlíží se jako k osobám společně posuzovaným jen k dětem nezaopatřeným.

Přídavek na dítě, sociální příplatek, příspěvek na bydlení jsou dávky poskytované v závislosti na výši příjmu v rodině. Rozhodný příjem je tedy průměrný měsíční příjem, kterého dosáhla rodina v rozhodném období, kterým je kalendářní rok u přídavku na dítě a kalendářní čtvrtletí u zbývajících dvou dávek.

Mezi příjmy, které jsou rozhodující pro přiznání nároku na dávky státní sociální podpory, patří především příjmy ze závislé činnosti, příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti a dále dávky nemocenského a důchodového zabezpečení a hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání včetně obdobných příjmů z ciziny. Jde tedy v podstatě o příjmy podrobené dani z příjmů. V zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře je okruh započítatelných příjmů pro nárok na dávky taxativně vymezen, což znamená, že jiné než uvedené příjmy se nezapočítávají.

2.1.6 Stanovení částek rozhodných pro nárok na dávky a jejich výši

Částkou rozhodnou pro nárok na dávku a jejich výši se rozumí částka životního minima a částka na osobní potřeby a domácnost. Tyto částky stanoví zákon o životním minimu. Životní minimum je společensky uznanou minimální hranicí příjmu, pod níž nastává stav hmotné nouze. Do systému státní sociální ochrany bylo zavedeno zákonem č. 463/1991 Sb., o životním minimu, koncem roku 1991 a je aktualizováno nařízením vlády, pokud vývoj spotřebitelských cen vzroste od poslední úpravy částek životního minima alespoň o 5 %. Při zvýšení částek životního minima se přihlíží k zachování jejich reálné úrovně.

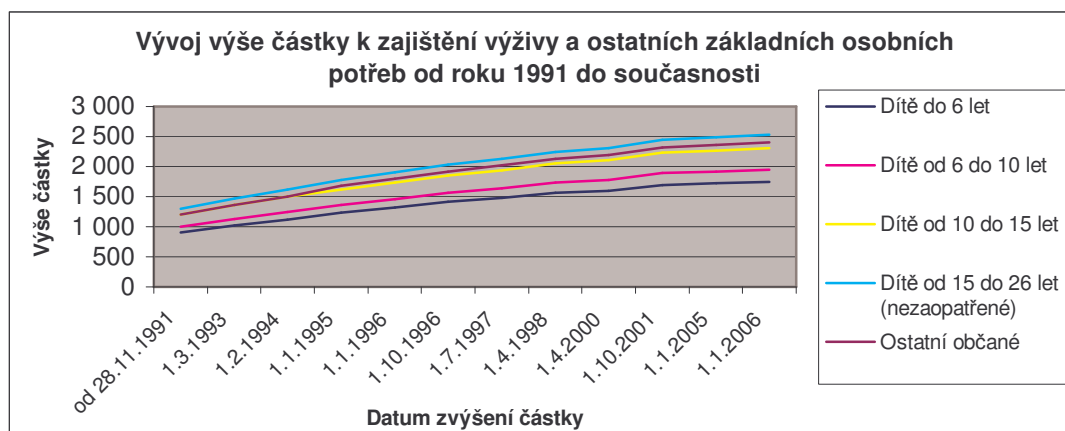
Jde také o kritérium, jehož hlavní funkcí je posouzení příjmové nedostatečnosti pro potřeby sociální ochrany občana nebo rodiny. Pokud příjmy nedosahují životního minima a není možné je zvýšit vzhledem k věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním, je státem poskytována pomoc formou dávek sociální péče na základě zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, které doplňují nedostatečný příjem zpravidla do výše životního minima. Pomoc může být poskytována i nad úroveň životního minima, pokud jsou při individuálním posouzení sociální a ekonomické situace domácnosti uznány její odůvodněně vyšší základní životní potřeby související např. s lékařsky doporučeným dietním stravováním, vyššími náklady na bydlení apod.

Životní minimum má dvě části. Prvá část má vztah k základním osobním potřebám jednotlivých osob v domácnosti (ošacení, výživa, obuv, ostatní průmyslové výrobky pro krátkodobé užití, služby a osobní rozvoj), druhá část vyjadřuje potřebu finančních zdrojů nezbytných k úhradě společných nákladů na domácnost.

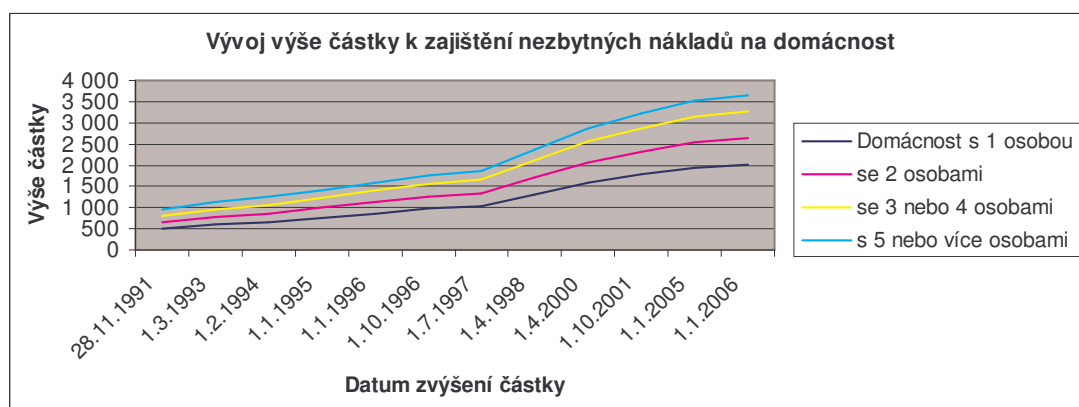
Od 1.1.2006 jsou částky stanoveny Nařízením vlády č. 505/2005 Sb. Životní minimum je tedy součet těchto částek:

- částka k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb
 - dítě do 6 let KČ 1 750,--;
 - dítě od 6 do 10 let KČ 1 950,--;
 - dítě od 10 do 15 let KČ 2 310,--;
 - dítě od 15 do 26 let (nezaopatřené) KČ 2 530,--;
 - ostatní občané KČ 2 400,--.

Graf 1: Vývoj výše částky k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb od roku 1991

Graf 2: Vývoj částky k zajištění nezbytných nákladů na domácnost od roku 1991

V grafu 2 je vidět, že dochází ke zvyšování rozdílů mezi jednotlivými typy domácností. Zatímco od roku 1991 vzrostla částka u domácnosti s jednou osobou o Kč 1 520,--, u domácnosti s 5 nebo více osobami již částka vzrostla o Kč 2 710,--. Graf nám také dobře ukazuje strategii jednotlivých vlád, protože zatímco do roku 1997 se částky zvýšily u domácnosti s 1 osobou o Kč 520,-- a u domácnosti s 5 a více osobami o Kč 910,--. Za vlády sociální demokracie dochází k většímu růstu těchto částek, který činí u domácnosti s 1 osobou 1 000,-- a u domácnosti s 5 a více osobami dokonce 1 800,--.

Levicově orientované vlády dbají více o zvyšování částek životního minima, zatímco pravicové vlády tyto částky zvyšovaly jen pozvolna. Důležité je však podotknout, že zatímco pravicové vlády zvyšovaly částky pravidelně o menší část, tak levicová vláda měla od 1.10.2001 do 1.1.2005 ponechánu jednu výši životního minima, která byla zvýšena jednorázově v roce konání voleb, tj. v roce, kdy se levicová vláda dostala k moci. **Lepší**

variantou je zvyšovat částku životního minima pravidelně, ale po menších částkách, což v současné době vláda zavedla. V současnosti považují výši životního minima za dostatečnou, protože tato částka by měla mít i motivační charakter a přispívat ke starosti občanů o své životní podmínky, tj. motivovat je ke hledání zaměstnání.

Vzhledem k současné situaci státu a stálému zdražování energií je zvyšování částek nezbytných k zajištění nákladů na domácnost, ale také částek k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb nutností.

Příklad na výši životního minima pro čtyřčlennou rodinu:

Rodina má dvě děti ve věku 7 a 13 let. Životní minimum této rodiny bude činit součet částek na zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a částek nezbytných k zajištění nákladů na domácnost. U této rodiny tento součet činí:

$$\check{M} = 1950 + 2310 + 2 * 2400 + 3260 = 12320, \text{-- K}\check{c}$$

Životní minimum této rodiny tedy činí od 1.1.2006 Kč 12 320,--, zatímco do tohoto data byla tato částka o Kč 110,-- nižší.

2.1.7 Nárok na dávku a její výplatu

Nárok na kteroukoli z dávek vzniká splněním všech podmínek nároku. Nárok na výplatu dávky vzniká podáním žádosti o dávku úřadu práce, který o dávkách rozhoduje. Žádost musí být podána na tiskopisu předepsaném Ministerstvem práce a sociálních věcí a musí obsahovat zákonem stanovení náležitosti.

Náležitostmi se rozumí:

- jméno, příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných a rodná čísla těchto osob;
- souhlas oprávněné osoby a společně posuzovaných osob s tím, aby státní orgány a další právnické a fyzické osoby sdělily úřadu státní sociální podpory, a Ministerstvu práce a sociálních věcí výši příjmů těchto osob, skutečnosti prokazující nezaopatřenost dítěte, nepříznivý zdravotní stav, údaje o přihlášení se k trvalému pobytu a další údaje;
- určení, jakým způsobem má být dávka vyplácena, popřípadě vyplácena z důvodu změny trvalého bydliště. V tomto případě totiž dojde k zastavení výplaty dávky úřadem

státní sociální podpory, a to nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž se o změně trvalého pobytu oprávněné osoby dozvěděl a předá podklady, na jejichž základě byla dávka přiznána podle místa nového trvalého bydliště. Dávka je poté vyplácena od měsíční splátky následující po měsíci, v němž byla výplata zastavena;

- doklad o výši příjmu oprávněné osoby a společně posuzovaných osob v rozhodném období;
- potvrzení o návštěvě dítěte v jeslích, mateřské škole nebo jiném zařízení, jde-li o nárok na rodičovský příspěvek;
- skutečnosti prokazující nezaopatřenost dítěte, je-li to pro nárok na dávku nebo její výši potřebné;
- doklad o užívání bytu na základě nájemní smlouvy nebo vlastnictví k nemovitosti u žádosti o příspěvek na bydlení;
- potvrzení o době trvání služby u zaopatřovacího příspěvku;
- rozhodnutí o svěřením dítěte do pěstounské péče.

Opakující se dávky státní sociální podpory se přiznávají bez časového omezení, s výjimkou sociálního příplatku a příspěvku na bydlení a rovněž situací, kdy je u jiných dávek předem známo, že některá z podmínek přestane být v budoucnu plněna. U přídatku na dítě je oprávněná osoba povinna vždy do konce měsíce září prokázat výši příjmu za předchozí kalendářní rok, pokud to neudělá, přestane se dávka vyplácet, a není-li tento příjem prokázán ani do konce října, nárok na dávky zaniká. Pokud by však byly příjmy dodatečně prokázány v rámci čtvrtletní promlčecí lhůty, budou dopláceny. Lhůta neuplyne po dobu řízení o dávce. Nárok na ostatní dávky zaniká, nebyl-li uplatněn do jednoho roku.

Dávka neprávem přiznaná v nižší částce, nevyplacená, vyplacená v nižší částce, odepřená, nebo přiznaná od pozdějšího data se přizná nebo zvýší, a to ode dne, od něhož dávka nebo zvýšení náleží, nejvýše však tři roky nazpět ode dne, kdy to orgán rozhodující o dávkách zjistil, nebo ode dne, kdy o zvýšení dávky nebo její přiznání oprávněná osoba požádala. Pro tento případ neplatí roční promlčení lhůta.

Dávky se vyplácejí měsíčně, a to po uplynutí kalendářního měsíce, za který náležely, nejpozději do konce následujícího kalendářního měsíce. Pokud částka nedosahuje Kč 100,-

- měsíčně, vyplácí se čtvrtletně nebo za delší dobu, pokud se příjemce dohodne s úřadem SSP. Dávka se poukazuje na účet příjemce u banky v České republice nebo se vyplácí v hotovosti zaokrouhlená na celé koruny nahoru. Do ciziny se dávky nevyplácejí (pokud se nejedná o občana EU).

2.1.8 Orgány státní sociální podpory

Státní správu vykonávají úřady státní sociální podpory, jimiž jsou úřady práce a v hlavním městě Praze se jedná o úřady městských částí určené Statutem hlavního města Prahy, tj. krajské úřady a Magistrát hlavního města Prahy. Podle zákona státní správu vykonává též Ministerstvo práce a sociálních věcí, které financuje tento systém ze své kapitoly ve státním rozpočtu. MPSV je také kontrolním orgánem a bdí nad dodržováním zákona. Odvolacím orgánem v řízení o dávkách státní sociální podpory jsou krajské úřady a v Praze Magistrát hlavního města Prahy.

2.1.9 Řízení o dávkách státní sociální podpory

Řízení se zahajuje na základě písemné žádosti oprávněné osoby. Z úředního podnětu se může zahájit jen v případech změny výše dávky, odnětí dávky nebo zastavení výplaty. Podnět k tomu může dát pověřená obec.

Podání žádosti je právním úkonem, který může provést osoba způsobilá k právním úkonům, tj. zásadně zletilá, s výjimkou žádosti o rodičovský příspěvek a porodné, kterou může podat i nezletilý rodič starší 16 let. V ostatních případech za nezletilou osobu jedná její zákonný zástupce.

Okolnosti, které jsou rozhodné pro vznik nároku a výplatu dávky, se musí dokázat. Jako důkazní prostředky jsou používány originální listiny nebo úředně ověřené opisy. V řízení o dávkách lze místo nich použít k důkazu i záznamy na technických nosičích dat, mikrografické záznamy, tištěné produkty optického archivačního systému.

Úřady práce buď písemně oznámí žadateli přiznání dávky a její výši v případech, kdy dávku přizná, nebo vydá písemné rozhodnutí, ve kterém stanoví, že dávka nebyla přiznána. Proti oznámení o dávce a její výši může oprávněná osoba podat námitky do 30 dnů ode dne výplaty první splátky dávky nebo výplaty dávky po jejím přiznání. Námitky se podávají písemně na úřadu práce, který dávku vyplatil. Úřad poté musí do 30 dnů rozhodnout o námitkách a vydat rozhodnutí o dávce. Písemné rozhodnutí se vydává jen v případě, že:

- dávka nebyla přiznána;
- dávka nebyla přiznána v požadovaném rozsahu;
- dávka byla odejmuta;
- výplata dávky byla zastavena, kromě případu, kdy dojde ke změně trvalého bydliště;
- jde o přeplatek na dávce;
- přichází v úvahu více oprávněných osob a úřad práce rozhoduje, které z nich bude dávku vyplácet;
- bude-li úřad práce rozhodovat o zvláštním příjemci.

Z vlastní zkušenosti musím říci, že systém řízení o dávkách státní sociální podpory dobře funguje. Dávky jsou vyřizovány rychle. **Dobré by však bylo umožnit zaslání údajů úřadu prostřednictvím internetu, což by umožnilo další zkvalitnění služeb poskytovaných občanům. Usnadnilo by to také práci oddělení dávek státní sociální podpory úřadů práce, protože by všechny údaje již měly připraveny v počítači a jeho zaměstnanci by s těmito údaji již mohli ihned pracovat a nemuseli by je teprve do počítače vkládat z tiskopisů, které dnes fungují.**

2.2 Přehled dávek státní sociální podpory v ČR

2.2.1 Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je základní dávkou státní sociální podpory. Jedná se o dlouhodobou dávku, která je poskytována rodinám s dětmi s cílem pomoci jim krýt náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Tento přídavek představuje v současné době základní formu pomoci rodinám s dětmi, jehož prostřednictvím stát částečně kompenzuje těmto rodinám skutečnost, že dlouhodobě značnou část svých příjmů věnují na zabezpečení potřeb svých dětí a v důsledku této skutečnosti mají dlouhodobě nižší životní úroveň ve srovnání s bezdětnými rodinami.

Adresátem této dávky je přímo dítě. Přídavek na dítě náležející nezletilému nezaopatřenému dítěti se vyplácí osobě, která má dítě v přímém zaopatření, a to do konce kalendářního měsíce, v němž nezaopatřené dítě dovršilo zletilosti, poté se příspěvek vyplácí v hotovosti přímo zletilému nezaopatřenému dítěti (nesdělí-li jiný způsob výplaty).

Podle stávající právní úpravy náleží dávka dítěti za podmínky, že příjem rodiny v rozhodném období nepřesáhne trojnásobku životního minima rodiny, a výše dávky je odstupňována ve třech výších. Pro zjištění splnění podmínek nároku i pro výši dávky se zkoumá příjem dítěte a osob s ním pro tyto účely společně posuzovaných. V minulosti byla horní hranice rozhodná pro přiznání dávky snížena na 2,2násobku životního minima. Tato výše však platila pouze od 1. října 1997 do 31. prosince 1998.

Výše přídatku na dítě za kalendářní měsíc se poté vypočítá jako součin částky na osobní potřeby dítěte a zákonem stanoveného koeficientu. Nezaopatřené dítě má tedy měsíční nárok na přídavek na dítě:

- ve zvýšené výměře – ve výši 0,32 násobku částky životního minima na osobní potřeby dítěte, jestliže příjem rodiny nepřesáhl 1,1 násobek částky životního minima rodiny;
- v základní výměře - ve výši 0,28 násobku částky životního minima na osobní potřeby dítěte, jestliže příjem rodiny nepřevyšuje 1,8 násobek částky životního minima rodiny;
- ve snížené výměře – ve výši 0,14 násobku částky životního minima na osobní potřeby dítěte, jestliže příjem rodiny převyšuje 1,8 násobek částky životního minima rodiny, ale není vyšší než 3,0násobek životního minima rodiny.

tabulka 1: Hranice čistého příjmu v Kč měsíčně pro nárok na příspěvek na dítě

Úplná rodina (oba rodiče) s počtem nezaopatřených dětí:	Hranice čistého příjmu v Kč měsíčně pro nárok na příspěvek na dítě od 1.1.2006:		
	zvýšená výměra do 1,1 ŽM	základní výměra od 1,1 – 1,8 ŽM	Snížená výměra od 1,8 do 3,0 ŽM
Jedno do 6 let	10791	17 658	29 430
Dvě 5, 8 let	12 936	21 168	35 280
tři 5, 8, 12 let	15 917	26 046	43 410
Čtyři 5, 8, 12, 16 let	18 700	30 600	51 000

tabulka 2: Přehled příspěvků na dítě podle výměry dávky a věku dítěte

Věk nezaopatřeného dítěte v rodině:	Výše příspěvku na dítě od 1.1.2006 v Kč měsíčně při rozhodném příjmu v násobcích životního minima:		
	do 1,1	od 1,1 do 1,8	Od 1,8 do 3,0
do 6 let	560	490	245
od 6 do 10 let	624	546	273
od 10 do 15 let	740	647	324
od 15 do 26 let	810	709	355

Tento příspěvek bych přetransformovala do dvousložkového systému. Možností by bylo rozdělit současnou výši dávky na dvě stejně velké části. Na část, která by byla poskytována v závislosti na výši příjmu a věku dítěte a druhou část, která by byla vyplácena podle toho, zda se dítě skutečně připravuje na budoucí povolání nebo alespoň splňuje podmínky § 11 odst. 1 zákona č. 117/95 Sb. Za zbytečné pokládám poskytování těchto dávek, pokud se osoba na budoucí povolání nepřipravuje a je vedena jen na úřadu práce. Rodiče i děti by takto strukturované dávky motivovaly k lepším výkonům.

Děti by měly lepší motivaci k učení a stát by určitým způsobem „ocení“ snahu dětí po vzdělání, čímž by měl do budoucna lépe připravenou pracovní sílu, která mu bude vytvářet vyšší HDP a její produktivita by se také zvýšila, vyšší vzdělaností obyvatelstva.

Na druhou stranu by stát také na dávkách ušetřil, protože by plošně vyplácel pouze polovinu prostředků. V tomto případě by takto strukturovaná dávka přispěla i k motivaci

rodičů, protože by pro rodinu začalo být méně výhodné žít pouze z přídaveků na děti a z dalších sociálních dávek.

2.2.2 Sociální příplatek

Sociální příplatek je jednou z dávek zákonem o státní sociální podpoře nově vytvořených. Do této dávky byly transformovány některé dávky zrušené v souvislosti se zavedením systému dávek státní sociální podpory. Jednalo se zejména o vyrovnávací příspěvek, příplatek k přídávům na děti a k výchovnému.

Účelem této dávky je pomoci rodinám s nízkými příjmy krýt náklady souvisejících s výchovou a výživou nezaopatřených dětí.

Subjektem sociálního příplatku je rodič, který pečuje alespoň o jedno nezaopatřené dítě, pokud je příjem rodiny v rozhodném období nižší než 1,6násobek životního minima rodiny, popřípadě životního minima zvýšeného z důvodu zdravotního postižení dítěte nebo rodiče, osamělosti rodiče nebo po stanovené období z důvodu narození více dětí současně. Za příjem se v tomto případě považují i přídavek na dítě a rodičovský příspěvek.

Na rozdíl od přídaveků na děti je rozhodným obdobím pro vznik nároku a stanovení výše této dávky předcházející kalendářní čtvrtletí tak, aby sociální příplatek mohl reagovat na změny v příjmové a sociální situaci rodiny v průběhu roku.

Výše sociálního příplatku je tak výrazně diferencována. Se zvyšujícím se příjmem rodiny dochází ke snižování jeho výše a v koncovém intervalu je výše tohoto příplatku již jen minimální. Pokud má ale rodina příjem pod úroveň životního minima, výše sociálního příplatku odpovídá příplatku vyplácenému rodině s příjmem rovnajícím se životnímu minimu rodiny. Těmto rodinám může být příjem doplňován na úroveň životního minima dávkou sociální pomoci, která se poskytuje občanům v hmotné nouzi v případě, že si sami vlastním přičiněním nemohou zvýšit příjem.

Výše dávky se určí podle vzorce:
$$SP = \check{ZMD} - \frac{\check{ZMD} * P}{\check{ZMR} * 1,6}$$

kde SP = sociální příplatek

\check{ZMD} = částka životního minima určená na osobní potřeby dítěte

\check{ZMR} = životní minimum příslušné rodiny

$P = \text{příjem rodiny}$ (pokud je nižší než životní minimum, pak $P = \text{ŽMR}$)

Vzhledem k tomu, že účelem sociálního příspěvku je přispívat rodině na náklady spojené s péčí o dítě, promítají se do výše dávky též některé skutečnosti objektivně ovlivňující výši nákladů rodiny. Tyto skutečnosti mohou být jak na straně dítěte, tak na straně rodičů.

Ze strany dítěte se částka na osobní potřeby nezaopatřeného dítěte násobí, jde-li

- o dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené koeficientem 2,7;
- o dítě dlouhodobě zdravotně postižené koeficientem 2,4;
- o dítě dlouhodobě nemocné koeficientem 1,2;
- děti, které se narodily současně, a to v době
- do tří let jejich věku koeficientem 1,1.

V případě, že nezaopatřené dítě dostává částečný invalidní důchod, pro stanovení výše sociálního příplatku se tyto koeficienty nepoužijí.

Ze strany rodičů se při stanovení výše sociálního příplatku částka na osobní potřeby nezaopatřeného dítěte a součet částek na osobní potřeby rozhodný pro stanovení životního minima rodiny dále násobí, jde-li o situaci, kdy

- oba rodiče jsou dlouhodobě těžce zdravotně postižení koeficientem 1,4;
- osamělý rodič je dlouhodobě těžce zdravotně postižený koeficientem 1,4;
- jeden z rodičů je dlouhodobě těžce zdravotně postižený koeficientem 1,1;
- jde o osamělého rodiče, který není dlouhodobě těžce
- zdravotně postižený koeficientem 1,05.

Je-li současně splněno více podmínek a přichází-li tedy v úvahu použití více zvýhodňujících koeficientů, stanoví se výše sociálního příplatku tak, že se vypočte sociální příplatek bez použití těchto koeficientů a vedle toho pro každou takovou situaci zvlášť a poté se sečte sociální příplatek základní s rozdíly ve výši podle každé jednotlivé situace.

Příklad výpočtu sociálního příspěvku

V úplné rodině pečují rodiče o dvě nezaopatřené děti ve věku 8 a 16 let. Mladší dítě je dlouhodobě nemocné. Čistý průměrný měsíční příjem této rodiny v III. čtvrtletí roku 2005 činil Kč 15 000, což je příjem nedosahující 1,6 násobku životního minima této rodiny.

Životní minimum na dítě od 6 do 10 let je Kč 1 950,-- (toto dítě je dlouhodobě nemocné, takže částku násobíme koeficientem 1,2), na starší dítě je životní minimum Kč 2 530,-- a na každého z rodičů Kč 2 400,--. K těmto částkám musíme ještě přičíst částku na náklady domácnosti, které u 4členné rodiny jsou stanoveny na Kč 3 260,--.

Výpočty:

Částka životního minima na osobní potřeby dětí (ŽMO) = $1,2 * 1\,950 + 2\,530 = \text{Kč } 4\,870,-$

Příjem rodiny (P) činí Kč 15 000,--

Životní minimum rodiny (ŽM) = $1\,950 * 1,2 + 2\,530 + 2\,400 + 2\,400 + 3\,260 = \text{Kč } 12\,930,-$

$$SP = 4870 - \frac{4870 * 15000}{12930 * 1,6} = 1338,90 \text{ Kč}$$

Výše sociálního příplatku se zaokrouhlí na celé koruny nahoru, tedy na Kč 1 339,--. Tato částka bude náležet jednomu z rodičů ve IV. čtvrtletí roku 2005.

Tento příspěvek je dobře konstruovaný, váže se na životní minimum, které umožňuje částečnou motivaci k práci, ale zároveň poskytuje rodinám potřebné finanční prostředky pro život.

2.2.3 Příspěvek na bydlení

Tato dávka vznikla v systému státní sociální podpory nově. Účelem příspěvku na bydlení je přispět rodinám (nejen rodinám s nezaopatřenými dětmi, nýbrž i rodině bezdětné nebo jednotlivci) na náklady spojené s bydlením, a tím zmírnit dopad vysokého nájemného do sociální sféry.

Tento příspěvek se opět odvozuje od životního minima a jeho poskytování podléhá testování příjmů rodiny za předchozí kalendářní čtvrtletí obdobně jako je tomu i u sociálního příplatku.

Nárok na příspěvek má vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě hlášen k trvalému pobytu, jestliže rozhodný příjem v rodině je nižší než částka součinu životního minima rodiny a koeficientu 1,6. Úprava zákona o státní sociální podpoře z roku 1997 ještě udávala 1,4násobek životního minima.

K žádosti o dávku je třeba přiložit doklad, z něhož lze ověřit existenci nájemní smlouvy nebo vlastnický vztah k bytu. Dávku tedy nelze přiznat osobě, která užívá byt na základě podnájemní smlouvy, nebo je-li byt užíván z titulu věcného břemena.

Výše dávky se určí jako

$$PB = \check{Z}MB - \frac{\check{Z}MB * P}{\check{Z}MR * 1,6}$$

kde PB = příspěvek na bydlení

$\check{Z}MB$ = částka životního minima potřebná k zajištění nezbytných nákladů na domácnost

P = rozhodný příjem rodiny

$\check{Z}MR$ = životní minimum rodiny

Pokud rozhodný příjem rodiny, z něhož se vychází při výpočtu výše dávky, nedosahuje částky životního minima, započítává se pro stanovení výše příspěvku na bydlení jako rozhodný příjem rodiny částka odpovídající životnímu minimu této rodiny.

Příspěvek náleží jen jednou a jen jednomu oprávněnému, proto v případě spoluvlastnictví je třeba stanovit příjemce vzájemnou dohodou oprávněných. Pokud se nedohodnou, určí příjemce státní orgán, který o dávce rozhoduje. Vychází se z toho, že je věcí těchto osob, aby se poté vyrovnaly finančně mezi sebou.

tabulka 3: Výše příspěvku na bydlení podle příjmu rodiny v násobcích životního minima a počtu společně posuzovaných osob od 1.1.2006 měsíčně v Kč

Počet společně posuzovaných osob	Příspěvek na bydlení při příjmu rodiny v předchozím kalendářním čtvrtletí		
	1,0 $\check{Z}M$	1,2 $\check{Z}M$	1,4 $\check{Z}M$
1	758	505	253
2	987	658	329
3 nebo 4	1223	815	408
5 a více	1373	915	458

Příklad na příspěvek na bydlení:

V rodinném domku bydlí vlastník a jeho syn. Ani jeden z nich není nezaopatřeným dítětem. Oba jsou v domku hlášeni k trvalému pobytu, proto tvoří pro posouzení nároku a výše této dávky rodinu. Čistý průměrný měsíční příjem vlastníka a jeho syna v III. čtvrtletí roku 2005 činil Kč 11 000,--, což je částka nedosahující 1,6násobku životního minima.

Výpočty:

Životní minimum na domácnost činí Kč 2 630,--

Příjem rodiny je Kč 11 000,--

Životní minimum rodiny je Kč 7 430,--

$$PB = 2630 - \frac{2630 * 11000}{7430 * 1,6} = 196,-- \text{ Kč}$$

Výše příspěvku byla vypočtena na Kč 196,--. Vzhledem k tomu náleží vlastníku domku ve IV. čtvrtletí roku 2005 příspěvek na bydlení ve výši Kč 196,-- měsíčně.

Tento příspěvek doporučuji přepracovat a jeho vyplácení převést na městské obvody, které znají nejlépe bytovou situaci v oblasti, tj. vědí, jak vysoké finanční prostředky jsou v obvodu skutečně vynakládány na bydlení.

2.2.4 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek byl znám i z předchozí právní úpravy. Tam však byl dávkou nemocenského pojištění a byl konstruován jinak. Dávka navazuje na dávku nemocenského pojištění „peněžitá pomoc v mateřství“, která se poskytuje ženě v době mateřské dovolené.

Jde o dávku, která je určena rodiči v době, kdy není výdělečně činný, popř. je jeho činnost omezena, protože osobně pečuje o malé dítě. Nárok na něj má rodič, který osobně celodenně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě

- do čtyř let věku, nebo
- do sedmi let věku, jde-li o dítě, které je dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené.

Rodičovský příspěvek je dávka, která se poskytuje bez ohledu na výši příjmu v rodině a je nárokem rodičů. To znamená, že podmínku hlášení k trvalému pobytu na území České republiky musí plnit jen rodič, jemuž vzniká nárok na tuto dávku, a ostatní osoby tvořící rodinu už tuto podmínku splňovat nemusí.

Rodičovský příspěvek náleží rodiči, i pokud

- dítě mladší 3 let navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku nejvýše pět kalendářních dnů v kalendářním měsíci, bez ohledu na délku doby trvání návštěvy;
- dítě, které dovršilo 3 léta věku, pravidelně navštěvuje mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně;
- dítě pravidelně navštěvuje léčebně rehabilitační zařízení nebo speciální mateřskou školu nebo jesle se zaměřením na vady zraku, sluchu, řeči a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřevyšujícím čtyři hodiny denně;
- dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené pravidelně navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím čtyři hodiny denně;
- dítě navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím čtyři hodiny denně a jestliže stupeň zdravotního postižení zraku nebo sluchu obou rodičů je v rozsahu 50 % a více.

Na výplatu rodičovského příspěvku může rodič výdělečnou činností zlepšovat sociální situaci rodiny, protože od poslední úpravy, která vešla v platnost 1.1.2004, není sledován příjem rodiče. Podmínkou však je, že po dobu své výdělečné činnosti musí rodič pobírající rodičovský příspěvek zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou. Nezkoumá se ani nárok na podporu v nezaměstnanosti a příspěvky náležející občanům se změněnou pracovní schopností v době jejich pracovní rehabilitace.

Nárok na poskytování rodičovského příspěvku zaniká přiznáním příspěvku při péči o blízkou či jinou osobu, podle zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, nebo pokud jeden z rodičů má z dávek nemocenského pojištění nárok po celý kalendářní měsíc na peněžitou pomoc v mateřství, peněžitou pomoc nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem. Je-li tato částka nižší, než je výše rodičovského příspěvku, je mu doplacen rozdíl mezi rodičovským příspěvkem a uvedenými dávkami.

Jestliže byl rodiči vyplacen rodičovský příspěvek a nebyly přitom splněny podmínky pro výplatu tohoto příspěvku kvůli výdělečné činnosti rodiče nebo zanikl-li nárok na rodičovský příspěvek proto, že náleží příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu podle zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, v znění zákona 213/2002 Sb. je rodič

povinen vrátit obecnímu úřadu státní sociální podpory vyplacené částky rodičovského příspěvku, které nenáležely.

Od 1.5.2004 rodičovský příspěvek náleží ve výši 1,54násobku částky životního minima na výživu a ostatní základní osobní potřeby rodiče. Výše rodičovského příspěvku nyní činí Kč 3 696,-- měsíčně. Pokud je rodičem nezaopatřené dítě, je tato částka Kč 3 897,-- měsíčně.

V současné době již došlo ke schválení dalšího zvýšení tohoto příspěvku na dvojnásobek, tj. na částku Kč 7 600,--. **Zvýšení je pro matky dobré, současně však takto rapidní zvýšení povede k vysoké finanční zátěži na státní rozpočet.**

2.2.5. Zaopatřovací příspěvek

Zákon č. 117/1995 Sb, ve znění pozdějších předpisů říká, že „Nárok na zaopatřovací příspěvek má, koná-li muž vojenskou základní nebo náhradní službu nebo vojenské cvičení v Armádě České republiky nebo v Hradní strážci nebo civilní službu (dále jen „služba“ a „voják“) a voják nemá po dobu služby nárok na náhradu mzdy, platu nebo jiného příjmu podle zvláštních předpisů,

- nezaopatřené dítě vojáka;
- manželka vojáka, která pečuje o dítě ve věku do čtyř let, popřípadě o dítě ve věku do sedmi let, jde-li o dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené, nebo která je plně invalidní anebo z jiného vážného důvodu není výdělečně činná.

Více tuto dávku nebudu rozebírat, protože v dnešní době, kdy je v České republice zavedena profesionální armáda, ztratila tato dávka již svůj význam. Podle mého názoru, měla být dávka již vypuštěna ze zákona, bohužel se tomu tak nestalo.

2.2.6 Dávky pěstounské péče

Tyto dávky mají poněkud jiný charakter než ostatní. Jejich smyslem je opět přispět k úhradě potřeb nezaopatřeného dítěte, ale zároveň je v nich zabudován prvek odměny pěstounů za výkon pěstounské péče. Pěstounská péče je formou náhradní rodinné výchovy. Soud svěřuje dítě pěstounovi do péče na jeho žádost v případech, kdy se o něj vlastní rodiče nemohou nebo nechtějí starat.

Dávky mají za úkol finanční podpořit tuto náhradní rodinnou péči. Jsou nazvány dávkami pěstounské péče, ale náleží obdobně, jestliže opatrovník ustavený soudem podle zákona o rodině pečuje osobně o svěřené dítě. V případě, kdy dojde ke svěřením dítěte do tzv. předpěstounské péče, vzniká dítěti nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte a na odměnu pěstouna a podle nové úpravy vzniká osobě, které je dítě do této péče svěřeno, rovněž nárok na příspěvek při převzetí dítěte.

Dávky pěstounské péče jsou čtyři a jsou určeny ke krytí nákladů svěřených dětí, na odměnu pěstouna a další náklady spojené s touto péčí.

Dávkami pěstounské péče jsou:

- příspěvek na úhradu potřeb dítěte;
- odměna pěstouna;
- příspěvek při převzetí dítěte;
- příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

Dítě i jeho pěstoun mohou vedle těchto dávek pobírat i další, splní-li podmínky nároku, výjimkou je jen sociální příplatek, který na děti v pěstounské péči nenáleží. Pro účely dávek se k dětem svěřeným do pěstounské péče nepřihlíží jako k společně posuzovaným osobám.

Při společné pěstounské péči manželů náleží dávky jen jednomu z nich. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna náleží i v případě, že se jedná o dočasné svěřením do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem. V tomto případě dávky náleží ode dne uvedeného v rozhodnutí příslušného orgánu po dobu trvání péče.

ad 1. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvkem na úhradu potřeb dítěte se stát podílí na krytí nákladů dítěte svěřeného do pěstounské péče. Nárok na něj má nezletilé dítě, svěřené do pěstounské péče. Od dosažení zletilosti do 26 let věku se příspěvek vyplácí přímo dítěti.

Výše příspěvku je stanovena ve vazbě na výši částky na krytí osobních potřeb dítěte podle zákona o životním minimu. Přitom je výše diferencována v závislosti na sociální

situaci dítěte tak, že je zohledněn zdravotní stav dítěte. Tento postup je zvolen proto, že k dítěti v pěstounské péči se při výpočtu sociálního příspěvku nepřihlíží.

Výše příspěvku činí za kalendářní měsíc součin částky na osobní potřeby dítěte a koeficientu 1,20, pokud se jedná o nezaopatřené dítě použije se koeficient 2,00. Jde-li o dítě

- dlouhodobě nemocné koeficient 2,10;
- dlouhodobě zdravotně postižené koeficient 2,60;
- dlouhodobě těžce zdravotně postižené koeficient 2,80.

tabulka 4: Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte od 1. 1. 2006

Nezaopatřené dítě ve věku:	Zdravé dítě	Dlouhodobě nemocné	Dlouhodobě zdrav. postižené	Dlouhodobě těžce zdrav. Postižené
	Koef. 2,00	Koef. 2,10	Koef. 2,60	Koef. 2,80
Do 6 let	3 500	3 675	4 550	4 900
Od 6 do 10 let	3 900	4 095	5 070	5 460
Od 10 do 15 let	4 620	4 851	6 006	6 468
Od 15 do 26 let	5 060	5 313	6 578	7 084

Zaopatřené nezletilé dítě ve věku:	Zdravé dítě	Dlouhodobě zdrav. Postižené	Dlouhodobě těžce zdrav. postižené
	Koef. 1,20	Koef. 2,60	Koef. 2,80
Od 15 do 18 let	2 880	6 240	6 720

ad 2. Odměna pěstouna

Odměna pěstouna je určitým způsobem společenského uznání a podpory osoby pečující o dítě v pěstounské péči. Na odměnu má nárok pěstoun po dobu péče o svěřené dítě a dále po dobu, po kterou má dítě po dosažení zletilosti nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítě nebo po dobu, kdy svěřené dítě nárok na příspěvek nemá, protože požívá důchod z důchodového pojištění, jehož výše je stejná nebo vyšší než tento příspěvek.

Existují dva druhy odměny pěstouna – odměna pěstouna v případech, kdy péče je vykonávána ve zvláštních zařízeních a odměna pěstouna podle zákona o státní sociální

podpoře. V prvním případě je odměna pěstouna brána jako mzda. V druhém případě se postupuje podle zákona a výše odměny za kalendářní měsíc se vypočítá jako součin částky na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 0,5. Od 1.1.2006 činí tedy odměna pěstouna Kč 1200,-- měsíčně. V zákoně je také výslovně vyloučen souběh těchto odměn.

tabulka 5: Výše odměny pěstouna ve zvláštních případech od 1.1.2006 v Kč měsíčně

3 děti	4 děti	5 dětí	1 dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči
7 200	8 640	10 080	7 920

ad 3. Příspěvek při převzetí dítěte

Jedná se o jednorázovou nárokovou dávku, jejímž účelem je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě přicházející obvykle z ústavní péče bez vlastních osobních věcí. Nárok na něj má pěstoun, který převzal dítě do pěstounské péče, nebo osoby, kterým bylo dítě před rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče svěřeno do péče nahrazující péči rodičů.

Příspěvek náleží ve výši čtyřnásobku částky na osobní potřeby dítěte podle jeho věku.

ad 4. Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Na příspěvek má nárok pěstoun, který má v pěstounské péči nejméně čtyři děti, pokud zakoupil osobní motorové vozidlo nebo měl náklady spojené se zajištěním nezbytné celkové opravy osobního vozidla. Další podmínkou je, že vozidlo nesmí pěstoun používat pro výdělečnou činnost.

Pokud pěstoun do pěti let po poskytnutí tohoto příspěvku motorové vozidlo prodá, daruje nebo začne používat pro výdělečnou činnost, je povinen vrátit poměrnou část příspěvku a stejně tak, když v této době přestane vykonávat pěstounskou péči. Vrácení

příspěvku se nevztahuje na snížení počtu dětí po poskytnutí příspěvku a na případ, že pěstoun přestane vykonávat pěstounskou péči z vážných zdravotních důvodů.

Příspěvek náleží ve výši 70 % pořizovací ceny vozidla, resp. ceny opravy vozidla, nejvýše však Kč 100 000,--. Při tom musí být dodržena podmínka, že součet takových příspěvků poskytnutých pěstounovi v období posledních deseti kalendářních let před dnem podání žádosti o tuto dávku nesmí překročit Kč 200 000,--. Má-li pěstoun v péči těžce zdravotně postižené dítě, může na zakoupení motorového vozidla získat příspěvek ze systému dávek sociální péče, který se do uvedeného limitu nezapočítává. Dále se nezapočítávají příspěvky poskytnuté dále podle zákona o státní sociální podpoře.

S účinností od 1. října 2005 existuje ještě jeden **nový příspěvek** a na ten má nárok nezaopatřené dítě svěřené do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Příspěvek na péči o dítě v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc náleží ve výši 9násobku částky na osobní potřeby dítěte za kalendářní měsíc.

tabulka 6: Výše příspěvku při převzetí dítěte od 1. 1. 2006

Věk nezaopatřeného dítěte v pěstounské péči pěstouna	Příspěvek při převzetí dítěte	Příspěvek na péči o dítě v zařízení vyžadující okamžitou pomoc
dítě do 6 let	7 000	15 750
dítě 6 - 10 let	7 800	17 550
dítě 10 - 15 let	9 240	20 790
dítě 15 - 26 let	10 120	22 770

2.2.7 Porodné

Porodné je dávka státní sociální podpory, na kterou vzniká nárok v souvislosti s porodem dítěte. Tato dávka v zásadě nahradila obdobnou dávku poskytovanou do přijetí zákona o státní sociální podpoře z titulu účasti na nemocenském pojištění, popř. důchodovém zabezpečení, a to podporu při narození dítěte.

Nárok na tuto dávku má v první řadě žena, která dítě porodila, pouze v případě, že žena, která dítě porodila, zemřela a porodné nebylo vyplaceno jí ani jiné osobě, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů, vznikne nárok na porodné otci dítěte. Nárok na porodné osobě, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů, vznikne i v případě, že

již porodné bylo vyplaceno matce nebo otci dítěte, u téhož dítěte však nárok může vzniknout pouze jednou.

Na dávku vznikne nárok, jen jednalo-li se o porod dítěte, nikoli o potrat. Pro nárok již není rozhodné, jestli se dítě narodilo živé nebo mrtvé. Žádost se zpravidla dokládá rodným listem dítěte, v případě úmrtí dítěte je třeba nárok prokázat jiným způsobem.

Podmínkou nároku není ani péče o dítě, ani účel, na který byla dávka použita, ačkoli je jedním z důvodů existence této dávky úmysl přispět rodiči na nákup věcí potřebných pro dítě. Vyloučen není nárok ani v případě, že se žena vůči dítěti dopustila úmyslného trestného činu.

Výše porodného činí stanovený násobek částky potřebné k zajištění osobních potřeb dítěte (ve věku 0 až 6 let) na každé narozené dítě. Přitom se nově s ohledem na souběh nákladů stanoví, že v případě, kdy se ženě narodí současně dvě, resp. tři děti, činí porodné součin úhrnu částek na osobní potřeby těchto dětí a vyššího koeficientu.

Koeficient je v případě:

- narození jednoho dítěte 5,00;
- současného narození dvou dětí 6,00;
- narození tří nebo více dětí 10,00.

tabulka 7: Výše porodného v závislosti na počtu narozených dětí

Počet narozených dětí	Kč
1 dítě	8 750
2 děti	21 000
3 děti	52 500
4 děti	70 000
5 dětí	87 500

V současné době již poslanecká sněmovna i senát odhlasovaly zvýšení tohoto příspěvku. Porodné by se mělo zvýšit na desetinásobek životního minima na osobní potřeby dítěte. Při narození více dětí současně má porodné činit patnáctinásobek životního minima na osobní potřeby dítěte, a to na každé z nich. Rodičům dvojčat by tak měl stát od 1. dubna vyplatit 52 500 korun a rodičům trojčat 78 750 korun. Podle odhadů Senátu by mělo navýšení porodného odčerpat ze státního rozpočtu 670 miliónů ročně.

Nárok na porodné má mít kromě rodiče také člověk, který převzal dítě mladší jednoho roku do trvalé péče, která nahrazuje péči rodičů. Podmínkou pro vyplacení porodného je trvalý pobyt matky v Česku.

2.2.8 Pohřebné

Účelem pohřebného je přispět osobě, která má trvalý pobyt na území České republiky, na náklady spojené s pohřbem. Do přijetí zákona o státní sociální podpoře bylo dávkou poskytovanou z titulu nemocenského pojištění osoby, která pohřeb vypravila, nebo která zemřela. Pohřebné ve formě dávky státní sociální podpory není vázáno na výši příjmu oprávněné osoby. Stát na úhradu nákladů souvisejících s vypravením pohřbu přispívá jednorázovou státní dávkou, jejíž výše je stanovena pevnou částkou Kč 5 000,--.

Nárok na pohřebné vznikne pouze fyzické osobě, která prokáže, že vypravila pohřeb. Proto například nelze dávku přiznat ústavu, který vypravil pohřeb svému chovanci. Na nárok na dávku nemá vliv příbuzenský ani jiný vztah k zemřelému. Nárok na pohřebné může uplatnit i více osob, pokud se na nákladech pohřbu podílí. V tomto případě dávka náleží jen jednou a to osobě, která uplatní nárok na dávku jako první.

Podmínkou nároku je, že zemřelý musí mít ke dni smrti trvalý pobyt na území České republiky nebo musí být pohřb vypraven v České republice. Vypravením pohřbu se rozumí zajištění pohřbení zemřelého. Forma pohřbu a výše nákladů může být různá a nemá na nárok na pohřebné vliv. Pohřebné náleží z titulu vypravení pohřbu každé ze zemřelých osob, a to i tehdy, byl-li vypraven současně pohřb pro více osob společně.

2.2.9 Chystaná dávka, tzv. „pastelkovné“

Zcela nová dávka státní sociální podpory by mohla být rodičům prvňáčků poskytnuta již v červenci 2006. Jedná se o tisícikorunu na školní pomůcky, kterou budou vyplácet úřady práce, ale dostat jej mohou pouze ty děti, na něž rodiče pobírají jinou dávku, a to přídavek na dítě.

Tato dávka je, podle mého názoru, pomocí pro rodiny, které se chystají na povinnou školní docházku svého dítěte. Podle mého názoru by však měl být tento příspěvek vyplácen pouze rodinám, kterým vznikl nárok na přídavek na dítě ve zvýšené nebo základní míře, tj. rodinám, jejichž měsíční příjem nepřekročí 1,8 životního minima. Podle současných kritérií by měsíční příjem mladé rodiny s šestiletým dítětem musel překročit 30 tisíc korun, aby jim nárok na nový příspěvek nevznikl.

2.3 Dávky státní sociální podpory přiznané a vyplácené v ČR

V této části bych ráda na několika tabulkách ukázala výši přiznaných a vyplacených dávek v jednotlivých letech. Jak je z tabulky patrné výše přídavků na dítě se snižuje, naopak však dochází k růstu rodičovského příspěvku a růstu porodného. V červnu 2004 byla na základě zákona č. 237/1994 Sb. vyplacena jednorázová mimořádná dávka příspěvek na dítě ve výši 2 000 Kč v souvislosti se změnami ve výši daně z přidané hodnoty.

tabulka 8: Vyplacené dávky státní sociální podpory v České republice v letech 1995 - 2003

Dávky	1995 ¹⁾	2000	2001	2002	2003
Dávky státní sociální podpory	1 320	31 855	31 942	33 700	32 178
z toho:					
porodné	75	581	616	791	807
pohřebné	62	540	528	529	549
přídavek na dítě	-	12 748	12 799	13 353	12 519
pěstounská péče	111	339	366	394	407
zaopatřovací příspěvek	39	15	14	14	8
rodičovský příspěvek	1 033	7 691	7 701	8 022	7 964
sociální příplatek	-	6 199	6 041	6 271	5 822
příspěvek na bydlení	-	2 518	2 698	3 028	2 835
příspěvek na dopravu	-	1 045	1 173	1 298	1 267
příspěvek na teplo ²⁾	-	106	-	-	-
příspěvek na nájemné ³⁾	-	73	6	-	-
Dávky pro rodiny s dětmi (jinde neuvedené)					
sociální dávka rodičům s nezaopatřenými dětmi	1 634	3 721	3 952	3 986	4 179
příspěvek na výživu	55	88	95	101	111
státní příspěvek k půjčkám	135	24	16	10	7
¹⁾ vyplácené od 1. 10. 1995 ²⁾ vyplácený od 1. 7. 1997 do 30. 6. 2000 ³⁾ vyplácený od 1. 7. 1997 do 31. 12. 2000					

Tabulka ukazuje vývoj vyplacených dávek státní sociální podpory. Je tady patrný růst u porodného a také u dávek pěstounské péče, a také pokles přídaveků na dítě v roce 2003 oproti předchozímu roku a stejný trend u rodičovského příspěvku a u sociálního příplatku. Z dalších údajů však zjistíme, že tento pokles byl v roce 2004 vykompenzován jednorázovou dávkou k přídávku na dítě vyplácenou v červnu 2004. Mezi nejdůležitější dávky patří tedy přídavek na dítě, sociální příplatek a rodičovský příspěvek, které spolu zaujímají 3/4 celkových vyplacených dávek státní sociální podpory.

tabulka 9: Dávky státní sociální podpory v roce 2004

Ukazatel	Počet přiznaných dávek	Vyplacené částky v tis.Kč	Průměrná výše dávky (v Kč)	Podíl z dávek celkem (v %)		Index 2004/2003 (v %)	
				počet přiznaných dávek	vyplacené částky	počet přiznaných dávek	vyplacené částky
Dávky celkem	39 301 582	36 709 207	934	100,0	100,0	97,9	113,5
v tom:							
dávky poskytované v závislosti na výši příjmu							
přídavek na dítě	22 813 941	11 845 942	519	58,0	32,3	96,7	94,2
sociální příplatek	4 478 535	5 278 636	62	11,4	14,4	90,3	90,6
bydlení	3 536 280	2 572 206	727	9,0	7,0	91,0	90,0
doprava	2 851 772	862 461	302	7,3	2,3	67,4	67,8
ostatní dávky							
rodičovský příspěv.	3 332 024	10 482 273	3 146	8,5	28,6	105,8	130,6
zaopatřovací příspěv.	2 752	3 597	1 307	0,01	0,01	45,2	44,7
pěstounská péče - příspěvek na :							
potřeby dítěte	82 782	321 383	3 882	0,2	0,9	104,2	105,2
odměnu pěstouna	63 976	96 186	1 503	0,2	0,3	103,8	103,7
převzetí dítěte	962	7 735	8 040	0,002	0,021	105,9	105,7
motorové vozidlo	41	2 872	70 048	0,000	0,008	157,7	140,9
porodné	96 204	834 947	8 679	0,2	2,3	102,9	103,2
pohřebné	105 460	527 320	5 000	0,3	1,4	95,6	95,6
příspěvek na dítě ²⁾	1 936 853	3 873 649	2 000	4,9	10,6	-	-

V roce 2004 nedošlo k výraznější změně, oproti roku 2003 došlo k nárůstu rodičovského příspěvku, což naznačuje zvyšující se porodnost, a také růst dávek pěstounské péče. Naopak došlo k rapidnímu snížení příspěvku na dopravu a zaopatřovacího příspěvku vzhledem k jejich plánovanému ukončení v prosinci 2004. Další tabulka obsahuje totéž členění údajů za první pololetí roku 2005. Index uvedený v této tabulce se vztahuje ke stejnému období předchozího roku, tj. k prvnímu pololetí roku 2004.

tabulka 10: Dávky přiznané a vyplácené v první polovině roku 2005

Ukazatel	Počet přiznaných dávek	Vyplácené částky v tis.Kč	Podíl z dávek celkem (v %)		Index (v %]	
			počet přiznaných dávek	vyplácené částky	počet přiznaných dávek	vyplácené částky
Dávky celkem	16 633 170	16 592 611	100,0	100,0	83,0	102,4
v tom:						
dávky poskytované v závislosti na výši příjmu						
přídavek na dítě	11 026 015	5 668 387	66,3	34,2	95,1	94,0
sociální příspěvek	2 046 634	2 455 765	12,3	14,8	87,7	88,6
příspěvek na bydlení	1 636 118	1 266 570	9,8	7,6	88,9	94,1
příspěvek na dopravu *)	163	-1 543	0,0	0,0	-	-
ostatní dávky						
rodičovský příspěvek	1 739 579	6 249 180	10,5	37,7	106,2	141,4
zaopatřovací příspěvek *)	127	43	0,00	0,00	7,7	2,2
pěstounská péče	76 852	226 456				
porodné	50 252	441 536	0,3	2,7	104,2	105,8
pohřebné	57 430	286 217	0,3	1,7	103,5	103,6

Tato tabulka potvrzuje předchozí tvrzení o zvyšující se porodnosti, protože oproti předchozímu roku je počet přiznaných rodičovských příspěvků vyšší o 6 % a i porodné je vyšší o 4 %. Zároveň se také potvrdilo snížení přídavek na dítě, což je způsobeno také tím, že „nejsilnější ročníky“ v současné době již dosáhly 26 let svého věku a tudíž přestávají mít nárok na vyplácení přídavek na dítě. Zároveň by ale mělo tím pádem dojít ke zvýšení porodnosti, protože tyto silné ročníky již budou zakládat rodinu a plánovat děti.

2.4 Dílčí závěry k druhé kapitole

Podle mého názoru je současný systém dávek státní sociální podpory zbytečně složitý. V minulosti již byly zrušeny dvě dávky, příspěvek na dopravu a zaopatřovací příspěvek. Zatímco zaopatřovací příspěvek byl zrušen z důvodu zrušení základní vojenské služby, příspěvek na dopravu byl přepracován a v současné době je poskytován na základě nových předpisů.

Příspěvek na dopravu je v současnosti lépe konstruovaný a lépe kontrolovatelný, protože děti a studenti získávají příspěvek jako slevu na jízdné a ne v měsíčních paušálních částkách, což umožňuje lepší přehled o tom, zda student skutečně příspěvek potřebuje z důvodu dojíždění do školských zařízení. Vzhledem k tomuto přístupu se ale již tato sleva nezahrnuje do dávek státní sociální potřeby, čímž došlo k jejich zjednodušení a zefektivnění, protože, podle mého názoru, byl právě příspěvek na dopravu jednou z nejvíce zneužívaných dávek.

Dále bych doporučila přepracování příspěvku na bydlení. Na ukázkovém příkladě, uvedeném v kapitole 2.2.3 je vidět výše příspěvku na bydlení v případě dvoučlenné rodiny s hrubým příjmem Kč 11 000,--. V tomto případě rodina dostane příspěvek na bydlení ve výši Kč 196,--, což není mnoho a podle mého názoru, finanční náklady, které má stát s organizací dávek převyšují jejich užitek pro občany. **Lepší by bylo příspěvek na bydlení přepracovat a raději zvolit jiný způsob pomoci občanům s jejich bydlením, například využít již existující sociální odbory jednotlivých obcí (popřípadě městských obvodů), ty v současnosti občanům finanční výpomoc poskytují.** Tato výpomoc je adresnější a lépe vystihuje skutečnou potřebu občana, protože je občanovi blíže. I z tabulek 8 a 9 je patrné, že výše vyplácených příspěvků na bydlení se snižuje a tudíž dávka ztrácí svůj význam a je třeba ji změnit.

Dále je z tabulek 8, 9 a 10 patrný nárůst rodičovského příspěvku (jak výše tak i počet přiznaných dávek), což je dobře, protože současný příspěvek ve výši Kč 3 696,-- nemůže v žádné případě pokrýt náklady na dítě, natož v případě svobodné matky náklady na bydlení a obživu, v tomto případě i pokud sečteme veškeré dávky dostaneme částku, která nepokrývá ani základní životní potřeby. I pokud bychom uvažovali mladý pár, ve kterém muž pracuje a žena je na mateřské dovolené, musí rodina velmi šetřit, což, podle mého názoru, ovlivňuje výši populačního přírůstku. V současné době bylo schváleno zvýšení tohoto příspěvku až na Kč 7 600,-- (40 % průměrné mzdy v nepodnikatelské sféře). **Protože bude dávka navázána na průměrnou mzdu, bude sledovat její vývoj, nebude v čase devalvovat a finanční situace rodin s dětmi selepší. Na druhé straně mince leží dopad na státní rozpočet.**

Problémem je, zda takové rapidní skokové navýšení příspěvku nepovede také ke skokovému nárůstu porodnosti, což by mohlo za několik let přinést problémy kvůli zrušeným školám, menší kapacitě škol atd. **Zvyšovat rodičovský příspěvek je správné,**

ale bylo by lepší toto navyšování postupně, např. 1000 Kč/rok. Toto zvyšování by také umožnilo státnímu rozpočtu postupně navyšovat potřebné finanční prostředky místo jednorázového navýšení potřebných prostředků o zhruba 12 miliard korun.

Dále také dochází k růstu porodného, což také pomáhá maminkám v jejich situaci. Pokud se totiž rodina rozhodne mít dítě dostává se do situací, kdy musí „sáhnout“ do svých rezerv, protože jen výbavička pro novorozence se pohybuje od Kč 20 000,-- (počítáme do ní nákup kočárku, postýlky, prvního oblečení, plen, hygienických prostředků, atd.). **Je tedy pochopitelné, že se zvyšuje věk prvorodiček, protože rodiny si nejprve musí zajistit bydlení a poté si vytvořit finanční rezervu, než mohou přivést na svět dítě.**

V současné době, předvolebních slibů, se v kampani vládní strany objevil návrh na Kč 60 000,-- za první narozené dítě, Kč 80 000,-- za druhé a až Kč 120 000,-- za třetí dítě. Tato částka je, podle mého názoru, nesmyslná. Stát by tím sice pravděpodobně docílil svého záměru a zvýšil počet porodů, a to zejména u obyvatel nízkými příjmy, o tyto děti by se v dalších letech znovu musel postarat stát, protože tyto rodiny by v budoucnu neměly finanční prostředky na péči o ně. **Otázkou zůstává, jestli takové porodné dostane i žena, která odloží své dítě do dětského domova, protože v tomto případě bychom se do budoucna tedy mohli těšit na dětské domovy přeplněné „odloženými“ dětmi. Důležité by také bylo vyplácet porodné minimálně za určitých podmínek, které by zaručily, že přidělené peníze budou směřovat k potřebám dítěte.**

Navíc porodné jako sociální dávka má řadu úskalí. Je nárokové, tudíž na něj má nárok každá žena, která odrodí. Jako sociální dávka je vyplácená jednorázově a všichni dobře víme jak rychle se nečekaná částka, která se objeví v rodinném rozpočtu dokáže utratit. Bylo by tedy vhodnější vytvořit pro narozené děti určitý fond, ze kterého by bylo možné peníze čerpat v určitých etapách jejich života, např. při narození dostanou rodiče částku (Kč 15 000,--), do základní školy (Kč 15 000,--), na střední školu nebo učiliště (Kč 15 000,--), určité prostředky dát dětem za jejich dosažené studijní výsledky po ukončení střední školy či učiliště (Kč 15 000,--). V tomto případě by byla navrhovaná částka Kč 60 000,-- rovnoměrně rozložena do jednotlivých etap života dítěte, což by rodinám pomohlo více než jednorázová částka při narození dítěte.

Dalším problémem by byla rostoucí zadluženost země, protože takto vysoké porodné by stát zadlužovalo rychlým tempem a stát by poté mohl mít problémy s plněním Maastrichtských kritérií předepsaných Evropskou unií pro členské země.

Od ledna 2005 existuje v naší republice profesionální armáda, avšak i v novele Zákona o státní sociální podpoře č. 168/2005, tento příspěvek figuruje. Jde o paradox, protože již od roku 2005 tato dávka není přiznávána a tudíž měla být z novely vypuštěna. V na začátku loňského roku byla ještě možnost zpětného vyplácení dávek, ale nyní je dávka „mrtvá“.

Příspěvek na dítě bych přetransformovala do dvousložkového systému. Možností by bylo rozdělit současnou výši dávky na dvě stejně velké části. Na část, která by byla poskytována v závislosti na výši příjmu a věku dítěte a druhou část, která by byla vyplácena podle toho, zda se dítě skutečně připravuje na budoucí povolání nebo alespoň splňuje podmínky § 11 odst. 1 zákona č. 117/95 Sb. Rodiče i děti by takto strukturované dávky motivovaly k lepším výkonům. Takovýto systém v Evropě zatím neexistuje, ale umožnil by lepší motivaci dětí pro jejich budoucí vývoj a na druhé straně by přinesl úspory d státního rozpočtu, protože finanční prostředky, které by byly vynakládány na tyto děti by se státu vracely v budoucnosti v HDP vytvořeném těmito „dětmi“.

Problém, který se týká všech testovaných dávek státní sociální podpory zůstává jejich zpětné vyplácení. Rodiny, které v současné době mají nízké příjmy a dávky by potřebovaly, je nedostávají, protože jejich dřívější příjmy přesahovaly hranice pro nárok na tyto příspěvky. Jak tento problém vyřešit zůstává i nadále otázkou. **Jedním z řešení by byla větší flexibilita systému, kdy by se posuzovaly příjmy rodiny jen za kratší časové období (např. 3 měsíce).** Toto řešení by se sebou sice přineslo větší množství práce pro pracovníky v odboru dávek SSP, ale zároveň také větší sociální spravedlnost a pomoc lidem v době, kdy jí skutečně potřebují.

Je třeba se také zaměřit na spravedlnost rozdělování. **Podle mého názoru současná úprava dávek pomáhá této spravedlnosti dosáhnout, oproti úpravě, která platila ještě před dvěma lety. Proč by totiž měl stát vyplácet zpětně příspěvky? Pokud je někdo skutečně potřebuje, žádá o ně hned.** Není třeba vyplácet je, jak bylo zvykem, 1 rok dozadu. Nyní se doplácí jedno čtvrtletí, což je postačující. Alespoň se zabrání případům,

kdy spoluobčané odcestovali do ciziny a pak zpětně žádali o naše příspěvky. V tomto vidím posun správným směrem a zlepšení systému dávek státní sociální podpory.

Nyní se zaměřím na celkovou „štědrost“ našeho systému státní sociální podpory. Při těchto úvahách budu vycházet ze studie, kterou vypracoval Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Podle této studie se rodinám s nízkými příjmy nevyplatí při takto nastaveném sociálním systému ani hledat práci, protože například rodina s jedním dítětem, v níž jeden z manželů přijme práci za 8500 korun hrubého, si měsíčně polepší jen o 187 korun a pokud má rodina více dětí a nulové pracovní příjmy, pak všechny dávky jsou tak vysoké, že když se někdo rozhodne pracovat a má nižší kvalifikaci, jeho pracovní příjem nemusí ani nahradit pokles dávek. Podle expertů je to způsobeno tím, že přijde o sociální dávky a další část peněz odvede na daních. Pro rodinu se dvěma a více dětmi je dodatečný příjem z hůře placené práce dokonce nulový. U takovýchto lidí je motivace k práci velmi malá, a proto je nutná reforma tohoto systému, která určí přesná pravidla, za jakých okolností bude mít na dávky občan nárok. **Dobré by bylo více zpřísnit nárok na dávky, protože řada našich občanů za těchto podmínek raději pobírá sociální dávky než aby hledali méně kvalifikovanou práci. Tím se dostávají do stále horší situace, dlouhodobou nezaměstnaností si zhoršují své postavení na trhu práce a pravděpodobnost toho, že by byli přijati na lépe placenou práci se stále snižuje.**

Změnit to, komu se vyplatí pracovat a komu zůstat na dávkách, by měly daňové slevy na děti, protože tyto úlevy jsou určeny jen pro rodiny, kde alespoň jeden rodič pracuje. Pak si může přímo z daně každý měsíc odečíst pět set korun za dítě. A platí-li z malého výdělku tak nízké daně, že si tuto částku ani neodečte, stát mu rozděl ještě doplatí. **Podle mého názoru by všechny dávky měli být přiznávány pouze rodinám, kde alespoň 1 rodič pracuje, anebo si práci aktivně hledá, protože jinak stát vydává zbytečné množství peněz, které by mohl použít jinak.** Pokud by se takovýmto způsobem zpřísnilo přiznávání dávek, mnoho rodin by již nemělo možnost žít na úkor státu.

3 Dávky státní sociální podpory v Pardubickém kraji

V této kapitole bych se ráda zaměřila již konkrétněji na dávky vyplácené v Pardubickém kraji, ale také na organizaci jejich vyplácení a řadu dalších údajů, které nám pomohou s porovnáním tohoto kraje v rámci celé republiky.

Nejprve bych zde uvedla několik údajů, které charakterizují Pardubický kraj a mají souvislost s danou zkoumanou problematikou. Údaje jsou převážně z roku 2004, což je dáno tím, že v případě dávek státní sociální podpory se vždy uvažuje předcházející období, tj. v současné době se považují za směrodatné právě tyto údaje. Na konci této kapitoly uvedu některé z těchto údajů i za rok 2005, abych na nich ukázala, kam bude směřovat vývoj těchto dávek.

3.1 Základní ukazatele charakterizující kraj

Pardubický kraj složený ze čtyř, dnes již bývalých, okresů – Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí. Celý kraj měl k 1. 1. 2005 celkem 452 obcí (šestý nejvyšší počet obcí mezi 14 kraji ČR) s 3. nejmenší průměrnou rozlohou katastru obce 10,0 km² a průměrným středním počtem 1 118 obyvatel (10. pořadí mezi 14 kraji ČR). Na principu partnerství obcí je založeno postupné formování mikroregionů na území Pardubického kraje – jedna z jeho silných stránek, která by měla přispět k jeho celkovému rozvoji. V obcích s méně než 500 obyvateli žije 13,8 % obyvatelstva kraje, což je o 2/3 větší podíl, než je průměr ČR. Postupně narůstá podíl obcí od 500 do 1 999 obyvatel, nyní 24,1 % – o 1/3 nad průměrem ČR. V obcích od 2 000 do 9 999 obyvatel je podíl obyvatel v kraji 21,5 %, vzhledem k republikovému průměru je toto číslo vyšší o 7 %. Podíl obyvatel v obcích nad 10 000 obyvatel činí 40,5 %, což je naopak cca o 1/4 méně než průměrná hodnota ČR. Krajskou metropoli Pardubice obývá 17,5 % obyvatel kraje.

3.1.1 Hrubý domácí produkt

Prvním a také nejdůležitějším ukazatelem je hrubý domácí produkt. Hrubý domácí produkt představuje souhrn hodnot přidaných zpracování ve všech odvětvích v činnostech považovaných v systému národního účetnictví za produktivní (tj. včetně služeb tržní i netržní povahy).

V Pardubickém kraji činil v roce 2004 hrubý domácí produkt (HDP) na 1 obyvatele v jednotce měření kupní síly 60,4 % průměru EU25 (o 1,4 procentního bodu více než v roce 2003). Na tvorbu HDP působí v kraji rozhodující měrou 5 odvětví, která představují 71,8 % hrubé přidané hodnoty (dále HPH) kraje. Rozhodující vliv má zpracovatelský průmysl, jehož podíl na HPH kraje v roce 2004 dosáhl 33,3 %. Vysoký podíl na HPH byl zaznamenán i u obchodu (11,8 %) a u skupiny doprava, skladování a spoje (10,6 %).

Dalšími významnými odvětvími byly činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu (9,2 % HPH kraje), stavebnictví (6,9 %) a zemědělství (5,8 %).

Jak vyplývá z tabulky 8, Pardubický kraj je na 8. místě ve velikosti HDP na obyvatele. Jedná se tedy o průměrný kraj z hlediska tvorby HDP.

tabulka 11: Hrubý domácí produkt podle krajů v roce 2004

ČR, kraje <i>CR, regions</i>	Celkem v mil. Kč <i>Total (CZK million)</i>	na 1 obyvatele <i>Per capita</i>		
		HDP celkem v Kč	HDP celkem v EURO	HDP celkem v PPS ¹⁾
		<i>GDP, total (CZK)</i>	<i>GDP, total (EUR)</i>	<i>GDP, total (PPS)¹⁾</i>
Česká republika <i>Czech Republic</i>	2 767 717	271 161	8 503	15 808
Hl. m. Praha	637 704	547 096	17 155	31 893
Středočeský	288 888	253 912	7 962	14 802
Jihočeský	150 970	241 389	7 569	14 072
Plzeňský	137 911	251 106	7 874	14 638
Karlovarský	65 798	216 639	6 793	12 629
Ústecký	188 041	229 146	7 185	13 358
Liberecký	94 451	220 991	6 930	12 883
Královéhradecký	133 767	244 549	7 668	14 256
Pardubický	116 639	230 880	7 240	13 459
Vysočina	121 318	234 530	7 354	13 672
Jihomoravský	285 855	254 684	7 986	14 847
Olomoucký	134 376	211 467	6 631	12 328
Zlínský	131 789	222 885	6 989	12 993
Moravskoslezský	280 210	222 638	6 981	12 979

¹⁾ PPS - jednotka pro měření kupní síly

Zdroj: Ročenka kraje vydaná Českým statistickým úřadem

3.1.2 Počet obyvatel

Pro srovnání Pardubického kraje s ostatními je také důležitý ukazatel počtu obyvatel. Jde o ukazatel rozhodující, protože ukazatelé vztahované na jednoho obyvatele mají větší vypovídající schopnost než ukazatele souhrnné.

Počtem obyvatel se Pardubický kraj řadí mezi nejmenší kraje naší republiky. V kraji žije pouze 505 285 obyvatel, což tento kraj řadí na třetí místo, menší je jen Karlovarský a Liberecký kraj. Pokud však počet obyvatel porovnáme s rozlohou daného kraje zjistíme, že kraj je na 6. místě v hustotě zalidnění s 115 obyvatel/km².

tabulka 12: Počet obyvatel v jednotlivých krajích ČR

Oblast, kraj, okres	Počet obyvatel k 1.1.2005			Průměrný věk k 1.1.2005		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Hlavní město Praha	1170571	559108	611463	41,7	39,9	43,3
Středočeský kraj	1144071	559921	584150	39,8	38,4	41,2
Jihočeský kraj	625712	307247	318465	39,5	38,2	40,9
Plzeňský kraj	549618	269155	280463	40,2	38,8	41,6
Karlovarský kraj	304588	149039	155549	38,8	37,4	40,2
Ústecký kraj	822133	402831	419302	38,8	37,3	40,2
Liberecký kraj	427563	208264	219299	39,2	37,6	40,6
Královéhradecký kraj	547296	266518	280778	40,1	38,4	41,6
Pardubický kraj	505285	247431	257854	39,6	38,0	41,0
Vysočina	510114	252087	258027	39,2	37,8	40,7
Jihomoravský kraj	1130240	548381	581859	40,0	38,3	41,7
Olomoucký kraj	639423	311083	328340	39,5	37,9	41,1
Zlínský kraj	590706	287675	303031	39,6	37,9	41,2
Moravskoslezský kraj	1253257	612173	641084	39,1	37,5	40,6

3.1.3 Míra nezaměstnanosti

Dalším ukazatelem, který souvisí již velmi úzce se zkoumanou problematikou, je nezaměstnanost v kraji. Míra registrované nezaměstnanosti ke konci roku 2004 činila v kraji podle nové metodiky 8,94 % (7. místo mezi kraji ČR); podle staré metodiky dosáhla 9,62 % a byla o 0,2 procentního bodu vyšší než v roce 2003. Nejvyšší nezaměstnanost v kraji je přitom v okresech Svitavy (12,39 % podle nové metodiky) a Chrudim (9,64 %). Počet registrovaných nezaměstnaných – 24 399 osob představuje 4,5 % nezaměstnaných ČR. Podíl osob ve věku do 34 let na počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání v kraji představuje 46,2 %. Zhruba polovinu (50,9 %) z počtu nezaměstnaných tvoří ženy; podíl osob se zdravotním postižením na celkovém počtu nezaměstnaných činí 16,2 %. Z hlediska vzdělání bylo nejvíce uchazečů o zaměstnání u vyučených (45,2 %) a osob se základním vzděláním (26,6 %). Na jedno volné pracovní místo připadalo v kraji 12 zájemců o práci (o 21 % více oproti roku 2003), u pracovních pozic pro osoby se zdravotním postižením připadalo na jedno volné pracovní místo 26 uchazečů o zaměstnání.

tabulka 13: Míra nezaměstnanosti podle krajů k 31.12.2004

ČR, kraje	Nezaměstnaní (tis. osob)		Míra nezaměstnanosti (%)		Míra ekonomické aktivity (%)	
	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy

Česká republika	425,9	224,7	8,3	9,9	59,2	50,5
Hl. m. Praha	24,3	12,8	3,9	4,4	61,3	53,6
Středočeský	31,2	18,3	5,4	7,4	59,8	50,0
Jihočeský	18,0	9,1	5,7	6,6	59,4	50,5
Plzeňský	16,3	8,7	5,8	7,1	59,6	50,9
Karlovarský	14,8	7,0	9,4	10,0	61,5	53,0
Ústecký	60,5	27,9	14,5	15,1	60,7	52,0
Liberecký	14,0	7,5	6,4	7,7	60,6	52,1
Královéhradecký	17,7	10,4	6,6	8,6	57,9	50,1
Pardubický	17,3	9,3	7,0	8,6	58,1	49,0
Vysočina	17,5	9,7	6,8	8,8	58,7	49,6
Jihomoravský	46,3	23,8	8,3	9,7	58,1	49,2
Olomoucký	37,6	20,8	12,0	15,1	58,0	49,2
Zlínský	21,4	10,4	7,4	8,3	57,6	48,3
Moravskoslezský	89,0	48,8	14,5	17,8	57,6	50,1

3.1.4 Průměrná hrubá mzda

Dále bych zde poukázala na hrubé mzdy vyplácené v kraji, protože tento ukazatele, stejně jako míra nezaměstnanosti, je úzce spjata s řešenou problematikou. Dávky státní sociální podpory jsou totiž vypláceny ve většině případů právě občanům bez zaměstnání nebo s minimální mzdou, aby těmto občanům pomohl z jejich tíživé životní situace a zajistil jejich rodinám odpovídající životní úroveň.

Jako vždy nejprve tento ukazatel uvedu z makroekonomického pohledu, tj. nejprve zde ukáži jak si stojí Pardubický kraj v rámci jednotlivých krajů České republiky a v zápětí, v rámci kapitoly 4, uvedu členění mikroekonomické v rámci vlastního kraje.

obrázek 5: Výše průměrné hrubé mzdy v jednotlivých krajů České republiky k 31.12.2004

Tento obrázek nám ukazuje průměrnou mzdu v rámci celé republiky. V Pardubickém kraji jsou průměrné hrubé mzdy pod průměrem celé České republiky. Nejvyšší průměrné hrubé mzdy jsou samozřejmě v Praze (mzdy větší než Kč 18 000,-), dále jsou mzdy vyšší v Libereckém, Plzeňském, Jihomoravském, Moravskoslezském kraji a v kraji Ústí nad Labem (mzdy v rozmezí od Kč 16 000,- do Kč 17 000,-). Nejnižší mzdy jsou právě ve zmiňovaném Pardubickém kraji, dále pak v kraji Vysočina, Jihočeský, Královéhradecký, Olomoucký, Zlínský a Karlovarský kraj (mzdy v rozmezí od Kč 15 000,- do Kč 16 000,-).

tabulka 14: Průměrné hrubé mzdy podle krajů v roce 2004

ČR, kraje	Průměrný evidenční počet zaměstnanců		Průměrná měsíční mzda (Kč)		Mzdové prostředky vč. OON (tis. Kč)	z toho OON (tis. Kč)
	fyzické osoby	přepočtené počty	fyzické osoby	přepočtené počty		
Česká republika	3 198 854	3 104 499	18 035	18 583	715 870 080	23 568 116
Hl. m. Praha	909 098	879 939	22 437	23 181	254 795 555	10 022 741
Středočeský	270 083	262 391	17 704	18 223	59 090 754	1 712 968
Jihočeský	159 202	154 374	15 771	16 264	31 083 135	953 910
Plzeňský	154 775	150 286	16 831	17 334	32 110 388	850 529
Karlovarský	72 689	70 517	15 414	15 889	13 874 904	429 827
Ústecký	185 509	181 727	16 320	16 659	37 538 131	1 208 507
Liberecký	109 586	106 480	16 231	16 704	21 928 679	584 681
Královéhradecký	143 415	138 739	15 732	16 262	27 884 349	809 622
Pardubický	133 589	129 483	15 579	16 073	25 657 726	684 119
Vysočina	134 695	130 783	15 562	16 028	25 738 462	585 043
Jihomoravský	311 037	300 213	16 226	16 811	62 733 613	2 172 641
Olomoucký	149 533	145 270	15 448	15 901	28 586 443	866 507
Zlínský	151 132	147 065	15 629	16 061	29 193 655	849 699
Moravskoslezský	314 512	307 234	16 909	17 310	65 654 284	1 837 322

Ze zjištěných údajů lze Pardubický kraj označit za průměrný kraj v České republice. Lze ho tedy považovat za určitý vzorek pro statistické šetření.

3.2 Organizace dávek státní sociální podpory

Nyní bych se již zaměřila na zkoumanou problematiku dávek státní sociální podpory. Tyto dávky jsou v současné době spravovány úřady práce, které tuto problematiku převzaly od obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v roce 2005.

Vzhledem k tomu, že se ve své práci zabývám situací v Pardubickém kraji, zaměřím se v této kapitole na Úřad práce v Pardubicích, pod který tyto dávky spadají ve sledovaném kraji. Potřebné údaje jsem získala pohovorem s vedoucím ekonomického odboru tohoto úřadu.

3.2.1 Úřad práce Pardubice

Úřad práce je organizace podřízená Ministerstvu práce a sociálních věcí České republiky, za účelem zajištění státní politiky zaměstnanosti. Úřad práce Pardubice má dvě dislokovaná pracoviště a to v Holicích a v Přelouči. Celkem tato organizace zaměstnává přes 80 osob.

V pověření úřadů práce je:

- sledovat, zpracovávat stav a vývoj na trhu práce v rámci své územní působnosti;
- zpracovávají koncepce vývoje zaměstnanosti v Pardubickém obvodu;
- poskytují informace občanům o možnostech získat zaměstnání a zaměstnavatelům o zdrojích pracovních sil;
- poskytují poradenské služby;
- podporují vytváření nových pracovních příležitostí;
- vydávají pracovní povolení cizincům;
- kontrola Zákoníku práce;
- kontrola dodržování mzdových předpisů.

V organizaci je uplatňována liniová organizační struktura. K zajištění poslání a úkolů vymezených statutem úřadu práce jsou založeny tyto úseky:

1. ředitele úřadu práce;
2. oddělení vzdělávacího střediska;
3. odbor zprostředkování poradenství a dávek;
4. oddělení implementace ESF;
5. odbor poradenství;
6. odbor trhu práce;
7. odbor právní a kontrolní;
8. odbor ekonomický.

Nejvyšším článkem Úřadu práce v Pardubicích je jeho ředitel, který je jmenován Ministrem práce a sociálních věcí České republiky. Ředitel má dva různé typy pravomocí:

- ty, které musí vykonávat sám (musí za každých okolností jmenovat vedoucí oddělení);
- ty, které lze ze zákona delegovat na nižší stupně řízení

- výplata nevyplacených mezd pro zaměstnance firem, na které byl vyhlášen konkurz pro insolvenční;
- dávky státní sociální podpory;
- nenárokové výplaty (stimulace zaměstnavatelů, aktivní politika zaměstnanosti).

Ředitel úřadu práce zřídil organizačním opatřením poradní orgány, které se vyjadřují k jednotlivým činnostem úřadu práce. Například při zajištění rekvalifikačního kurzu pro uchazeče o zaměstnání se k tomu vyjadřují nejprve zprostředkovatelé úřadu práce, ke kterým uchazeč patří, dále příslušníci pracoviště rekvalifikací (mají zhodnotit, zda rekvalifikační kurz uchazeči pomůže k získání zaměstnání a zda se v daném okamžiku nějaký takovýto kurz otevírá), dále se hodnotí situace na trhu práce a v neposlední řadě se k této situaci vyjadřuje ekonomické oddělení úřadu práce (aby zhodnotilo ekonomické důsledky rekvalifikace, dostatek finančních prostředků na tento kurz,...).

Oddělení vzdělávacího střediska má na starosti profesní vzdělávání zaměstnanců Úřadu práce. Jedná se o odborné školení a spolupráci s ostatními úřady práce.

Odbor zprostředkování poradenství a dávek je největší částí úřadu práce, protože právě v jeho náplni je aktivně spolupracovat s uchazeči o zaměstnání a pomáhat jim při vyhledávání nových zaměstnání, doporučují uchazeče na rekvalifikace. Přes tyto zprostředkovatele se k uchazečům dostávají nejen podpory v nezaměstnanosti, ale v současné době, kdy byla pod úřady práce převedena agenda dávek státní sociální podpory, také tyto dávky.

Odbor implementace ESF shromažďuje příspěvky z Evropského sociálního fondu a zajišťuje jejich využití pro aktivní politiku zaměstnanosti (např. pro rekvalifikace, podpory zaměstnavatelů při zaměstnání zdravotně tělesně postižených, podpory zaměstnavatelům při zřízení pracovních míst v problémovém regionu,...)

Odbor poradenství má na starosti profesní specializace studentů, tj. pomáhá studentům v jejich rozhodování o budoucím povolání. Umožňuje lepší přehled o jejich uplatnitelnosti, podává jim informace o poptávce a nabídce na trhu práce. Tohoto poradenství využívají jak žáci základních škol, tak také studenti středních škol při jejich rozhodování o dalším studiu.

Odbor trhu práce zajišťuje statistiky týkající se nabídky a poptávky na trhu práce, hodnotí je a vyjadřuje se k zajišťování rekvalifikací pro těžko uplatnitelné uchazeče o zaměstnání (zda jim rekvalifikace pomůže nalézt práci, nebo zda nebude mít vliv).

Odbor právní a kontrolní má na starosti vykonávání Zákona o finanční kontrole. Kontrola je prováděna ve 3 oblastech – audit, veřejnoprávní kontrola, řídicí kontrola. Veřejnoprávní a řídicí kontrola je navíc uskutečňována jako předběžná, průběžná a kontrolní. Nejdůležitější kontrolou je předběžná řídicí kontrola vykonávaná skrz vedoucího odboru.

Odbor ekonomický zajišťuje celou organizaci skrz zacházení s finančními prostředky získanými ze státního rozpočtu a dalších zdrojů a také má na starosti vedení účetnictví celé organizace.

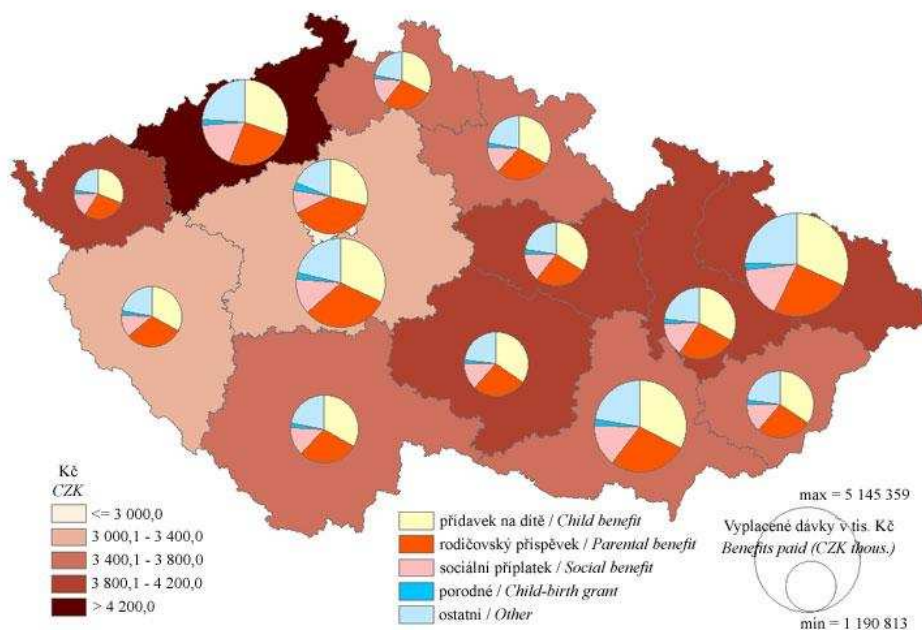
3.2.2 Porovnání vyplácených dávek v jednotlivých krajích České republiky

Nejprve bych porovнала dávky vyplácené v Pardubickém kraji s dávkami, které jsou vypláceny ostatních krajích České republiky. V této části uvádím pouze celkové dávky, protože jejich jednotlivým členěním se budu zabývat až při analýze dávek Pardubického kraje. V této kapitole se snažím pomocí jednotlivých ukazatelů zařadit Pardubický kraj mezi ostatní kraje České republiky.

V Pardubickém kraji, vzhledem k jeho malé rozloze a malému počtu obyvatel, je vypláceno 4. nejmenší množství dávek, pokud se však zaměříme na výši dávky na osobu zjistíme, že Pardubický kraj je na tom podstatně lépe.

Z následujícího grafu je patrné postavení kraje v rámci republiky podle vyplácených dávek na osobu, celkových vyplácených dávek a navíc graf znázorňuje podíl jednotlivých dávek v rámci jednotlivých krajů. Údaje však mají situaci pouze nastínit a nejsou blíže specifikovány prostřednictvím přesných hodnot. Přesné hodnoty nalezneme v tabulce v příloze, tj. tabulku s počty vyplácených dávek státní sociální podpory za rok 2004 v rámci jednotlivých krajů České republiky a také počty přiznaných dávek za totéž období.

Graf 3: Vyplácené dávky státní sociální podpory v České republice v roce 2004

Pardubický kraj je na šestém místě ve výši dávek státní sociální podpory vyplácených na jednoho obyvatele, vyšší dávky jsou vypláceny v Moravskoslezském kraji, v kraji Vysočina, Karlovarském a Ústeckém kraji a také v Olomouckém kraji. Maximální dávky na jednoho obyvatele jsou vypláceny v Ústeckém kraji 4345 Kč na osobu, na druhém místě je Moravskoslezský kraj s 4105 Kč na osobu, ostatní kraje již mají tuto hodnotu pod hranicí 4000 Kč/osoba. V Pardubickém kraji jsou tyto částky ve výši 3846 Kč na osobu.

Zároveň však musíme podotknout, že v rámci celé republiky patří Pardubický kraj mezi menší kraje a jeho vyplácené dávky v tisících Kč patří mezi nejmenší v republice. Z grafu vyplývá, že rozdělení financí mezi jednotlivé dávky je přibližně stejné v celé republice, což znamená, že největší část dávek je poskytována v rámci přídavku na dítě, dále rodičovského příspěvku a na třetím místě je sociální příplatek.

3.3 Shluková analýza krajů České republiky

V této subkapitole se budu zabývat porovnáním Pardubického kraje s ostatními kraji v České republice pomocí shlukové analýzy. Shluková analýza⁸ je vícerozměrnou statistickou metodou, která umožňuje rozřazení množiny objektů, obsahující informace

⁸ Kubanová, J.: Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi, Bratislava, Statis, 2004

vícerozměrných pozorování, do několika co možná nejvíce stejnorodých tříd. Tím je možné odhalit strukturu množiny sledovaných objektů.

Metody shlukové analýzy umožňují rozčlenit zkoumané objekty do vnitřně homogenních skupin, čili shluků. Principem je, že objekty uvnitř shluků jsou si co nejvíce podobné a naopak objekty různých shluků jsou navzájem co nejvíce odlišné. Přitom je každý z objektů popsán řadou ukazatelů. Vztah mezi jednotlivými ukazateli je možné analyzovat pomocí korelační matice.

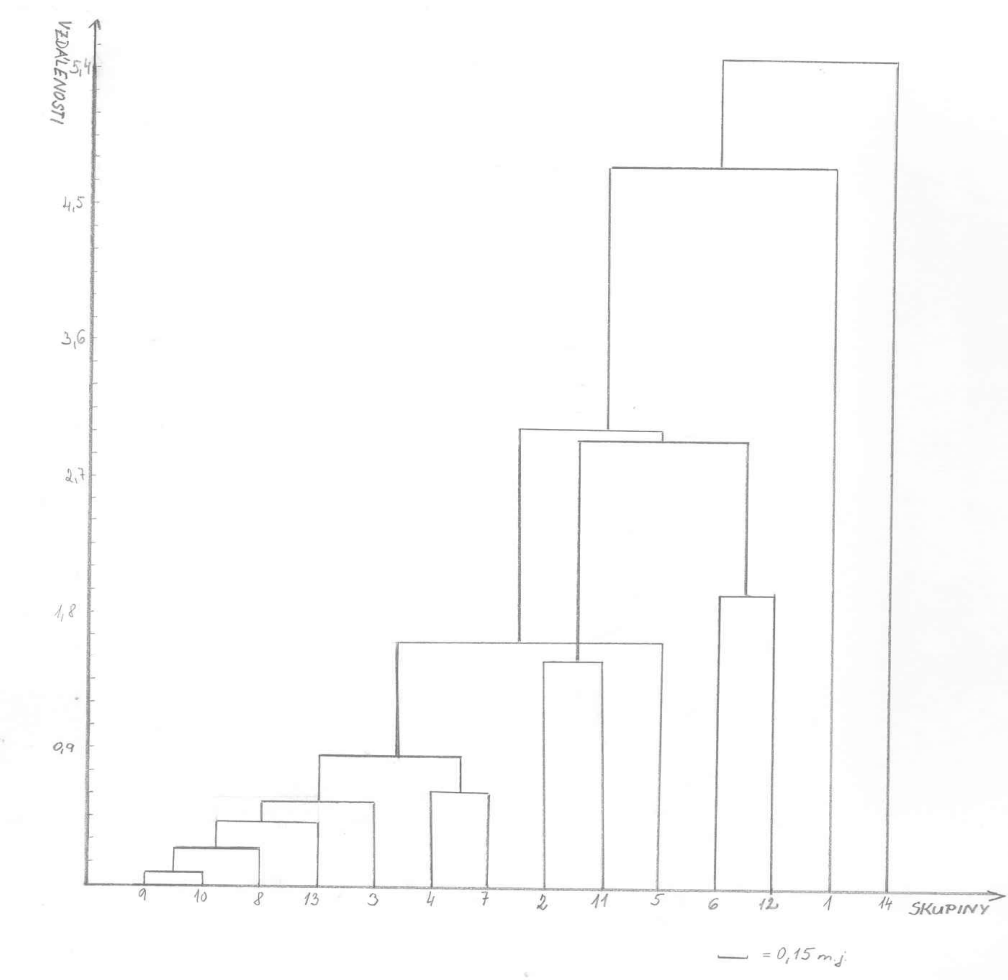
Pro výpočty shlukové analýzy použiji Euklidovskou vzdálenost a dále Metodu průměrné vzdálenosti pro výpočty hodnot jednotlivých shluků. Tato analýza podle mého názoru, velmi dobře ukáže, jaké je postavení jednotlivých krajů ve zkoumané oblasti. Mým cílem je na této analýze ukázat, proč jsem si pro další analýzy současné situace v oblasti dávek státní sociální podpory vybrala právě Pardubický kraj.

Shlukovou analýzu vytvoříme z údajů v této tabulce:

	ČR, kraje <i>CR, regions</i>	Míra nezaměstnanosti	Průměrná hrubá mzda v Kč	Nezaměstnaní	Počet obyvatel	Vyplacené dávky
1	Hl. m. Praha	3,9	22 437	24 300,0	1 170 571,0	2 686 753 000,0
2	Středočeský	5,4	17 704	31 200,0	1 144 071,0	3 812 603 000,0
3	Jihočeský	5,7	15 771	18 000,0	625 712,0	2 224 436 000,0
4	Plzeňský	5,8	16 831	16 300,0	549 618,0	1 793 118 000,0
5	Karlovarský	9,4	15 414	14 800,0	304 588,0	1 190 813 000,0
6	Ústecký	14,5	16 320	60 500,0	822 133,0	3 572 138 000,0
7	Liberecký	6,4	16 231	14 000,0	427 563,0	1 592 994 000,0
8	Královéhradecký	6,6	15 732	17 700,0	547 296,0	1 972 679 000,0
9	Pardubický	7,0	15 579	17 300,0	505 285,0	1 943 591 000,0
10	Vysočina	6,8	15 562	17 500,0	510 114,0	2 002 662 000,0
11	Jihomoravský	8,3	16 226	46 300,0	1 130 240,0	4 094 869 000,0
12	Olomoucký	12,0	15 448	37 600,0	639 423,0	2 472 016 000,0
13	Zlínský	7,4	15 629	21 400,0	590 706,0	2 205 176 000,0
14	Moravskoslezský	14,5	16 909	89 000,0	1 253 257,0	5 145 359 000,0
	průměr	8,30	18 035,00	30 421,43	730 041,21	2 622 086 214,29
	směr. odchylka	3,09	1 732,88	20 211,65	292 543,74	1 041 636 530,42

Zadané údaje jsem zpracovala a výsledky graficky znázornila pomocí následujícího dendrogramu, kde na ose x nalezneme pod jednotlivými čísly kraje (podle čísel ze základní tabulky) a na ose y jsou vzdálenosti těchto krajů z hlediska jejich podobnosti, tj. čím jsou si kraje více podobné, tím je jejich vzdálenost menší. Kraje tímto způsobem postupně tvoří jednotlivé shluky a nakonec vytvoří jeden celek, tj. Českou republiku.

Graf 4: Dendrogram shlukové analýzy

Nejvíce podobné jsou si kraje pod čísly 9 a 10, tj. Pardubický kraj a kraj Vysočina. S těmito kraji poté vytváří další shluk Královehradecký kraj a kraj Zlínský, na dalším místě se poté umístil kraj Jihočeský. Naopak nejvíce rozdílné od všech ostatních krajů jsou Praha a Moravskoslezský kraj, i když každý z těchto krajů se od ostatních odlišuje jiným způsobem.

Praha je všeobecně kraj s nejlepšími ekonomickými podmínkami, tj. s nejnižší mírou nezaměstnanosti, nejmenším počtem nezaměstnaných vzhledem k celkovému počtu obyvatel kraje, největší průměrnou hrubou mzdou a s tím související vyšší vyplacených dávek.

Naopak Moravskoslezský kraj je kraj dlouhodobě problémový, který se stále potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti, s největším počtem nezaměstnaných (tento počet tvoří více jak 20 % celkového počtu všech registrovaných nezaměstnaných v celé České

republice). V tomto kraji je také vyplácen největší počet dávek státní sociální podpory. Musíme však také podotknout, že kraj je na 3. místě (za Prahou a Středočeským krajem) ve výši průměrných hrubých mezd.

V této analýze nás nejvíce zajímá kraj Pardubický, který tvoří podle shlukové analýzy průměrný kraj, což ukazuje skutečnost, že tento kraj vytvořil již první shluk spolu s krajem Vysočina. A i následující čtyři další shluky jsou v těsné blízkosti tohoto prvního, což ukazuje na velkou podobnost těchto krajů. Těchto pět krajů, kraje Pardubický, Vysočina, Královehradecký, Zlínský a Moravskoslezský, má velmi podobnou ekonomickou situaci ve všech porovnávaných ukazatelích, rozdíly mezi nimi jsou z hlediska statistiky zanedbatelné. Dále jsou na stejné ekonomické úrovni kraje, i když již vzdálenější těmto ostatním krajům, kraje Plzeňský a Liberecký, kraje Středočeský a Jihomoravský. Špatná situace v těchto ukazatelích je v kraji Ústeckém a Olomouckém, které se již velmi liší od průměrných krajů, které tvoří první, nejbližší shluky.

Zvolený Pardubický kraj tedy podle této statistické metody lze chápat jako průměrný kraj mezi kraji České republiky a tedy za vhodného zástupce pro další statistické šetření. Jeho hodnoty ničím „nevyčnívají“ nad ostatními kraji a tudíž lze jeho postavení považovat za střední hodnotu výběru krajů České republiky.

Tabulky obsahující přesné vzdálenosti jednotlivých shluků a postup výpočtu shlukové analýzy jsou, vzhledem ke své délce a složitosti, uvedeny v příloze.

3.4 Analýza vývoje počtu dávek státní sociální podpory v rámci jednotlivých krajů

Nyní se pokusím zjistit, zda změna počtu vyplacených dávek státní sociální podpory je statisticky významná, nebo zda je počet vyplacených dávek podle krajů v letech 2004 a 2005 považován z hlediska statistiky za stejný, tj. rozdíl počtu dávek je v celkové výši zanedbatelný.

3.4.1 Test o rozdělení pravděpodobnosti

V první fázi budeme testovat, zda soubor obsahující vyplacené dávky státní sociální podpory v jednotlivých krajích má normální rozdělení pravděpodobnosti. Tuto skutečnost

si ověříme, pomocí Kolmogorova-Smirnovova testu o rozdělení základního souboru, na vyplacených dávkách státní sociální podpory za 1. pololetí roku 2004 a 1. pololetí roku 2005. Tento test jsem zvolila proto, že daný náhodný výběr je nezatříděný, a tudíž nelze na něj použít chí-kvadrát test, ale pouze tento Kolmogorov – Smirnov test.

H₀ soubory mají normální rozdělní pravděpodobností

Výsledek testu Kolmogorova-Smirnova o rozdělení základního souboru za 1. pololetí roku 2004 :	
Hypotéza: Základní soubor má rozdělení	normální.
Hodnota testového kritéria D =	0,128
Kritická hodnota D _k =	0,349
Závěr testu:	Hypotézu přijmeme.

Provedením tohoto testu jsem zjistila, že hodnota testovacího kritéria D je menší než kritická hodnota testu pro dané podmínky. Stejný výsledek získáme i při souboru obsahujícím údaje za 1. pololetí roku 2005. Můžeme tedy říci, že oba tyto soubory mají normální rozdělení pravděpodobnosti, proto pro další šetření použijeme některý z parametrických testů. Tento test nám pomůže zjistit, zda je nulová hypotéza o rovnosti středních hodnot dvou závislých souborů přípustná.

3.4.2 Test rovnosti středních hodnot

Rovnost středních hodnot budeme testovat testem pro párové hodnoty závislých výběrů. Závislých výběrů proto, že soubory obsahují stejné hodnoty, ale za 2 různá období. Za nulovou hypotézu považujeme skutečnost, že střední hodnoty těchto dvou souborů jsou stejné, tj. $E_X = E_Y$.

Testovaná hypotéza	$\mu_1 = \mu_2$
Alternativní hypotéza	$\mu_1 \neq \mu_2$
Hranice krit. oboru	-2,160368 2,160368
Hodnota testového kritéria	9,3435
Závěr:	Hypotézu zamítáme

Zamítnutí nulové hypotézy znamená, že střední hodnoty daných souborů nejsou stejné. Větší střední hodnota je u souboru za 1. pololetí roku 2004, s hodnotou 1 568 023, zatímco za 1. pololetí roku 2005 je střední hodnota 1 188 084. Pokud vezmeme absolutní čísla zjistíme, že meziročně se počet vyplacených dávek snížil o 5 318 150 dávek. Toto číslo je však z velké míry způsobeno skutečností, že v průběhu roku byl ukončen příspěvek na dopravu, který byl ještě v roce 2004 vyplacen přibližně 2,5 milionům občanů a

dále jednorázová dávka vyplacená v červnu 2004 občanům, které mají nárok na přídatky na dítě. Pokud bychom tyto dvě částky nebrali v úvahu, zjistíme, že meziroční rozdíl mezi jednotlivým počtem vyplacených dávek je statisticky nevýznamný, tj. střední hodnoty obou období se rovnají.

3.5 Analýza závislosti

Jak již bylo řečeno, Pardubický kraj je na 6. místě v počtu vyplácených dávek na jednoho obyvatele. Vyšší počet dávek se vyplácí pouze v krajích, které se potýkají s vysokou mírou nezaměstnanosti, lze tedy předpokládat, že existuje závislost mezi těmito veličinami. Nyní se pokusím tuto závislost dokázat pomocí statistických analýz.

V další části se poté zaměřím na závislosti mezi výší hrubého domácího produktu v kraji a počtu vyplácených dávek. Tuto závislost lze také předpokládat, vzhledem k tomu, že čím větší hrubý domácí produkt kraj vyprodukuje, tím je kraj bohatší a toto bohatství by se mělo projevit také v příjmech jednotlivých jeho občanů, na kterých jsou některé dávky přímo závislé.

3.5.1 Závislost nezaměstnanosti a počtu vyplacených dávek státní sociální podpory

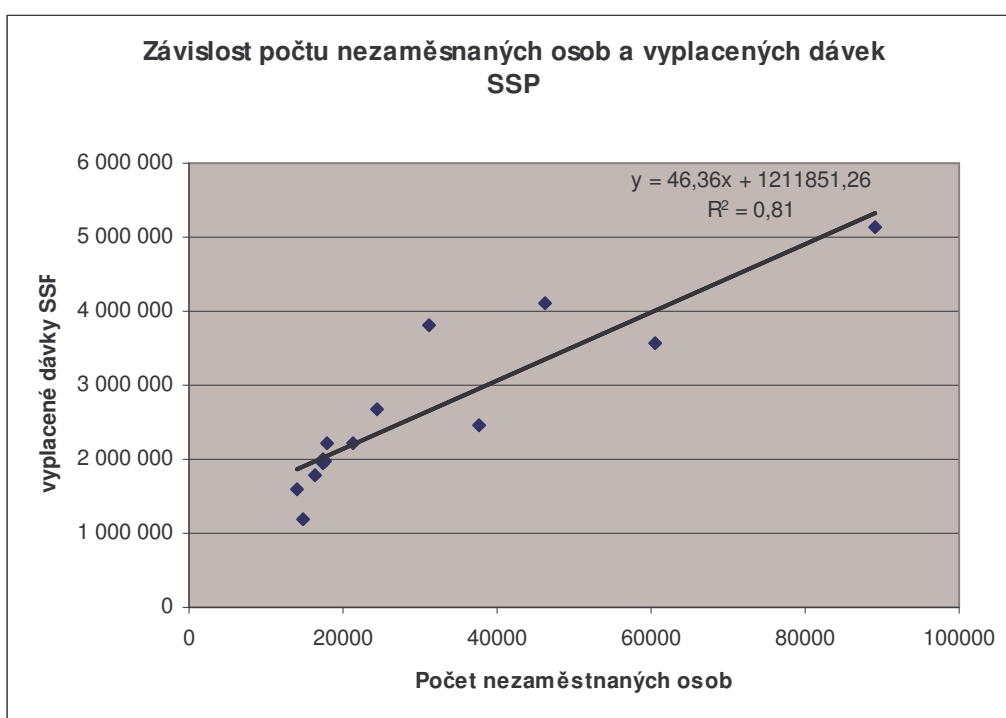
Zkoumaná závislost je popsána regresní analýzou, jejímž výstupem bude vytvoření regresní přímky a její rovnice, společně s koeficientem determinace, který charakterizuje těsnost dané závislosti.

Závislost se jeví, podle zadaných hodnot, jako lineární, proto si vytvoříme jednoduchý model lineární regrese, jejímž grafem bude přímka ve tvaru $y=ax+b$. Bodové odhady a , b získáme pomocí metody nejmenších čtverců. Princip této metody spočívá v tom, že hledáme takovou funkci, aby v jistém smyslu co nejvíce „přiléhala“ k bodům $(x_1, y_1), \dots, (x_n, y_n)$, kde přiléhání měříme součtem tzv. reziduí (součtem rozdílů hodnot $\hat{y}_t - y_t$).

Údaje pro výpočet regresní analýzy jsem čerpala ze Statistické ročenky ČR 2005. Jedná se tedy o údaje roku 2004, protože novější údaje ještě nejsou k dispozici. Novější údaje budou k dispozici až v průběhu letošního roku. Přesné údaje použité k analýze jsou obsaženy v příloze.

Ze získaných údajů vypočítáme koeficienty a, b, jejich rozptyly a také 95% intervaly spolehlivosti. Vypočtené hodnoty nám tvoří regresní přímku, která je zobrazena pro přehlednost v grafu. V grafu je navíc uveden ukazatel R^2 , který představuje index determinace vyjadřující těsnost lineární závislosti. Index se pohybuje v intervalu $<0,1>$, kdy čím je vyšší, tím je zvolená funkce (regresní model) vhodnější. R^2 nám říká, jaké % rozdílů v nezaměstnaných osobách se zdá být vysvětlitelné rozdíly v počtu vyplacených dávek státní sociální podpory. Odmocnina z tohoto koeficientu nám poté udává přesnost našeho bádání, tj. přesnost naznačené rovnice lineární regrese.

Graf 5: Závislost počtu nezaměstnaných osob v kraji a počtu vyplacených dávek SSP

Z grafu je patrné, že 12 krajů se pohybuje v blízkosti regresní přímky, což vyjadřuje těsnou závislost počtu nezaměstnaných osob a počtu vyplacených dávek, dále je však patrné, že několik krajů se od této vyrovnané regresní přímky vzdaluje, jedná se především o Středočeský a Jihomoravský kraj, oba tyto kraje se nachází nad naší regresní přímkou. Pokud bychom se na tuto regresní přímku více zaměřili, zjistíme, že námi zkoumaný Pardubický kraj se nachází přímo na vykreslené regresní přímce.

Zkoumaná závislost je přímá, tj. čím více nezaměstnaných osob, tím větší počet vyplacených dávek státní sociální podpory. Tato závislost lze také vysvětlit tím, že pokud jsou lidé nezaměstnaní, jejich příjmy se snižují a tyto příjmy poté splňují

podmínku pro uznání nároku na vyplácení testovaných dávek. Tato závislost je tedy zapříčiněna především existencí testovaných dávek.

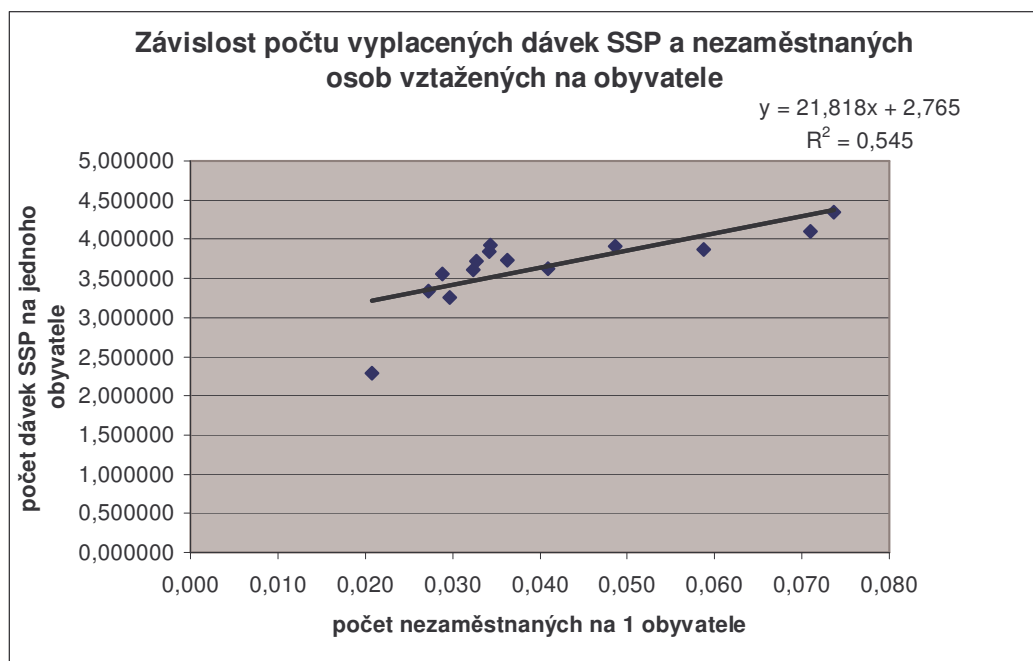
Abychom si danou závislost potvrdili, budeme testovat hypotézu o hodnotě parametru β . Za nulovou hypotézu považujeme: $\beta = \beta_0$. Pokud se tato nulová hypotéza zamítne, lze tvrdit, že veličina y skutečně závisí na velikosti x , tj. v našem případě, že počet vyplacených dávek státní sociální podpory skutečně závisí na počtu nezaměstnaných osob v kraji.

Výsledek testu hypotéz o hodnotě parametru β	
Hypotéza: $\beta = \beta_0$	
Hodnota testového kritéria $T =$	7,131319
Kritická hodnota $T_k =$	2,1788
Závěr testu:	Hypotézu zamítáme

Hypotézu jsme zamítli a lze tedy znovu potvrdit předcházející teorii o přímé závislosti počtu vyplacených dávek státní sociální podpory a počtu nezaměstnaných osob v kraji. Čím více nezaměstnaných osob se v kraji nachází, tím větší počet dávek je v tomto kraji vyplácen.

Absolutní čísla, která jsou použita v této závislosti je dobré ještě upravit vztahem na jednoho obyvatele, což nám umožní lepší přehlednost a větší vypovídající schopnost analýzy. Vzhledem k tomu, že Pardubický kraj je svou velikostí pod průměrem České republiky, je vztahení na jednoho obyvatele vhodné pro lepší posouzení zkoumané závislosti.

Graf 6: Závislost počtu vyplacených dávek SSP a nezaměstnaných osob vztažených na jednoho obyvatele

Z grafu je vidět, že R, což je ukazatel udávající správnost zvoleného regresního modelu je 0,75. nejedná se tedy o nejlepší tvar regresní křivky, ale na druhou stranu je její vypovídající schopnost více než dostačující.

Znovu si však existenci závislosti ještě navíc potvrdíme testem hypotézy o hodnotě parametru β .

Výsledek testu hypotéz o hodnotě parametru β	
Hypotéza: $\beta = \beta_0$	
Hodnota testového kritéria T =	21,8183
Kritická hodnota $T_k =$	2,1788
Závěr testu:	Hypotézu zamítáme

Testovanou hypotézu jsme jednoznačně zamítli, můžeme tedy tvrdit, že mezi testovanými soubory skutečně existuje závislost. Tato závislost odpovídá skutečnosti, že počet nezaměstnaných vyjadřuje situaci kraje, nezaměstnaní mají příjmy pod hranicí životního minima, což je opravňuje k přiznání dávek státní sociální podpory.

3.5.2 Závislost výše hrubého domácího produktu a počtu vyplacených dávek

Nyní se zaměříme na zkoumání existence závislosti výše hrubého domácího produktu (dále jen „HDP“) vytvořeného v kraji a počtu vyplacených dávek SSP. Čím vyšší HDP kraj vyprodukuje, tím je bohatší a tato skutečnost by se měla projevit na nižším počtu vyplacených dávek státní sociální podpory, protože i příjmy lidí by v tomto kraji měly být vyšší.

Postup testování bude obdobný jako u předchozí hypotézy. Nulovou hypotézou zde však bude závislost výše HDP a počtu vyplacených dávek. Při testování budeme vycházet z údajů za rok 2004, které jsou převzaty ze Statistické ročenky ČR 2005.

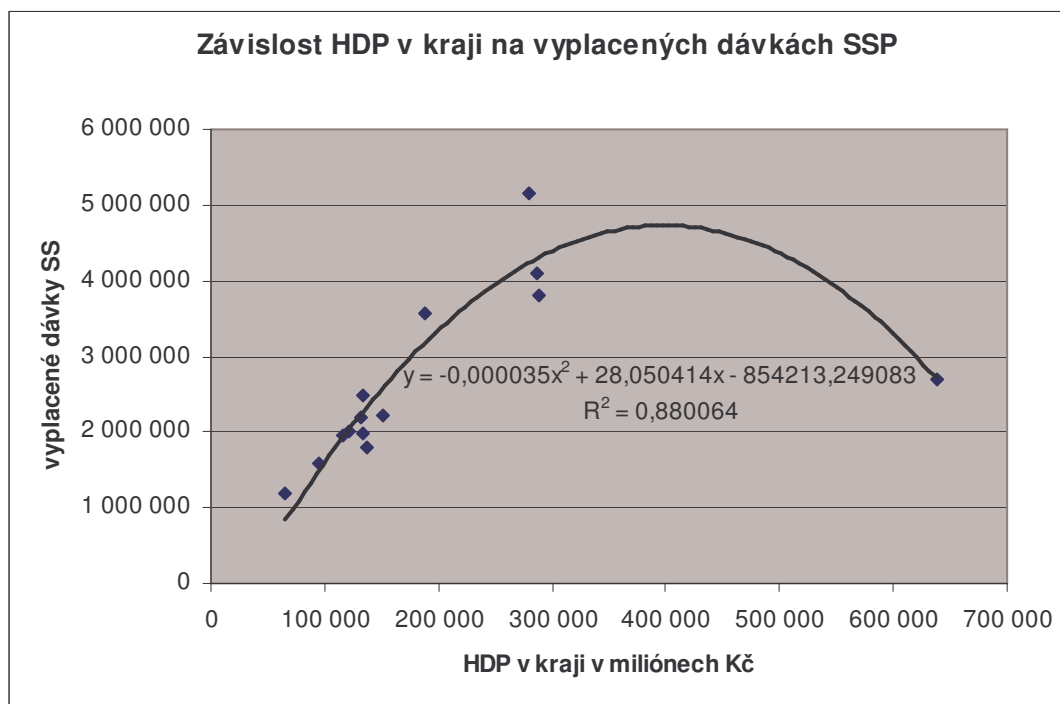
Pokud bychom však zkoumali existenci lineární závislosti zjistíme, že odmocnina indexu determinace je přibližně 0,5, což ukazuje na nepřesnost ve výběru tvaru regresní křivky. Vyšší hodnotu tohoto ukazatele získáme, pokud místo lineární regresní přímky vytvoříme polynomičnou křivku, viz graf č. 7. Již zde se problémovými kraji jeví Praha, která způsobuje „zakřivení“ regresní křivky, protože je zde oproti ostatním krajům velmi vysoké vytvořené HDP.

Zkoumanou závislost však musí dokázat test hypotézy o hodnotě parametru β .

Výsledek testu hypotéz o hodnotě parametru β	
Hypotéza: $\beta = \beta_0$	
Hodnota testového kritéria T =	1,880692
Kritická hodnota $T_k =$	2,1788
Závěr testu:	Hypotézu nezamítáme

Hypotézu jsme nezamítli, což ukazuje na nezávislost zkoumaných proměnných, tj. vytvořené HDP v kraji a počet vyplacených dávek SSP spolu ve skutečnosti nijak nesouvisí.

Graf 7: Závislost vytvořeného HDP v kraji a počtu zde vyplacených dávek SSP

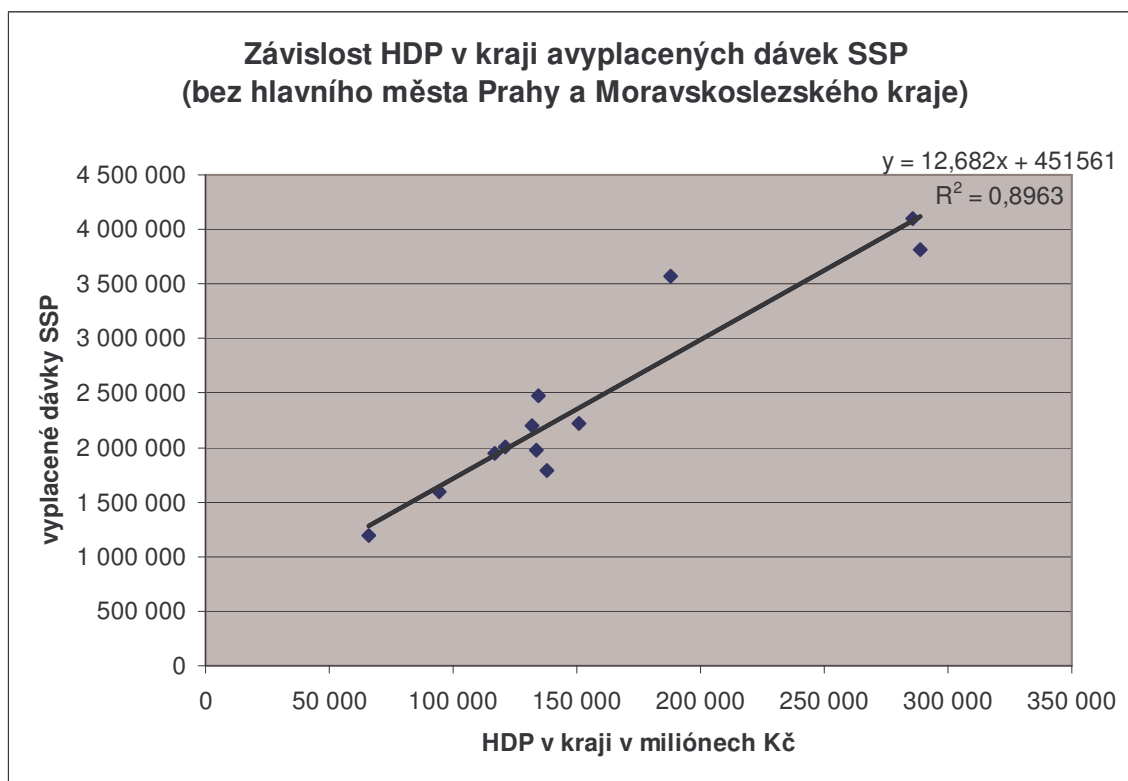

Tato závislost se tedy nepotvrdila a pokud se na zadané údaje zaměříme blíže zjistíme, že problematickými kraji se ukazuje Praha a Moravskoslezský kraj, ve kterých se produkuje takové množství HDP, kterému by v případě existence zkoumané závislosti neodpovídal počet vyplacených dávek. Tato skutečnost je nejspíše způsobena skutečností, že v Praze je vypláceno velké množství netestovaných dávek, např. rodičovských příspěvků a porodného.

Nyní si ověříme, zda jsou kraje Praha a Moravskoslezský opravdu jedinými kraji, které brání přijetí hypotézy o hodnotě parametru β , tj. způsobují neexistenci závislosti mezi HDP vytvořeným v kraji a počtem dávek státní sociální podpory v tomto kraji vyplacených.

Graf závislostí ukazuje, že v tomto případě se jedná o lineární závislost, jejíž výsledkem je přímka. Je vidět vysoká přesnost výběru tvaru regresní křivky, necelých 0,95 (znovu podotýkám, že maximem je číslo 1).

Graf 8: Závislost HDP a počtu dávek SSP v kraji (bez hlavního města Prahy a Moravskoslezského kraje)

Graf naznačuje existenci zkoumané závislosti. Tuto závislost si však také ověříme pomocí testu hypotéz.

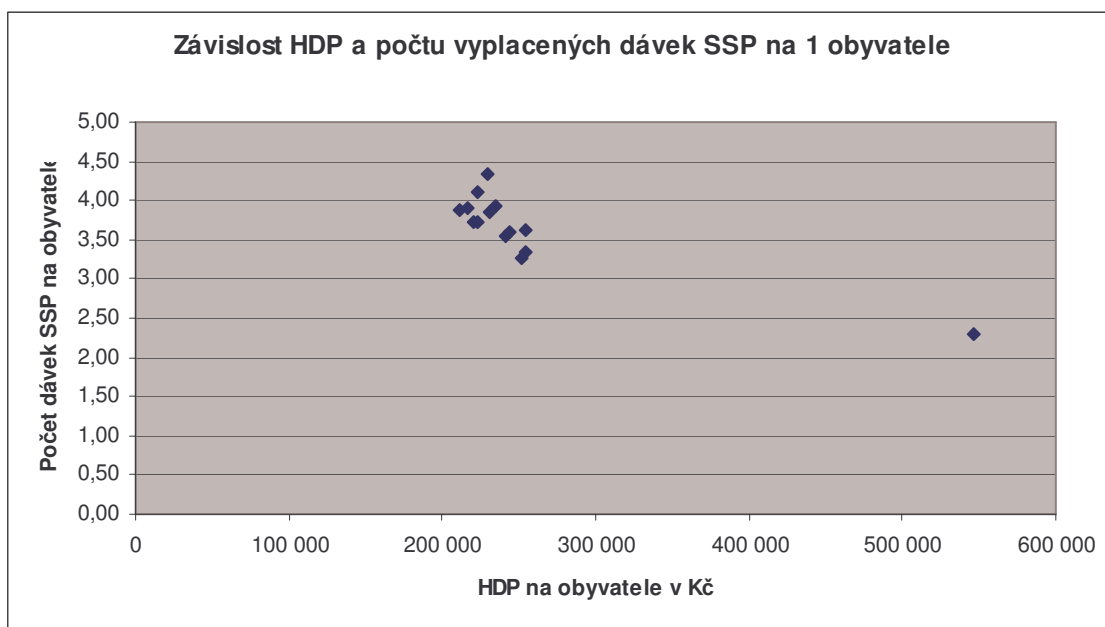
Výsledek testu hypotéz o hodnotě parametru β	
Hypotéza: $\beta = \beta_0$	
Hodnota testového kritéria T =	9,29
Kritická hodnota $T_k =$	2,2281
Závěr testu:	Hypotézu zamítáme

Tento test potvrdil existenci závislosti, což nám potvrzuje předchozí tvrzení, že **kraje Praha a Moravskoslezský jsou výjimkami, které ovlivňují existenci zkoumané závislosti. Pokud bychom totiž jejich údaje do zkoumané hypotézy nezapočítávali, zjistíme, že závislost mezi HDP vytvořeným v kraji a počtem vyplacených dávek státní sociální podpory existuje.** Tento výsledek je tedy odlišný od předchozího, do kterého jsem brala v úvahu všechny kraje v České republice. Dva zmiňované kraje jsou kraje s největším počtem obyvatel. Podle mého názoru existují různé důvody pro odchylku těchto dvou krajů od ostatních krajů republiky. Praha je hlavní město s velkým počtem „centrálních organizací“, tj. firmy vyrábí v jiných oblastech republiky, ale svůj

management mají v hlavním městě a tudíž HDP se vykazuje v tomto regionu. Moravskoslezský kraj je i přes velké vytvořené HDP krajem s extrémní nezaměstnaností, a proto je v tomto kraji vyplácen největší počet dávek státní sociální podpory, který neodpovídá situaci v jiných krajích.

Předchozí analýzy byly vytvořeny v absolutních číslech kraje, důležité ale je tyto ukazatele také vztáhnout např. na 1 obyvatele. Pokud předchozí analýzu přetvoříme na vytvořené HDP v kraji na 1 obyvatele a počet vyplacených dávek státní sociální podpory na 1 obyvatele, získáme novou závislost, která bude mít větší vypovídací schopnost.

Graf 9: Závislost HDP a počtu vyplacených dávek SSP na 1 obyvatele

Z grafu vyplývá, že většina (13 ze 14) krajů vytváří určitý shluk, tj. **počet vyplacených dávek SSP a HDP na jednu osobu je přibližně na stejné úrovni, výjimku však tvoří hlavní město Praha, ve které připadá na jednu osobu pouze 2,3 dávky, což je velmi málo, v ostatních krajích jde o hodnoty minimálně o jednotku vyšší.** Naopak je zde velmi vysoký podíl HDP na jednoho obyvatele, což je způsobeno skutečností, že Praha je spádovou oblastí celého Středočeského kraje, tj. občané dojíždějí do Prahy za prací a vytváří tak HDP zde a ne v místě svého bydliště, kam se započítávají podle počtu obyvatel.

V této situaci bychom tedy spíše neměli mluvit o závislosti, ale o konkrétním rozpětí, ve kterém se všechny kraje, kromě Prahy, pohybují. V průměru odpovídá 3,75 dávky na Kč 200 000,-- vytvořeného HDP občanem.

3.6 Dílčí závěry

V předchozí kapitole jsem zkoumala současnou právní úpravu systému dávek státní sociální podpory, nyní bych se již zaměřila na konkrétní čísla, která nám lépe nastíní zkoumanou problematiku. Vzhledem k tomu, že dávky jsou vypláceny plošně, tj. na celém území republiky, můžeme analyzovat určité závislosti v počtu vyplacených dávek v porovnání jednotlivých krajů naší země. Také můžeme zjistit, zda se počet vyplacených dávek v jednotlivých krajích významným způsobem meziročně mění a v kterých krajích jsou tyto dávky nejpotřebnější.

Nejprve jsem porovnávala, zda změny provedené v posledních dvou letech přinesly statisticky významné změny v počtu vyplacených dávek. Na tuto otázku jsem hledala odpověď pomocí hypotézy o rovnosti středních hodnot dvou základních souborů. **Výsledkem této analýzy je skutečnost, že v rámci krajů České republiky nedošlo meziročně ke změně počtu vyplacených dávek. V 1. pololetí roku 2004 bylo sice vyplaceno větší množství dávek, tento fakt byl ale způsoben existencí příspěvku na dopravu, který byl v polovině roku zrušen a také jednorázovým příspěvkem pro děti.** Pokud tedy tyto dvě hodnoty vezmeme v úvahu zjistíme, že počet dávek se meziročně nemění, tj. na tomto počtu se neprojevuje zvýšení životního minima.

Stále se hovoří o růstu HDP, projeví se tento růst ve snížení počtu vyplacených dávek? Existuje závislost mezi nezaměstnanými osobami a počtem vyplacených dávek? Toto byly tedy dvě základní otázky, které jsem si v této kapitole položila. Problematiku jsem řešila nejprve v absolutních číslech a výsledky konfrontovala s čísly přepočtenými na obyvatele.

Při zkoumání závislosti mezi HDP a počtem vyplacených dávek státní sociální podpory vycházím z předpokladu, že čím vyšší HDP kraj vyprodukuje, tím je bohatší a tato skutečnost by se měla projevit na nižším počtu vyplacených dávek státní sociální podpory, protože i příjmy lidí by v tomto kraji měly být vyšší. **Tato hypotéza se nepotvrdila, a to díky výsledkům z Prahy a Moravskoslezského kraje.** Tyto dva kraje se vymykají situaci v ostatních krajích a to proto, že Praha je spádovou oblastí a zde vytvořené HDP neodpovídá množství vyplacených dávek (na tomto HDP se podílí i občané z jiných regionů, kteří tyto dávky pobírají v jiném kraji) a naopak Moravskoslezský kraj je kraj s velmi vysokým počtem vyplacených dávek a výše vytvořeného HDP tomu neodpovídá, to je způsobeno vysokou nezaměstnaností a špatnou sociální situací občanů. Pokud tyto

údaje převedeme na jednoho obyvatele, zjistíme, že všechny kraje, kromě Prahy, tvoří jakýsi shluk. **Místo závislosti tedy můžeme mluvit o stejných podmínkách v jednotlivých krajích, tj. v přepočtu na Kč 200 000,-- vytvořeného HDP v kraji připadá 3,75 vyplacených dávek.**

Druhou zkoumanou závislostí je zda počet vyplacených dávek závisí na počtu nezaměstnaných osob v kraji. Tato závislost se nám logicky nabízí, protože čím více je v kraji nezaměstnaných, tím větší by měl být počet vyplacených dávek státní sociální podpory, protože nezaměstnané osoby jsou obvykle osoby s nízkými příjmy, které tedy dosáhnou na testované dávky, např. na přídavky na dítě, sociální příspěvek,... Závislost se nám potvrdila a to jak v absolutních číslech, tak i v přepočtu na jednoho obyvatele. **Zkoumaná závislost je přímá, tj. čím více nezaměstnaných osob, tím větší počet vyplacených dávek státní sociální podpory. Lze tedy tvrdit, že pokud se vládě podaří snížit nezaměstnanost, sníží je její náklady nejen na podpory v nezaměstnanosti, ale také na dávky státní sociální podpory.**

V absolutních číslech jsou dávky státní sociální podpory nejpotřebnější právě v Moravskoslezském kraji, kde je vypláceno dvojnásobné množství oproti ostatním krajům České republiky. Naopak nejméně jsou dávky potřebné v Praze, tj. v nejbohatším kraji republiky.

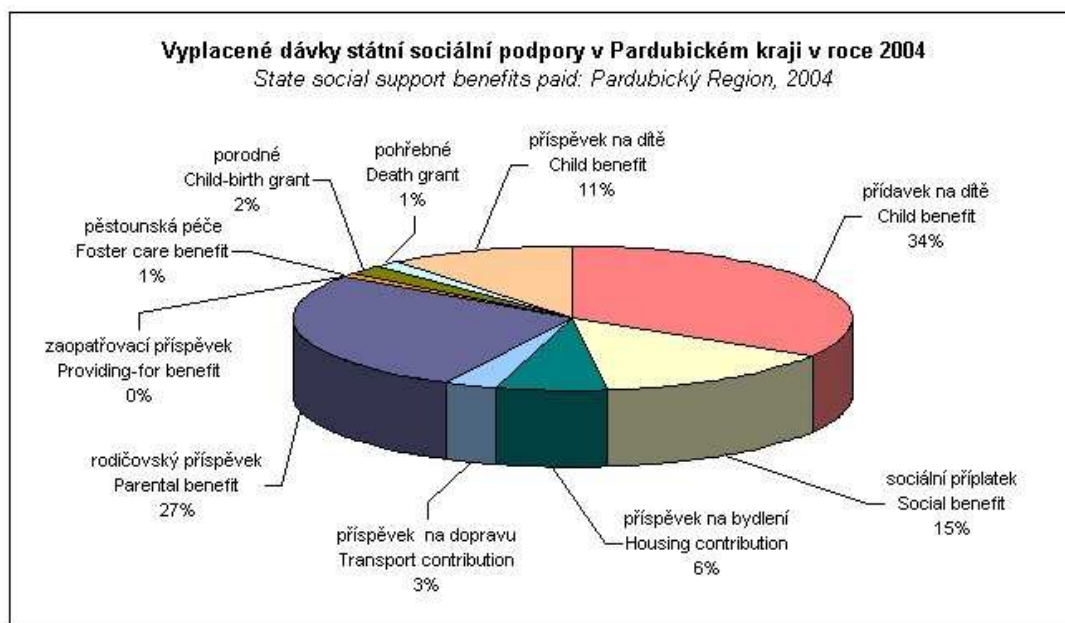
4 Analýza dávek v rámci „okresů“ Pardubického kraje

4.1 Rozdělení vyplácených dávek státní sociální podpory v roce 2004

Ještě před tím, než se zaměřím na jednotlivé bývalé okresy tohoto kraje chci uvést rozložení počtu vyplácených dávek za rok 2004. Podle tohoto grafu totiž můžeme popsat situaci v kraji, např. **v kraji bylo v tomto roce vypláceno větší množství porodného než pohřebného, což je velmi pozitivní. V této situaci je v kraji větší počet novorozenců než úmrtí, což naznačuje přírůstek obyvatel.** Dále je z grafu možné vyčíst, že rodičovský příspěvek tvořil 27 % všech dávek, více jak ¼, což je také pozitivní, protože spolu s přídavky na dítě tvořily tyto dávky přes 70 % všech vyplácených dávek. **V kraji je tedy dostatečné množství mladých lidí, kteří mohou v budoucnu přinést do kraje vyšší produktivitu práce a lepší podmínky i pro budoucí seniory.**

Pokud se zaměříme na sociální situaci rodin. **Příspěvek na bydlení se na vyplácených dávkách podílel 6 % a sociální příplatek 15 %, pokud tento údaj srovnáme se situací v ostatních krajích zjistíme, že Pardubický kraj patří mezi kraje „sociálně silnější“, tj. tyto hodnoty nepředstavují vysoké nebezpečí pro kraj a jeho sociální situaci.** Navíc tyto čísla jsou silně ovlivněna situací v „okresu“ Svitavy, kde je situace na trhu práce špatná a proto je tam vypláceno nejvíce sociálních příplatků a příspěvků na bydlení.

Graf 10: Procentní podíly vyplácených dávek v Pardubickém kraji v roce 2004

4.2 Porovnání „okresů“ v rámci Pardubického kraje

4.2.1 Hrubé měsíční mzdy

V předchozí kapitole jsem uvedla průměrné hrubé měsíční mzdy v rámci jednotlivých krajů České republiky, nyní bych ráda tyto údaje doplnila o informace v rámci Pardubického kraje. Následující tabulka nám tedy udává průměrný počet zaměstnanců a jejich průměrnou měsíční mzdu v rámci bývalých okresů, tj. Chrudim, Pardubice, Svitavy, Ústí nad Orlicí. Největší mzdy jsou vypláceny v Pardubickém okrese, který je také největší okres v rámci tohoto kraje. Pardubice jsou městem s vysokým průmyslovým potencionálem, které podporuje růst průmyslových zón, rozhodující je také samozřejmě vedoucí postavení Pardubic v rámci kraje. Naopak nejhorší postavení v tomto ukazateli má okres Svitavy s problémovým regionem Moravská Třebová, který se stále potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti a proto si zaměstnavatelé mohou dovolit dávat svým zaměstnancům nižší mzdy než v ostatních částech kraje.

tabulka 15: Průměrné hrubé měsíční mzdy v jednotlivých okresech Pardubického kraje k 31.12.2004

Kraj, okresy	Průměrný evidenční počet zaměstnanců		Průměrná měsíční mzda (Kč)		Mzdové prostředky vč. OON (tis. Kč)	z toho OON (tis. Kč)
	fyzické osoby	přepočtené počty	fyzické osoby	přepočtené počty		
Pardubický kraj	21 568	20 846	15 579	16 073	25 657 726	684 119
Chrudim	45 813	44 472	14 847	15 361	3 954 538	111 878
Pardubice	25 661	24 806	17 016	17 529	9 643 647	289 194
Svitavy	40 546	39 359	14 510	15 010	4 569 603	101 478
Ústí nad Orlicí	40 546	39 359	15 021	15 474	7 489 939	181 570

Pro lepší přehlednost dokládám průměrné hrubé měsíční mzdy také v obrázku 4, který ukazuje jednotlivé okresy Pardubického kraje. Z tohoto obrázku je jasně patrné, že **Pardubice převyšují průměrné mzdy v ostatních okresech a táhnou průměrnou mzdu za celý kraj. Jsou zde vysoce nadprůměrné platy za kraj, ale v porovnání s ostatními kraji naší republiky dosahují pouze Pardubice republikového průměru. V Pardubickém kraji jsou celkově mzdy pod celorepublikovým průměrem.**

obrázek 6: Průměrná hrubá mzda v jednotlivých místech Pardubického kraje k 31.12.2004

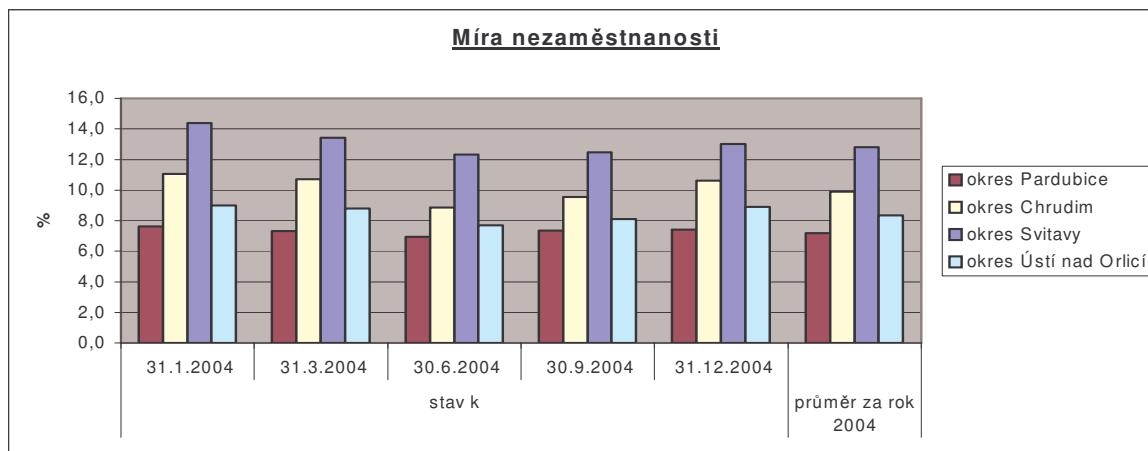
Z Pardubického kraje je nejvyšší mzda v Pardubicích (v rozmezí od Kč 17 000,- do 18 000,-), ale v dalších okresech je již tato mzda podstatně nižší, a to v okresech Svitavy a Chrudim pod Kč 15 000,--, Ústí nad Orlicí se mzda pohybuje v rozmezí od Kč 15 000,-- do Kč 16 000,--.

Tato skutečnosti odpovídá i faktu, že v **Pardubicích je nejnižší nezaměstnanost, tj. zaměstnavatelé zde musí nabídnout lepší platové ohodnocení, aby přilákali nové zaměstnance. Tuto nezaměstnanost také podstatným způsobem ovlivňuje existence průmyslové oblasti v Pardubicích, ve které jsou velcí zahraniční investoři jako FOXCONN, Panasonic, Netcon, atd.**

4.2.2 Nezaměstnanost

V předchozích kapitolách jsem analýzy prováděla na míře nezaměstnanosti v jednotlivých krajích. Nyní bych zde ráda uvedla ještě podrobnější členění v rámci Pardubického kraje, tj. nejprve míru nezaměstnanosti podle jednotlivých bývalých okresů kraje (podle jejich čtvrtletích údajů a také celkový roční průměr) a dále podle jednotlivých obcí, na kterém jsou nejlépe patrné „bolavé“ místa kraje. Jak je z následujícího grafu patrné, v Pardubickém kraji existují velké rozdíly v rámci bývalých okresů ale také v rámci jednotlivých obcí.

Graf 11: Míra registrované nezaměstnanosti v kraji v průběhu roku 2004

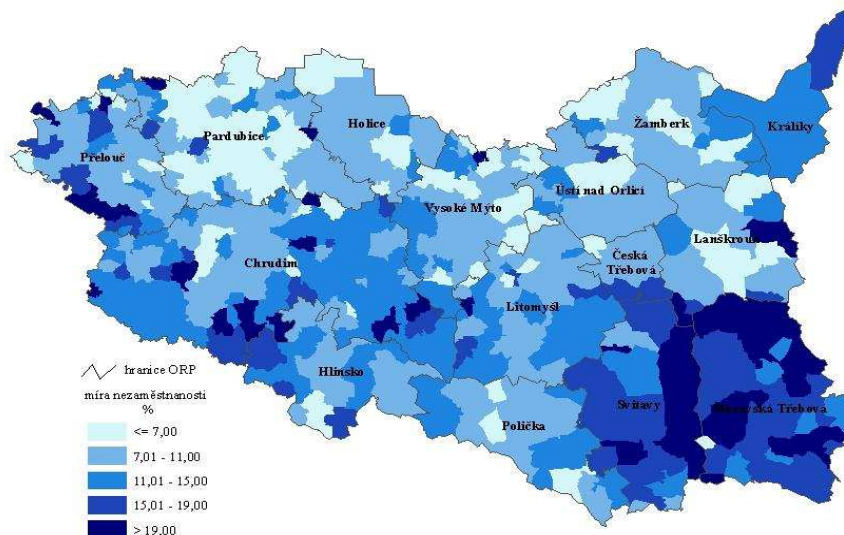

Graf 11 nám ukazuje, že největší nezaměstnanost je v okrese Svitavy, tato oblast se potýká s nezaměstnaností nad průměrem České republiky a to s nezaměstnaností v rozmezí 12 % – 15 %, podle ročního období, zatímco v Pardubicích a okolí je nezaměstnanost 7 %.

Průměrný počet uchazečů na jedno volné pracovní místo byl v okresech Chrudim, Ústí nad Orlicí a Pardubice téměř stejný, pohyboval se mezi 10 až 10,3 uchazeči na jedno volné místo. Nejhorší situace byla v okrese Svitavy, kde na jedno volné místo připadlo v roce 2004 průměrně 11,4 uchazeče.

Pokud bychom se chtěli nezaměstnaností zabývat podrobněji, lze vyjít z následujícího obrázku. Z obrázku vyplývá, že nejvyšší nezaměstnaností trpí oblast Moravské Třebové, která spadá právě do zmiňovaného okresu Svitavy, dále jsou problematickou oblastí Králíky a také další menší oblasti, které jsou vzdálenější od větších měst, ve kterých se nachází volná pracovní místa a u kterých je problematická doprava do těchto míst.

obrázek 7: Míra registrované nezaměstnanosti k 31.12.2004 podle jednotlivých obcí Pardubického kraje

V příloze nalezneme údaje o nezaměstnanosti z první poloviny roku 2005 udávané k 31.6.2005 v členění podle jednotlivých okresů Pardubického kraje a také podle jednotlivých obcí tohoto celku. Novější údaje nejsou v současné době k dispozici.

4.3 Analýzy závislosti v „okresech“ Pardubického kraje

Z provedených hypotéz jsme zjistili, že Pardubický kraj je průměrným krajem v České republice, což potvrdila shluková analýza. Podle této analýzy jsou si nejvíce podobné kraje Pardubický a Vysočina.

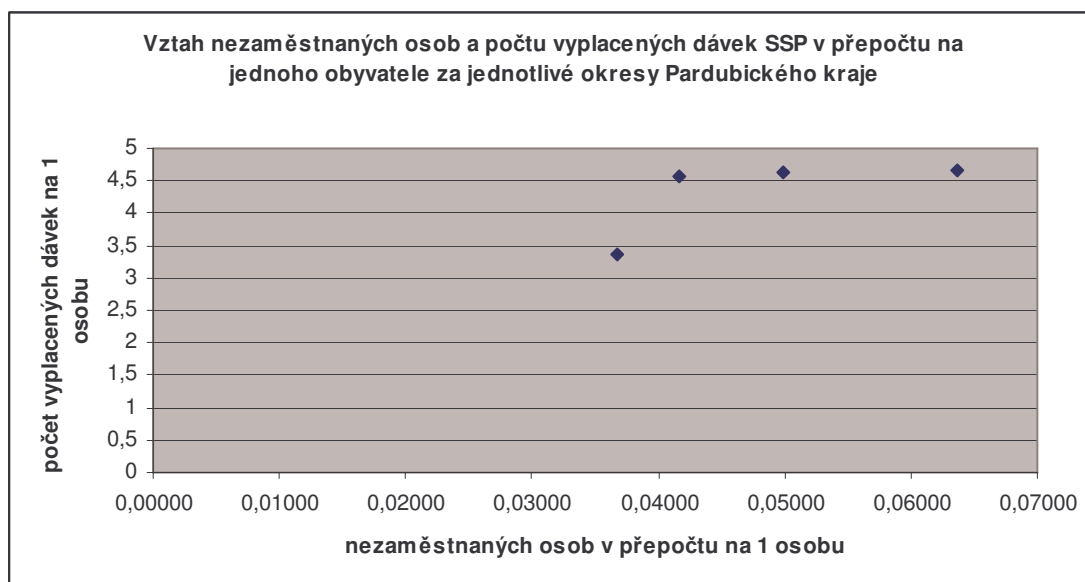
4.3.1 Závislost nezaměstnanosti a počtu vyplacených dávek

Dále jsem z předchozích analýz zjistila, že nezaměstnanost mezi kraji a počet vyplacených dávek státní sociální podpory jsou na sobě závislé, a to jak v absolutních číslech, tak v přepočtu na jednoho obyvatele. A právě tuto přepočtenou závislost v rámci republiky si nyní ověříme v mikroekonomickém pohledu jako závislost počtu vyplacených dávek a nezaměstnanosti v bývalých okresech Pardubického kraje, tj. Ústí nad Orlicí, Svitavy, Chrudim a Pardubice.

První analýzou závislosti bude tedy závislost mezi nezaměstnaností a počtem vyplacených dávek v okrese. Údaje jsou vzaty za rok 2004, aby byla zajištěna jednotnost prováděných výpočtů⁹.

Tyto analýzy za jednotlivé okresy již provedu pouze v přepočtu na jednoho obyvatele, protože tento výpočet je přesnější a umožňuje lepší přehled o skutečné situaci. Pokud bychom vzali absolutní údaje došlo by ke zkreslení kvůli různé velikosti okresů, resp. různému počtu jejich obyvatel.

Graf 12: Vztah nezaměstnaných a počtu vyplacených dávek v přepočtu na 1 obyvatele "okresu"

Z grafu je patrné, že počet vyplacených dávek na jednu osobu v okresech Pardubického kraje je stejný, s výjimkou Pardubic, kde je situace dlouhodobě příznivější. V Pardubicích jsou vypláceny menší dávky na obyvatele a také počet nezaměstnaných je zde nižší než v ostatních okresech tohoto kraje. Proto vývoj dávek v Pardubicích budu sledovat samostatně v poslední kapitole.

Zda mezi sledovanými veličinami existuje závislost i na „okresní“ úrovni zjistíme testováním hypotézy o hodnotě parametru β . Z grafu se zdá být patrné, že závislost neexistuje, což je vzhledem k potvrzené závislosti v rámci všech krajů republiky velice zajímavé.

⁹ V současné době ještě nejsou známa čísla za rok 2005 za všechny kraje republiky, proto v předchozí kapitole, v návaznosti na toto i v této kapitole, byly použity pouze údaje za rok 2004.

Výsledek testu hypotéz o hodnotě parametru β	
Hypotéza: $\beta=\beta_0$	
Hodnota testového kritéria T =	1,278195
Kritická hodnota T_k =	4,3027
Závěr testu:	Hypotézu nezamítáme

Z tohoto testu nám vyplývá, že nelze potvrdit závislost mezi počtem vyplacených dávek a počtem nezaměstnaných v jednotlivých okresech Pardubického kraje. Tento fakt může být způsoben např. i malým počtem sledovaných okresů, ale také je to samozřejmě způsobené skutečností, že ve 3 ze 4 okresů jsou vypláceny velmi podobné počty dávek SSP na jednoho obyvatele, i když jejich počet nezaměstnaných je rozdílný.

Došlo tedy k situaci, že v rámci jednotlivých krajů republiky se závislost potvrdila, zatímco v rámci jednoho vybraného kraje došlo k jejímu zamítnutí.

4.3.2 Závislost průměrné hrubé mzdy a počtu vyplacených dávek

Do této doby jsem se zabývala zkoumáním závislostí nezaměstnanosti a počtu vyplacených dávek, HDP vyrobené v kraji a počtu vyplacených dávek, ale nyní bych v rámci jednotlivých „okresů“ chtěla analyzovat závislost mezi počtem vyplacených dávek a průměrnou hrubou mzdou vyplácenou v tomto okrese. Vzhledem k tomu, že Pardubický kraj byl v rámci shlukové analýzy vyhodnocen jako kraj průměrný, je možné si poté výsledky převést na všechny kraje republiky. Zároveň však musím znovu zopakovat, že Pardubický kraj patří se svými průměrnými hrubými mzdami pod celorepublikový průměr, protože pouze okres Pardubice se tomuto průměru velmi přibližuje, zatímco ostatní okresy jsou hluboko pod tímto průměrem.

V Pardubicích je tedy na jednoho obyvatele vyplácen menší počet dávek (cca. o 1 dávkou), což je pod celorepublikovým průměrem. V ostatních „bývalých okresech“ jsou mzdy pod hranicí celorepublikového průměru a počet vyplacených dávek je vysoko nad celorepublikovým průměrem. **Průměrný počet vyplacených dávek v republice na jednoho obyvatele je 3,65 dávky, zatímco v „okresech“ Pardubického kraje se tato hodnota pohybuje od 4,57 do 4,65 dávky na jednoho obyvatele, jak již bylo řečeno výjimkou jsou Pardubice, kde je vypláceno 3,36 dávky na jednoho občana.**

Výsledek testu hypotéz o hodnotě parametru β	
Hypotéza: $\beta=\beta_0$	
Hodnota testového kritéria T =	-8,28

Kritická hodnota $T_k =$	4,3027
Závěr testu:	Hypotézu zamítáme

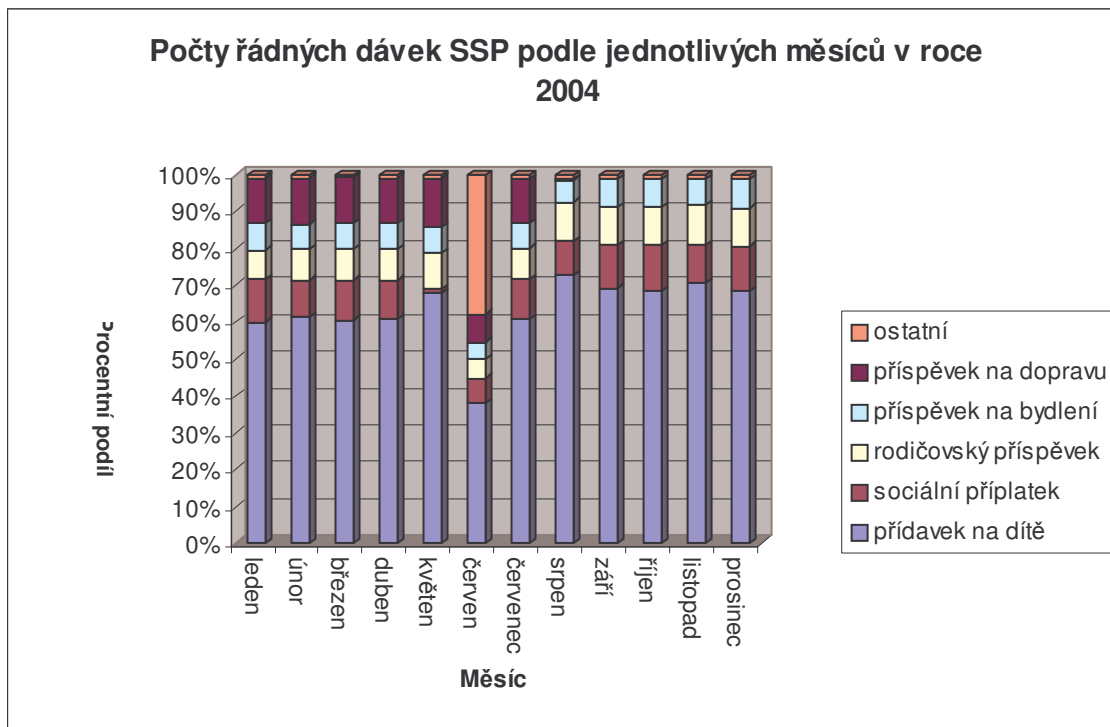
Hypotézu jsme zamítli, lze tedy tvrdit, že závislost mezi těmito dvěma ukazateli skutečně existuje. Skutečně se potvrdila skutečnost, že čím vyšší budou průměrné mzdy v „okresech“ tím méně bude třeba vyplácet dávek státní sociální podpory, což je logické kvůli vazbě těchto dávek na příjem žadatele. Musíme si však uvědomit, že pouze ½ dávek je vázána na příjem obyvatel, druhá polovina jsou dávky univerzální, které jsou lidem vypláceny při určité životní situaci, např. porodné, pohřebné či rodičovský příspěvek.

4.4 Analýza dávek v Pardubicích

V poslední části své diplomové práce se zaměřím přímo na počty vyplácených dávek v Pardubicích, tj. v největším z „okresů“ Pardubického kraje.

Následný graf ukazuje rozložení jednotlivých vyplácených dávek státní sociální podpory v rámci Pardubicích v jednotlivých měsících roku 2004. Z grafu je patrné, že vždy největší podíl zaujímá příspěvek na dítě, druhé místo, do července 2004, zaujímal příspěvek na dopravu, který byl později zrušen a nahrazen žákovským jízdným. Zajímavou je skutečnost, že zatímco sociální příspěvek zaujímá po celý rok přibližně stejný procentní podíl, tak v květnu bylo na tento příspěvek dáno jen velmi omezené množství prostředků oproti celému zbytku roku. V grafu je také dobře viditelné, že v červnu roku 2004 tvoří 40 % ostatní dávky, tento fakt je způsobený jednorázovou dávkou, kterou vláda v tomto měsíci vyplácela všem, kteří měli v této době nárok na přídatky na dítě. **Podle mého názoru, tato jednorázová dávka přídatků na dítě neměla žádný velký přínos pro tyto rodiny, lepším řešením by bylo tyto prostředky rozdělit do jednotlivých měsíců a o tuto částku zvýšit přídatky na dítě, aby rodiny měly větší stálý příjem.**

Graf 13: Počty řádných vyplácených dávek SSP podle jednotlivých měsíců v roce 2004

4.4.1 Analýza vývoje počtu vyplácených dávek v Pardubicích

V rámci své statistické analýzy se chci nyní zaměřit na zkoumání rovnosti středních hodnot počtu jednotlivých vyplácených dávek v letech 2004 a 2005. Touto analýzou chci zjistit, zda se počet vyplácených dávek za tyto dva roky nějak výrazně lišil, nebo zda jejich rozdíl je statisticky nevýznamný.

Vzhledem k tomu, že od 1.7.2004, došlo ke zrušení nároku na příspěvek na dopravu a zaopatřovací příspěvek, nebudu tyto dvě dávky do své analýzy zahrnovat, protože jejich údaje za rok 2004 by pouze zkreslily skutečný výsledek. Tyto dvě dávky byly vypláceny v roce 2004, ale v roce 2005 již ne, tudíž dávky přestaly být významné a rozdíl mezi těmito hodnotami v jednotlivých letech by byl velký.

Při analýze budu vycházet z údajů v následující tabulce:

dávka SSP	2004	2005
přídavek na dítě	348076	329777
sociální příplatek	54898	50803
rodičovský příspěvek	49672	52397
příspěvek na bydlení	38158	33494
úhrada potřeb dítěte	984	2155
porodné	1470	1474
pohřebné	1598	1706

V první fázi musím provést test na normalitu rozdělení základních souborů dávek státní sociální podpory v Pardubicích za rok 2004 a rok 2005. Pro zjištění normality rozdělení použiji Kolmogorov-Smirnov test o rozdělení základního souboru. Výsledky tohoto testu a testovací kritérium jsou uvedeny zde:

Výsledek testu Kolmogorova-Smirnova - dávky 2004:	
Hypotéza: Základní soubor má rozdělení	normální.
Hodnota testového kritéria D =	0,424
Kritická hodnota D _k =	0,483
Závěr testu:	Hypotézu přijmeme.

Výsledek testu Kolmogorova-Smirnova - dávky 2005:	
Hypotéza: Základní soubor má rozdělení	normální.
Hodnota testového kritéria D =	0,407773
Kritická hodnota D _k =	0,483
Závěr testu:	Hypotézu přijmeme.

Vzhledem ke skutečnosti, že oba soubory mají normální rozdělení pravděpodobnosti můžeme k dalšímu šetření použít parametrický test pro rovnost středních hodnot. K použití tohoto testu musí být splněno několik důležitých předpokladů. Prvním z nich je již zmiňovaná skutečnost, že oba základní soubory musí mít normální rozdělení pravděpodobnosti, druhým předpokladem je znalost výběrových průměrů, výběrových rozptylů a počtů dat obou datových souborů. Po splnění všech těchto předpokladů testujeme rozdíl mezi výběrovými průměry obou souborů. Výsledky tohoto testu jsem pro přehlednost umístila do tabulky:

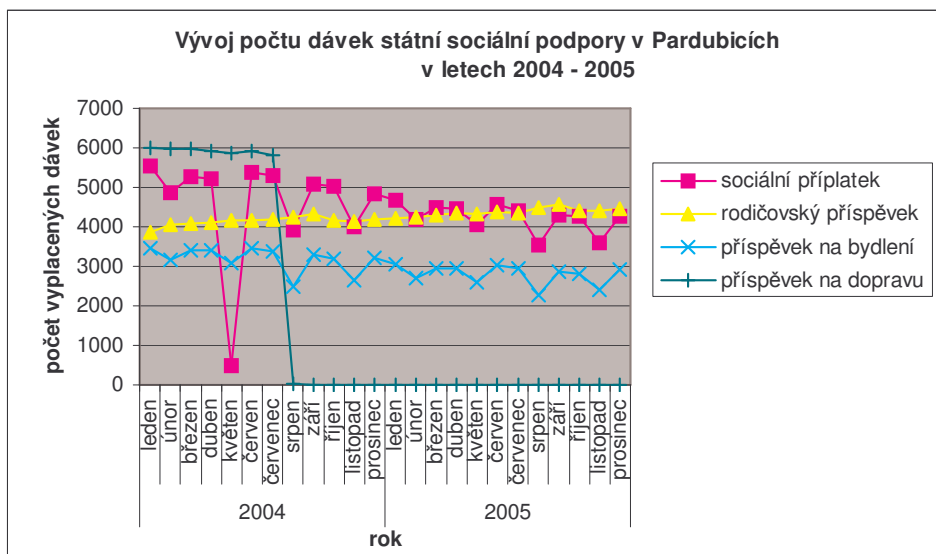
Výsledek testu o rovnosti středních hodnot dvou náhodných výběrů:	
Testovaná hypotéza:	$\mu_1 = \mu_2$

Alternativní hypotéza:	$\mu_1 < \mu_2$	
Hranice krit. oboru	-2,178812792	2,178812792
Hodnota test. kritéria	0,054861	
Závěr:	Hypotézu přijmeme.	

Touto analýzou jsem zjistila, že základní soubory, zahrnující počty jednotlivých dávek státní sociální podpory vyplácených v Pardubicích za roky 2004 a 2005, mají stejné střední hodnoty, tj. z hlediska statistického zjištění nedošlo k nárůstu počtu vyplácených dávek. **Každoročně se tedy v Pardubicích vyplatil „stejný“ počet dávek sociální podpory, nedošlo tedy ke zvýšení sociální úrovně obyvatelstva. Obyvatelstvo si ale naopak zachovalo sociální úroveň roku 2004.** Vývoj těchto dávek v jednotlivých měsících daných roků lze nejlépe posoudit z následujícího grafu, který ukazuje měsíční počty dávek v daných letech. Vzhledem ke skutečnosti, že počty vyplácených jednotlivých dávek se od sebe velmi liší, jednotlivé dávky jsem utřídila do tří různých grafů. Pokud bych totiž všechny dávky setřídila pouze do jednoho grafu, došlo by ke zkreslení získaných údajů a částečnému vyrovnání křivek naznačujících vývoj počtu jednotlivých vyplácených dávek.

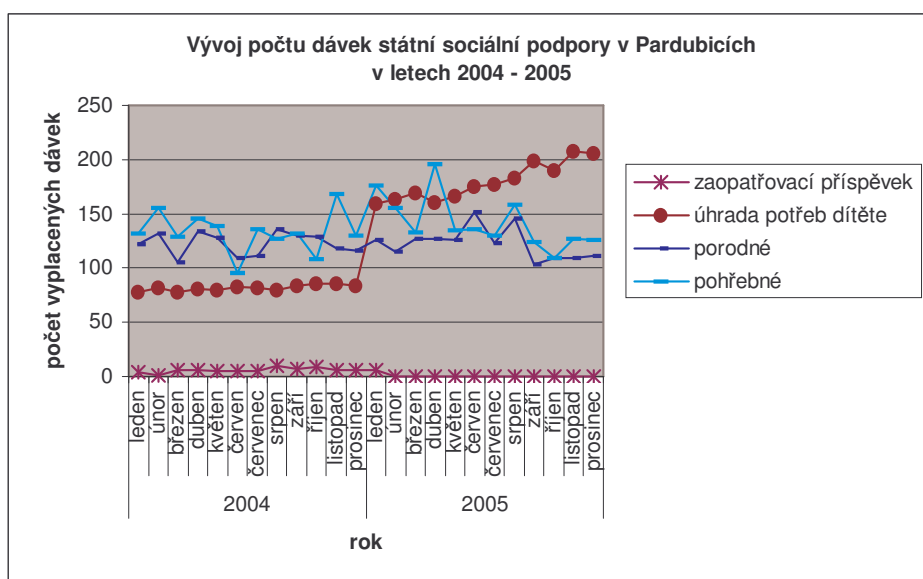
V prvním grafu jsou znázorněny dávky, které jsou vypláceny v počtu více jak tisíc případů. Jedná se o sociální příplatek, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení a příspěvek na dopravu. Nárok na příspěvek na dopravu zanikl 1.7. 2004, zatímco ostatní dávky oscilují v určitém pásmu. Z grafu lze říci, že počet vyplácených sociálních příplatků a příspěvků na bydlení se od ledna 2004 mírně snížil, zatímco **počet rodičovských příspěvků stále, i když jen velmi pozvolna, roste. Tento růst by měl i nadále pokračovat, protože silné ročníky budou v této době dále pokračovat v zakládání rodin a tomuto růstu by také mělo napomoci zvýšení tohoto příspěvku na dvojnásobek.** Zvýšení by mělo umožnit založení rodiny i mladším lidem, kteří toto rozhodnutí odkládali kvůli své finanční situaci.

Graf 14: Vývoj počtu dávek SSP v Pardubicích v letech 2004 a 2005 (1. část)

V druhém grafu je uvedeno porodné, pohřebné, zaopatřovací příspěvek a příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Všechny tyto dávky jsou vypláceny v počtu do 250 případů. Jedná se tedy o málo využívané dávky. **Z vývoje počtu těchto vyplacených dávek je zřetelné, že v Pardubicích převažuje vyplácené pohřebné nad porodným, což způsobuje stárnutí obyvatelstva a postupné snižování počtu obyvatel Pardubic (resp. dřívějšího Pardubického okresu). Velký „skok“ je vidět v počtu vyplacených dávek na úhradu potřeb dítěte, který se za sledované roky zvýšil ze 78 na současných 206 vyplacených dávek.**

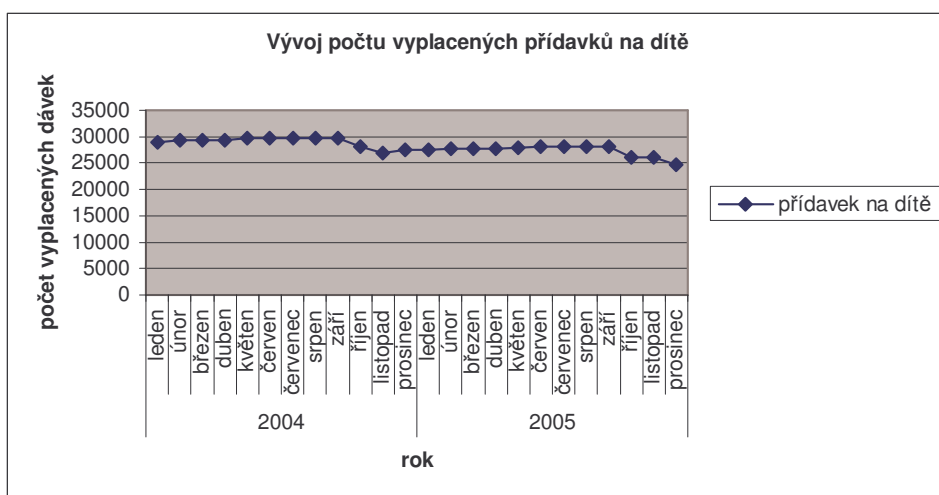
Graf 15: vývoj počtu dávek SSP v Pardubicích v letech 2004 a 2005 (2. část)

Největší počet vyplácených dávek je u přídavků na dítě, tato dávka je vyplácena v desetitisících, oproti ostatním dávkám, kterých je nejvíce 5 tisíc. Proto tuto dávku oddělím od všech ostatních a její vývoj znázorním v samostatném grafu. Počet přídavků na dítě se pozvolna snižuje, což je dáno skutečností, že „silné ročníky“, s rokem narození do roku 1980, již dospěly do věku, kdy ztrácí nárok na vyplácení přídavků na dítě. Na druhou stranu by však v blízké době se mohl počet přídavků znovu zvýšit, protože tyto ročníky začnou zakládat své vlastní rodiny.

Na klesající počet vyplácených přídavků na dítě lze také pohlížet jako na zvyšující se ekonomickou úroveň okresu, protože stále méně rodin má na tyto dávky nárok, kvůli výši svého platu. Často totiž rodiny překračují hranici 3násobku životního minima, která je nutná pro přiznání této dávky.

Graf 16: Vývoj počtu vyplácených přídavků na dítě v letech 2004 a 2005

Závěrem lze říci, že změny počtu vyplácených dávek v Pardubickém okrese jsou meziročně statisticky nevýznamné, tj. ze statistických šetření jsem zjistila, že počet sledovaných vyplácených dávek státní sociální podpory byl velmi podobný v roce 2005 s rokem 2004.

Tyto dávky tedy zůstávají důležitou součástí sociální pomoci rodinám a dětem. Zlepšují jejich finanční situaci a tuto funkci budou plnit i nadále.

4.5 Dílčí závěry

V této poslední kapitole jsem se zaměřila na situaci přímo v jednotlivých okresech Pardubického kraje, který mi v rámci shlukové analýzy vyšel jako průměrný kraj a tedy vhodný pro statistické šetření.

V předchozích kapitolách jsem se zaměřila na analýzu závislostí počtu vyplacených dávek státní sociální podpory a počtu nezaměstnaných v republice (podle situace v jednotlivých krajích), poté na analýzu počtu vyplacených dávek a hrubého domácího produktu vytvořeného v jednotlivých krajích. Nyní jsem tyto hypotézy ověřila na mikroekonomické úrovni, tj. zkoumala jsem bývalé „okresy“ Pardubického kraje.

První hypotézou byla existence závislosti mezi počtem nezaměstnaných osob a počtem vyplacených dávek v okrese, v přepočtu na 1 obyvatele. Tato závislost se nepotvrdila, tudíž můžeme konstatovat, že závislost existuje na úrovni kraje, ale již neexistuje na nižší okresní úrovni. Tato skutečnost je způsobena tím, že **v jednotlivých okresech je vyplácen přibližně stejný počet dávek na jednoho obyvatele (rozdíly jsou velmi malé), ale naopak velké rozdíly jsou v počtu nezaměstnaných. Z tohoto šetření však také vyplývá, že celý Pardubický kraj „táhne“ okres Pardubice, který se vymyká všem předchozím zjištěním, protože zde je vyplácen mnohem menší počet dávek a také míra nezaměstnanosti je zde o několik procent menší.**

Lze říci, že tyto údaje také ukazují ekonomickou pozici okresu. Zatímco v Pardubickém okrese je vyplácen velký počet dávek určených pro děti, např. porodné, přídavky na dítě, tak v ostatních okresech je vyplácen poměrně velký počet „sociálních dávek“, např. sociální příspěvek, příspěvek na bydlení,...

Pardubický „okres“ je okres průmyslový, kde se v současné době daří získávat zahraniční investory, a proto dochází ke zvyšování úrovně obyvatel. Důležitou předností okresu je také školství a také skutečnost, že město Pardubice je krajským městem se sídlem většiny úřadů. **Je zde vyplácen menší počet dávek na jednoho obyvatele než je celorepublikový průměr, je zde dlouhodobě nezaměstnanost odpovídající průměrné nezaměstnanosti země a také mzdy jsou na republikovém průměru.**

Ekonomická úroveň okresu Pardubice je dána také snižující se tendencí počtu vyplacených přídavků na dítě, protože řada rodin již na tyto dávky, kvůli výši svého

příjmu nemá nárok. Zatímco v ostatních okresech, jsou mzdy výrazně nižší a tudíž větší množství zaměstnaných rodin má na tyto dávky nárok, protože jejich příjem nepřesáhne 3násobek životního minima, který je nutný pro přiznání dávky.

Tato tendence platí i v ostatních dávkách, Pardubice mají nejmenší počet vyplacených dávek na osobu kvůli ekonomické situaci, klesá totiž počet testovaných dávek a počty vyplacených dávek naopak mírně roste. **V ostatních okresech je mnohem větší počet sociálních příspěvků, např. v Pardubicích je vypláceno na jednoho obyvatele 0,34 sociálního příspěvku, tak v Ústí nad Orlicí je tato hodnota již 0,51 a v Chrudimi dokonce 0,56 dávky na obyvatele. Chrudim vychází ze zkoumaných ukazatelů jako nejhorší okres Pardubického kraje, dokonce i v problémových Svitavách je vyplácen menší počet sociálních příplatků.**

Co se týče další „sociální dávky“ – příspěvku na bydlení, je situace podobná. Pardubice vyplácí na jednoho obyvatele 0,23 příspěvku na bydlení, zatímco v ostatních okresech toto číslo kolem 0,4. Nejvyšší počet vyplacených příspěvků na bydlení vykazují opět Chrudim a Svitavy. Musíme však říci, že Ústí nad Orlicí se od těchto okresů liší o pouhé dvě setiny bodu.

Závěrem lze tedy říci, že Pardubický kraj je „ukázkovým krajem“ České republiky pouze díky okresu Pardubice, protože ostatní z jeho okresů jsou svými hodnotami pod celorepublikovým průměrem. Je zde vypláceno větší množství dávek na jednoho obyvatele, hrubé mzdy jsou zde nižší a nezaměstnanost vyšší a celkově je zde vypláceno větší množství „sociálních dávek“ než je celorepublikový průměr. Pouze okres Pardubice táhne tento kraj a zlepšuje jeho situaci v poměru s ostatními kraji naší republiky.

Bylo by tedy dobré zaměřit se na rozvoj i ostatních okresů a nepodporovat pouze rozvoj krajského města a jeho okolí. Důležité je zlepšit celkovou situaci v jednotlivých okresech. Vzhledem k tomu, že většina krajských úřadů je v Pardubicích, mají hejtman a ostatní krajské radní nejlepší informace právě o tomto okrese. Je nutné jim tedy doporučit, aby se také podívali na situaci za hranicemi tohoto okresu, protože zde je situace mnohem horší a to se výrazně projevuje na hodnocení celého kraje.

Závěr

V rámci své diplomové práce jsem nejprve popsala důležitost systému státní sociální podpory v rámci sociální politiky země, která spadá do oblasti veřejného sektoru. V návaznosti na toto začlenění jsem v krátkosti nastínila řešení tohoto systému v rámci vybraných zemí EU, které stejně jako my, musí řešit nebo již řešily problémy nutné modernizace svých sociálních systémů.

V další části jsem zanalyzovala současnou právní úpravu našeho systému státní sociální podpory, uvedla údaje týkající se jeho vývoje a připravovaných změn a nakonec upozornila na problémy našeho systému a na možné způsoby jejich řešení. **Z metodického hlediska bych doporučila přepracovat zejména přídavek na dítě a příspěvek na bydlení. Přídavek na dítě bych doporučila rozdělit na dvě samostatné částky**, kdy jedna by byla vyplácena podle současných pravidel a druhá by ještě navíc byla vázána na skutečnost, zda se dítě skutečně připravuje na budoucí povolání nebo pouze neúčelně tráví čas a využívá sociální dávky. Došlo by tím k větší motivaci dětí i většímu zájmu rodičů o jejich prospěch. Příspěvek na bydlení bych odebrala z tohoto systému a převedla na místní úřady, které nejlépe znají bytovou situaci v místě.

Třetí část již obsahuje podrobnou analýzu systému v rámci naší republiky prostřednictvím analýzy jednotlivých krajů, ze kterých jsem se zaměřila na kraj Pardubický, který mi v rámci shlukové analýzy vyšel jako reprezentativní kraj celé republiky, tj. lze ho považovat za určitý průměrný kraj. **V rámci této kapitoly jsem zanalyzovala závislosti počtu vyplacených dávek státní sociální podpory v kraji na HDP zde vytvořeném a také závislost počtu vyplacených dávek a nezaměstnanosti v kraji.** Obě tyto statistická šetření jsem nejprve provedla v absolutních číslech a posléze také v přepočtu na jednoho obyvatele kraje.

Výsledkem bylo zjištění, že na obou těchto makroekonomických veličinách je počet vyplacených dávek závislý. U závislosti HDP vytvořeného v kraji a počtu vyplacených dávek je výjimkou v České republice hlavní město Praha a Moravskoslezský kraj. V jejich případě je vyplácen velký, resp. v Praze malý počet dávek státní sociální podpory, který neodpovídá zde vytvořenému HDP.

Také jsem pomocí statistických analýz zkoumala vývoj počtu dávek, čímž jsem zjistila, že meziročně (roky 2004 a 2005) se počet dávek nezměnil, resp. snížil se o počty vyplacených dávek, které byly v roce 2004 zrušeny.

Poslední část své práce jsem věnovala mikroekonomické situaci v Pardubickém kraji, tj. k analýze systému v rámci bývalých okresů daného kraje. Znovu jsem se zaměřila na ověření platnosti zkoumaných závislostí i v této mikroekonomické situaci kraje a ověřila si „neměnnost“ meziročního počtu vyplacených dávek i v rámci kraje.

Jak z výše uvedeného vyplývá, **hlavní cíl mé diplomové práce byl splněn. Mimo tento hlavní cíl jsem však náš systém státní sociální podpory konfrontovala se systémy vybraných zemí Evropské unie a kromě makroekonomické analýzy dávek jsem provedla také ověření získaných výsledků na počtu vyplacených dávek v Pardubicích, tj. v obci, jako nejmenším správním celku v naší republice.**

Závěrem je nutno podotknout, že v naší republice je naplánována změna systému státní sociální podpory. Jestli povede k větší spravedlnosti a lepší pomoci sociálně slabším rodinám se teprve ukáže. Dnes však již můžeme říci, že tak jako u mnoha dalších připravovaných vládních změn, změna systému je nutná, a proto je dobře, že se vláda k tomuto kroku odhodlala. Vláda by se měla do budoucna více věnovat podpoře rodin s dětmi. Jde o budoucnost celé naší země. Čím méně je dětí a naše obyvatelstvo stárne, tím více se stát zadlužuje kvůli výplatě důchodů.

Použitá literatura

1. Armingeon, K., Beyeler, M.: *The OECD and European welfare states*, Cheltenham: Edward Edgar Publishing Limited, Cheltenham 2004, ISBN 1-84376-321-4, s. 253.
2. Arnoldová, A., *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení, I. Část*, Praha: Univerzita Karlova, Praha 2004, ISBN 80-246-0728-X, s. 368.
3. Brdek, M. a kol.: *Trendy v evropské sociální politice*. Praha: ASPI, 2002, ISBN 80-86395-25-1, s. 251.
4. Hindls, R., Kaňoková J., Novák I., *Metody statistické analýzy pro ekonomy*, Praha: Management Press, Praha 1997, ISBN80-85943-44-1, s. 249.
5. kolektiv autorů, *Úvod do sociálněhospodářské statistiky*, Praha: Vysoká škola ekonomická, Praha 1996, ISBN 80-7079-355-4, s. 171.
6. kol., *Evropská politika zaměstnanosti a sociální politika: Politika pro občany*, Praha: MPSV ČR, Praha 2001, ISBN80-86552-06-3, s. 48.
7. Krebs, V. a kol.: *Sociální politika*, Praha: ASPI Publishing, Praha 2005, ISBN 80-7357-050-5, s. 502.
8. Kubanová, J.: *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*, Bratislava: Statis, Bratislava 2003, ISBN 80-85659-31-X, s. 247.
9. Linda, B., Kubanová, J., *Statistické tabulky a vzorce*, Pardubice, Univerzita Pardubice, 2000, ISBN 80-7194-277-4, s. 34.
10. Moravcová, J., Hronová S., Jílek J., *Sociálněhospodářská statistika II.*, Praha: Vysoká škola ekonomická, Praha 1997, ISBN 80-7079-164-0, s. 269.
11. Munková, G. a kolektiv, *Sociální politika v evropských zemích*, Praha: Karolinum, Praha 2004, ISBN 80-246-0780-8, s. 189.
12. Ochrana, F., *Veřejný sektor a efektivní rozhodování*, Praha: Management Press, Praha 2001, ISBN 807-261-018-X, s. 245.
13. Ročenka Českého statistického úřadu 2004.
14. Ročenka Českého statistického úřadu 2005.
15. Tomeš, I. a kolektiv, *Sociální správa*, Praha: Portál Praha, 2002, ISBN 80-7178-560-1, s. 301.
16. *Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře*, ve znění pozdějších předpisů.

Interní materiály

17. odboru státní sociální podpory v Pardubicích,
18. odboru státní sociální podpory Ústí nad Orlicí,
19. odboru státní sociální podpory Svitavách
20. odboru státní sociální podpory Chrudimi

Internetové zdroje:

21. <http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=10>
22. <http://www.czso.cz/xed/edicniplan.nsf/kapitola/13-5301-05-2005-09>
23. <http://www.czso.cz/xed/edicniplan.nsf/publ/13-5301-04-2004>
24. <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/p/10n1-05>
25. <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr: makroekonomicke udaje>
26. <http://www.mesec.cz/clanky/desetnik-boj-o-volice-pres-podporu-rodiny/>
27. <http://www.mesec.cz/clanky/jak-se-stat-stara-o-rodiny-s-detmi/>
28. <http://www.mesec.cz/clanky/maminky-a-podpora-statu/>
29. <http://www.mesec.cz/clanky/maminky-na-dovolene/>
30. <http://www.mesec.cz/clanky/o-maminky-se-unie-spatne-stara/>
31. <http://www.mesec.cz/texty/statni-socialnipodpora/?SID=B3E295F003EAB39661FA064625AE9263>
32. <http://www.novinky.cz/ekonomika/75863-senat-odhlasoval-porodne-ve-vysi-17-500-korun.html>
33. <http://www.novinky.cz/domaci/71557-poslanci-schvalili-prvnackum-tisicovku.html>
34. <http://www.noviny-mpsv.cz/clanek.php?id=23>
35. <http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?back=/pomoc/poradna.php&doc=245>
36. <http://www.sons.cz/docs/social/social7.php>
37. <http://www.socialniprace.wz.cz/www/materialy/zabezpeceni1.htm>
38. http://www.tiscali.cz/mone/mone_center_041118.797116.html

Časopisy:

Sociální politika
Ekonom

Přílohy

Příloha A: Počty celkových vyplacených dávek v ČR podle kraje a typu dávky v roce 2004

Příloha B: Počty vyplacených dávek v ČR na jednoho obyvatele podle kraje a typu dávky
v roce 2004

Příloha C: Postup výpočtu shlukové analýzy

Příloha D: Míra nezaměstnanosti v oblastech Pardubického kraje k 30.6.2005

Příloha E: Údaje pro knihovnickou databázi

Příloha A:

Počty celkových vyplacených dávek v České republice podle kraje a typu dávky v roce 2004

ČR, kraje	Celkem na obyvatele	v tom dávky na obyvatele												
		přídavek na dítě	sociální příplatek	příspěvek na bydlení	příspěvek na dopravu ¹⁾	rodičovský příspěvek	zaopatřovací příspěvek	pěstounská péče	z toho			porodné	pohřebné	příspěvek na dítě ²⁾
									na potřeby dítěte	odměna pěstouna	převzetí dítěte			
Česká republika Czech Republic	36 709 207	11 845 943	5 278 636	2 572 206	862 461	10 482 272	3 597	428 176	321 383	96 186	7 735	834 947	527 320	3 873 649
Hl. m. Praha	2 686 753	778 787	275 429	132 883	4 977	1 032 055	339	33 263	24 543	7 733	779	93 891	66 225	268 904
Středočeský	3 812 603	1 211 769	487 341	183 606	115 803	1 210 118	360	39 858	29 511	9 230	709	96 376	61 175	406 197
Jihočeský	2 224 436	740 730	293 437	125 585	63 336	649 165	239	22 796	16 922	5 183	491	51 302	30 990	246 856
Plzeňský	1 793 118	588 789	214 525	93 841	44 745	558 550	180	19 762	14 792	4 742	228	44 089	29 760	198 877
Karlovarský	1 190 813	373 447	190 641	93 557	26 667	331 276	91	16 677	12 565	3 613	399	25 423	14 720	118 314
Ústecký	3 572 138	1 073 135	644 405	370 423	63 287	928 266	223	40 945	30 442	9 436	867	73 716	43 020	334 718
Liberecký	1 592 994	513 879	238 517	100 372	31 549	459 484	75	21 443	16 118	4 972	353	36 080	21 385	170 210
Královéhradecký	1 972 679	658 251	267 081	115 901	54 262	560 569	186	24 290	18 481	5 330	379	44 841	28 250	219 048
Pardubický	1 943 591	652 657	283 521	123 579	59 602	526 267	161	19 160	14 517	4 231	312	41 684	25 050	211 910
Vysočina	2 002 662	690 315	273 165	121 359	63 224	542 198	165	20 311	15 503	4 467	258	41 824	24 055	226 046
Jihomoravský	4 094 869	1 348 890	599 701	292 533	101 822	1 130 608	295	38 308	29 105	8 280	718	89 900	57 810	435 002
Olomoucký	2 472 016	824 390	376 344	183 123	65 877	648 842	393	28 320	21 341	6 495	284	50 714	31 115	262 898
Zlínský	2 205 176	755 333	307 150	134 399	64 653	595 467	210	27 543	20 901	5 946	563	44 820	29 445	246 156
Moravskoslezský	5 145 359	1 635 571	827 379	501 045	102 657	1 309 407	680	75 498	56 641	16 527	1 396	100 289	64 320	528 513

Příloha B:

Počty vyplacených dávek v České republice na jednoho obyvatele podle kraje a typu dávky v roce 2004

ČR, kraje	počet obyvateľ	Celkem na obyvatele	v tom dávky na obyvatele												
			přídavek na dítě	sociální příplatek	příspěvek na bydlení	příspěvek na dopravu ¹⁾	rodičovský příspěvek	zaopatřovací příspěvek	pěstounská péče	z toho			porodné	pohřebné	příspěvek na dítě ²⁾
										na potřeby dítěte	odměna pěstouna	převzetí dítěte			
ČR, kraje	10220577	3,5917	1,1590	0,5165	0,2517	0,0844	1,0256	0,0004	0,0419	0,0314	0,0094	0,0008	0,0817	0,0516	0,3790
Hl. m. Praha	1170571	2,2952	0,6653	0,2353	0,1135	0,0043	0,8817	0,0003	0,0284	0,0210	0,0066	0,0007	0,0802	0,0566	0,2297
Středočeský	1144071	3,3325	1,0592	0,4260	0,1605	0,1012	1,0577	0,0003	0,0348	0,0258	0,0081	0,0006	0,0842	0,0535	0,3550
Jihočeský	625712	3,5550	1,1838	0,4690	0,2007	0,1012	1,0375	0,0004	0,0364	0,0270	0,0083	0,0008	0,0820	0,0495	0,3945
Plzeňský	549618	3,2625	1,0713	0,3903	0,1707	0,0814	1,0163	0,0003	0,0360	0,0269	0,0086	0,0004	0,0802	0,0541	0,3618
Karlovarský	304588	3,9096	1,2261	0,6259	0,3072	0,0876	1,0876	0,0003	0,0548	0,0413	0,0119	0,0013	0,0835	0,0483	0,3884
Ústecký	822133	4,3450	1,3053	0,7838	0,4506	0,0770	1,1291	0,0003	0,0498	0,0370	0,0115	0,0011	0,0897	0,0523	0,4071
Liberecký	427563	3,7258	1,2019	0,5579	0,2348	0,0738	1,0747	0,0002	0,0502	0,0377	0,0116	0,0008	0,0844	0,0500	0,3981
Královéhradecký	547296	3,6044	1,2027	0,4880	0,2118	0,0991	1,0243	0,0003	0,0444	0,0338	0,0097	0,0007	0,0819	0,0516	0,4002
Pardubický	505285	3,8465	1,2917	0,5611	0,2446	0,1180	1,0415	0,0003	0,0379	0,0287	0,0084	0,0006	0,0825	0,0496	0,4194
Vysočina	510114	3,9259	1,3533	0,5355	0,2379	0,1239	1,0629	0,0003	0,0398	0,0304	0,0088	0,0005	0,0820	0,0472	0,4431
Jihomoravský	1130240	3,6230	1,1935	0,5306	0,2588	0,0901	1,0003	0,0003	0,0339	0,0258	0,0073	0,0006	0,0795	0,0511	0,3849
Olomoucký	639423	3,8660	1,2893	0,5886	0,2864	0,1030	1,0147	0,0006	0,0443	0,0334	0,0102	0,0004	0,0793	0,0487	0,4111
Zlínský	590706	3,7331	1,2787	0,5200	0,2275	0,1095	1,0081	0,0004	0,0466	0,0354	0,0101	0,0010	0,0759	0,0498	0,4167
Moravskoslezský	1253257	4,1056	1,3051	0,6602	0,3998	0,0819	1,0448	0,0005	0,0602	0,0452	0,0132	0,0011	0,0800	0,0513	0,4217

Shluková analýza dat za rok 2004 podle krajů

1. základní údaje

	ČR, kraje <i>CR, regions</i>	Míra nezaměstnanosti	Průměrná hrubá mzda v Kč	Nezaměstnaní	Počet obyvatel	Vyplacené dávky
1	Hl. m. Praha	3,9	22 437	24 300,0	1 170 571,0	2 686 753 000,0
2	Středočeský	5,4	17 704	31 200,0	1 144 071,0	3 812 603 000,0
3	Jihočeský	5,7	15 771	18 000,0	625 712,0	2 224 436 000,0
4	Plzeňský	5,8	16 831	16 300,0	549 618,0	1 793 118 000,0
5	Karlovarský	9,4	15 414	14 800,0	304 588,0	1 190 813 000,0
6	Ústecký	14,5	16 320	60 500,0	822 133,0	3 572 138 000,0
7	Liberecký	6,4	16 231	14 000,0	427 563,0	1 592 994 000,0
8	Královéhradecký	6,6	15 732	17 700,0	547 296,0	1 972 679 000,0
9	Pardubický	7,0	15 579	17 300,0	505 285,0	1 943 591 000,0
10	Vysočina	6,8	15 562	17 500,0	510 114,0	2 002 662 000,0
11	Jihomoravský	8,3	16 226	46 300,0	1 130 240,0	4 094 869 000,0
12	Olomoucký	12,0	15 448	37 600,0	639 423,0	2 472 016 000,0
13	Zlínský	7,4	15 629	21 400,0	590 706,0	2 205 176 000,0
14	Moravskoslezský	14,5	16 909	89 000,0	1 253 257,0	5 145 359 000,0
	průměr	8,30	18 035,00	30 421,43	730 041,21	2 622 086 214,29
	směr. odchylka	3,09	1 732,88	20 211,65	292 543,74	1 041 636 530,42

2. normování dat

ČR, kraje <i>CR, regions</i>	Míra nezaměstnanosti	Průměrná hrubá mzda v Kč	Nezaměstnaní	Počet obyvatel	Vyplacené dávky
Hl. m. Praha	-1,4231	2,5403	-0,3029	1,5059	0,0621
Středočeský	-0,9379	-0,1910	0,0385	1,4153	1,1429
Jihočeský	-0,8409	-1,3065	-0,6146	-0,3566	-0,3818
Plzeňský	-0,8086	-0,6948	-0,6987	-0,6167	-0,7958
Karlovarský	0,3558	-1,5125	-0,7729	-1,4543	-1,3741
Ústecký	2,0053	-0,9897	1,4882	0,3148	0,9121
Liberecký	-0,6145	-1,0410	-0,8125	-1,0340	-0,9880
Královéhradecký	-0,5498	-1,3290	-0,6294	-0,6247	-0,6234
Pardubický	-0,4205	-1,4173	-0,6492	-0,7683	-0,6514
Vysočina	-0,4851	-1,4271	-0,6393	-0,7518	-0,5947
Jihomoravský	0,0000	-1,0439	0,7856	1,3680	1,4139
Olomoucký	1,1967	-1,4929	0,3552	-0,3098	-0,1441
Zlínský	-0,2911	-1,3884	-0,4463	-0,4763	-0,4002
Moravskoslezský	2,0053	-0,6498	2,8983	1,7885	2,4224

3. matice vzdáleností

D1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	0,000													
2	2,998	0,000												
3	4,347	2,673	0,000											
4	4,030	2,950	0,788	0,000										
5	5,535	4,318	1,921	1,751	0,000									
6	5,437	3,559	3,840	4,071	4,057	0,000								
7	4,614	3,477	0,994	0,618	1,221	4,194	0,000							
8	4,566	3,029	0,464	0,710	1,458	3,791	0,649	0,000						
9	4,740	3,199	0,658	0,848	1,273	3,775	0,624	0,215	0,000					
10	4,718	3,148	0,586	0,839	1,354	3,785	0,656	0,176	0,089	0,000				
11	4,231	1,497	2,989	3,435	4,303	2,425	3,804	3,242	3,347	3,308	0,000			
12	5,187	3,314	2,277	2,508	2,192	1,923	2,467	2,092	2,024	2,054	2,657	0,000		
13	4,569	2,837	0,593	0,994	1,564	3,395	1,008	0,419	0,455	0,436	2,901	1,721	0,000	
14	6,150	4,339	5,774	6,083	6,471	2,561	6,355	5,877	5,920	5,906	3,136	4,338	5,487	0,000

metoda shlukování - metoda nejvzdálenějšího souseda

D2	1	2	3	4	5	6	7	8	9+10	11	12	13
1	0,000											
2	2,998	0,000										
3	4,347	2,673	0,000									
4	4,030	2,950	0,788	0,000								
5	5,535	4,318	1,921	1,751	0,000							
6	5,437	3,559	3,840	4,071	4,057	0,000						
7	4,614	3,477	0,994	0,618	1,221	4,194	0,000					
8	4,566	3,029	0,464	0,710	1,458	3,971	0,649	0,000				
9+10	4,729	3,173	0,622	0,843	1,313	3,780	0,640	0,195	0,000			
11	4,231	1,497	2,989	3,435	4,303	2,425	3,804	3,242	3,327	0,000		
12	5,187	3,314	2,277	2,508	2,192	1,923	2,467	2,092	2,039	2,657	0,000	
13	4,569	2,837	0,593	0,994	1,564	3,395	1,008	0,419	0,446	2,901	1,721	0,000
14	6,150	4,339	5,774	6,083	6,471	2,561	6,355	5,920	5,913	3,136	4,338	5,487

D3	1	2	3	4	5	6	7	8+9+10	11	12	13
1	0,000										
2	2,998	0,000									
3	4,347	2,673	0,000								
4	4,030	2,950	0,788	0,000							
5	5,535	4,318	1,921	1,751	0,000						
6	5,437	3,559	3,840	4,071	4,057	0,000					
7	4,614	3,477	0,994	0,618	1,221	4,194	0,000				
8+9+10	4,675	3,125	0,569	0,799	1,362	3,784	0,643	0,000			
11	4,231	1,497	2,989	3,435	4,303	2,425	3,804	3,299	0,000		
12	5,187	3,314	2,277	2,508	2,192	1,923	2,467	2,057	2,657	0,000	
13	4,569	2,837	0,593	0,994	1,564	3,395	1,008	0,437	2,901	1,721	0,000
14	6,150	4,339	5,774	6,083	6,471	2,561	6,355	5,901	3,136	4,338	5,487

D4	1	2	3	4	5	6	7	8+9+10+13	11	12
1	0,000									
2	2,998	0,000								
3	4,347	2,673	0,000							
4	4,030	2,950	0,788	0,000						
5	5,535	4,318	1,921	1,751	0,000					
6	5,437	3,559	3,840	4,071	4,057	0,000				
7	4,614	3,477	0,994	0,618	1,221	4,194	0,000			
8+9+10+13	4,648	3,053	0,575	0,848	1,412	3,686	0,734	0,000		
11	4,231	1,497	2,989	3,435	4,303	2,425	3,804	3,199	0,000	
12	5,187	3,314	2,277	2,508	2,192	1,923	2,467	1,973	2,657	0,000
14	6,150	4,339	5,774	6,083	6,471	2,561	6,355	5,797	3,136	4,338

D5	1	2	4	5	6	7	3+8+9+10+13	11	12
1	0								
2	2,998	0							
4	4,300	2,95	0						
5	5,535	4,32	1,75	0					
6	5,437	3,56	4,07	4,057	0				
7	4,614	3,48	0,62	1,221	4,194	0			
3+8+9+10+13	4,588	2,977	0,836	1,514	3,717	0,786	0		
11	4,231	1,5	3,44	4,303	2,425	3,8	3,157	0	
12	5,187	3,31	2,51	2,192	1,923	2,47	2,034	2,657	0
14	6,150	4,34	6,08	6,471	2,561	6,36	5,792	3,136	4,34

D6	1	2	4+7	5	6	3+8+9+10+13	11	12
1	0							
2	2,998	0						
4+7	4,322	3,214	0					
5	5,535	4,318	1,486	0				
6	5,437	3,559	2,406	4,057	0			
3+8+9+10+13	4,588	2,977	0,811	1,514	3,717	0		
11	4,231	1,497	3,620	4,303	2,425	3,157	0	
12	5,187	3,314	2,487	2,192	1,923	2,034	2,657	0
14	6,150	4,339	1,001	6,471	2,561	5,792	3,136	4,338

D7	1	2	3+4+7+8+9+10+13	5	6	11	12
1	0						
2	2,998	0					
3+4+7+8+9+10+13	4,512	3,045	0				
5	5,535	4,318	1,506	0			
6	5,437	3,559	3,836	4,06	0		
11	4,231	1,497	3,289	4,3	2,43	0	
12	5,187	3,314	2,163	2,19	1,92	2,657	0
14	6,150	4,339	5,914	6,47	2,56	3,136	4,338

D8	1	2+11	3+4+7+8+9+10+13	5	6	12
1	0					
2+11	3,615	0				
3+4+7+8+9+10+13	4,468	3,167	0			
5	5,535	4,311	1,506	0		
6	5,437	1,961	3,836	4,06	0	
12	5,187	2,986	2,163	2,19	1,92	0
14	6,150	3,737	5,914	6,47	2,56	4,338

D9	1	2+11	3+4+5+7+8+9+10+13	6	12
1	0				
2+11	3,615	0			
3+4+5+7+8+9+10+13	4,640	3,310	0		
6	5,437	1,961	3,863	0	
12	5,187	2,986	2,167	1,92	0
14	6,150	3,737	5,984	2,56	4,34

D10	1	2+11	3+4+5+7+8+9+10+13	6+12
1	0			
2+11	3,62	0		
3+4+5+7+8+9+10+13	4,640	3,310	0	
6+12	5,312	2,989	3,015	0
14	6,150	3,737	5,984	3,449

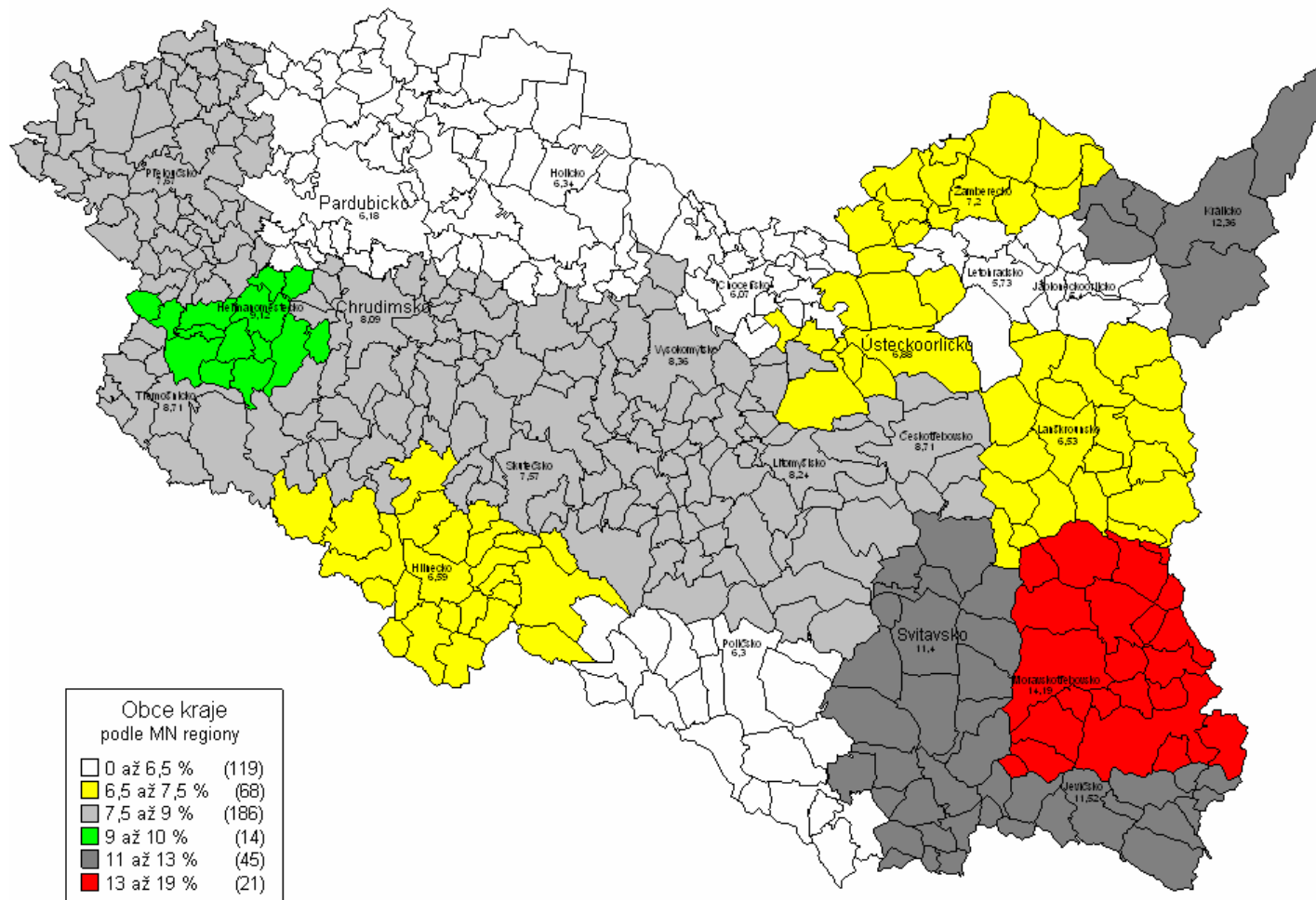
D11	1	2+6+11+12	3+4+5+7+8+9+10+13
1	0		
2+6+11+12	4,463	0	
3+4+5+7+8+9+10+13	4,640	3,163	0
14	6,150	3,593	5,984

D12	1	od 2 do 13
1	0	
od 2 do 13	4,581	0
14	6,150	5,187

D13	od 1 - 13
od 1 do 13	0
14	5,261

Míra nezaměstnanosti v oblastech Pardubického kraje k 30.6.2005

Míra nezaměstnanosti v oblastech Pardubického kraje k 30.6.2005

Zpracoval: Mgr. Miloslav Zec, státní úřad územního plánování v Pardubicích, dne 8.7.2005.

Příloha E:**Údaje pro knihovnickou databázi**

Název práce	Dávky státní sociální podpory
Autor práce	Bc. Marcela Rybyšarová
Obor	Ekonomika veřejného sektoru
Rok obhajoby	2006
Vedoucí práce	Doc. Ing. Radim Roudný, CSc.
Anotace	<p>Diplomová práce „Dávky státní sociální podpory“ řeší problematiku poskytování a přiznávání nároků na dávky státní sociální podpory v České republice na příkladu Pardubického kraje, který byl vybrán jako vhodný statistický vzorek.</p> <p>Práce poukazuje nejen na současné problémy v přiznávání a poskytování dávek státní sociální podpory v České republice, ale také na problémy navrhovaných změn systému. V průběhu práce jsou uvedeny doporučení, která by vedla k zefektivnění systému státní sociální podpory v České republice. Druhá část je zaměřena na zkoumání analýz závislostí vybraných makroekonomických ukazatelů a počtu vyplácených dávek v jednotlivých krajích republiky.</p>
Klíčová slova	Státní sociální podpora, životní minimum, přídavky na dítě, sociální příspěvky, porodné, pohřebné, rodičovský příspěvek, zaopatřovací příspěvek, dávky péstounské péče, Pardubický kraj, analýza závislostí, efektivnost systému, problém chudoby, hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, průměrná hrubá mzda